

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

**SAMOUSMJERENO UČENJE MODNIH BLOGERICA –
STUDIJA SLUČAJA**

Diplomski rad

Lucija Vinković

Zagreb, 2018.

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za pedagogiju

SAMOUSMJERENO UČENJE MODNIH BLOGERICA – STUDIJA SLUČAJA

Diplomski rad

Lucija Vinković

Mentorica: dr.sc. Ana Blažević Simić

Zagreb, 2018.

Sadržaj

1. UVOD	1
1. TEORIJSKA POLAZIŠTA RADA	3
2. Slobodno vrijeme kao zanemarena grana pedagogije	3
2.1. <i>Temeljne funkcije slobodnog vremena</i>	6
3. Uloga medija u odgoju i obrazovanju	9
4. Blog kao obrazovni alat	12
5. Što je blog?	14
5.1. <i>Povijest bloga</i>	16
5.2. <i>Karakteristike bloga</i>	18
6. Modni blog	19
6.1. <i>Povijest i razvoj modnog bloga</i>	21
6.2. <i>Uloga mode u društvu</i>	24
6.3. <i>Modni blog kao slobodnovremenska aktivnost</i>	25
6.4. <i>Opasnosti bloga – virtualni identitet</i>	29
7. Pedagoška korist modnog bloga	33
7.1. <i>Promjena perspektive o učenju</i>	33
7.2. <i>Samousmjereno učenje – kako uče modne bloggerice</i>	35
8. Empirijski dio rada	40
8.1. Cilj istraživanja i istraživačka pitanja	40
8.2. Postupci i instrumenti istraživanja	42
8.3. Uzorak	44
8.4. Način prikupljanja podataka	45
8.5. Metoda obrade podataka	46
9. Analiza rezultata i rasprava	47
9.1. <i>Zašto su osobe pokrenule blog?</i>	48
9.2. <i>Kako se mijenjalo slobodno vrijeme ispitanika uz blog?</i>	51
9.3. <i>Kakvu je ulogu imala škola u pripremi mladih za slobodno vrijeme?</i>	55
9.4. <i>Što ispitanicima omogućuje pisanje bloga?</i>	59
9.5. <i>Kako je pisanje bloga doprinijelo razvoju ispitanica?</i>	62
10. Zaključak	70
Literatura:	74

Prilog 1	79
Prilog 2	81
Prilog 3	82

Samousmjerenno učenje modnih blogerica – studija slučaja

Slobodno vrijeme predstavlja veliki prostor u životima mladih, a često se postavlja pitanje kojim ga je sadržajima najbolje popuniti budući da u njemu osoba mora ostvariti tri temeljne funkcije: odmor, razonodu i razvoj ličnosti. Kako je razvoj tehnologije donio promjene u načinu na koji provodimo slobodno vrijeme i u načinu na koji učimo, u ovom radu pokušalo se pokazati kako aktivnosti slobodnog vremena mladih u 21. stoljeću mogu potaknuti različite oblike učenja poput samousmjerenog. Potrebno je mlade pripremati za samousmjerenno učenje i usmjeravati ih u tom procesu kako bi oni razvili stalnu želju za učenjem, a naučene tehnike primjenjivali u bilo kojem području. Tema ovog rada je samousmjerenno učenje modnih blogerica. Za istraživanje odabrana je eksplorativna višestruka studija slučaja koja se činila najpogodnijom za opisivanje fenomena bloga kao aktivnosti slobodnog vremena i njegove moguće pedagoške koristi. Cilj je bio istražiti provođenje slobodnog vremena uz aktivnost modnog bloga i njegovo korištenje kao alat za samousmjerenno učenje. Kako pokazuju rezultati asinkrono provedenih intervjua, sve tri modne blogerice istaknule su pozitivne doprinose njihovom rastu i razvoju uz aktivnost bloga, a isticale su potrebu stalnog samousmjerenog učenja osobito u područjima u kojima su uočene prilike za napredak. S obzirom na to da su pedagoška istraživanja modnih blogova rijetka, ovo istraživanje pokazalo je kako itekako postoji pedagoška korist aktivnosti modnog bloga.

Ključne riječi: slobodno vrijeme, modni blog, samousmjerenno učenje, pedagoška korist

Self-directed learning of fashion bloggers - case study

Leisure is a big part in young people's lives, and often the question is asked which content is the best to fill it with, since the person has to realize three basic functions: rest, divertimento and personality development. As technology development has brought about changes in the way we spend leisure time and in the way we are learning, this paper tries to show how the activities of youth in the 21st century can spur different forms of learning like self-directed. Young people need to be prepared for self-directed learning and directed in that process so that they develop a constant desire for learning and apply learnt techniques in any area. The theme of this paper is self-directed learning of fashion bloggers. For research, an exploratory multiple case study was considered to be most appropriate for describing the phenomena of blog as leisure activity and its possible pedagogical benefits. The aim was to explore leisure time with the activity of the fashion blog and its use as a self-directed learning tool. As the results of asynchronous interviews show, all three fashion bloggers highlighted positive contributions to their growth and development with the activity of the blog, emphasizing the need for constant self-directed learning, particularly in areas where opportunities for progress were noted. Since pedagogical research of fashion blogs is rare, this research has shown that there is a lot of pedagogical benefit to the fashion blog activity.

Key words: leisure time, fashion blog, self-directed learning, pedagogical benefit

1. UVOD

Slobodno vrijeme predstavlja veliki dio života mladih te kao takvo postavlja pitanje kojim ga je sadržajima i aktivnostima najbolje ispuniti kako bi ono doprinijelo rastu i razvoju svakog pojedinca. Često se na slobodno vrijeme gleda u suprotnosti radu, odnosno učenju i školi. Jedna od funkcija slobodnog vremena jest odmor, međutim uz odmor temeljne funkcije su i razvoja i razvoj ličnosti (Janković, 1973). To znači da se slobodno vrijeme ne može provoditi samo uz nerad, već je potrebno da ono bude svrsishodno kako bi omogućilo mladima osobni rast i razvoj. S obzirom na to da u slobodnom vremenu mladi odabiru aktivnosti u skladu sa svojim interesima, željama i ciljevima ono predstavlja prostor u kojem oni mogu učiti o onom što žele, na način na koji žele, bez osjećaja obveze da to moraju raditi, a učenje može biti integrirano na različite načine, poput samousmjerenog učenja. U samousmjerenom učenju osoba je sama odgovorna za svoje učenje te ga usmjerava prema sadržajima svojeg interesa. Često je učenje u obrazovnom okruženju prilagođeno zahtjevima učitelja, no kako bi mladi bili spremni učiti u svakoj situaciji potrebno im je pružiti priliku da sami pokrenu svoje učenje kako bi jednog dana uspješno primjenjivali proces samousmjerenog učenja u svakodnevnom životu i za različite oblike znanja. Ovaj rad pokušava odgovoriti na pitanje omogućava li mladima pisanje bloga učenje, odnosno postoji li mogućnost učenja i uz aktivnost slobodnog vremena kao što je modni blog. Istraživanja o blogovima kao aktivnosti slobodnog vremena nedostaju, a način na koji mladi provode slobodno vrijeme važno je pedagoško pitanje. S obzirom na to da u današnje vrijeme aktivnosti slobodnog vremena poprimaju raznolike oblike, ovim radom se htjelo pokazati kako bez obzira na oblik aktivnosti i bez obzira na sadržaj, svaka aktivnost može imati značajan doprinos za mlade ako ih pripremimo za svrsishodno korištenje slobodnog vremena. Iz tog razloga ovaj rad može poslužiti kao pokazatelj kako odgojno obrazovne ustanove ne smiju „odbacivati“ aktivnosti ako izlaze izvan tradicionalnih okvira, već je potrebna njihova spremnost, osposobljenost kako bi omogućili svakom djetetu, mladoj osobi da u aktivnostima kojim ispunjavaju slobodno vrijeme neprestano uče i razvijaju svestranu ličnost.

Ovaj rad se sastoji od teorijskog i empirijskog dijela. U teorijskom dijelu bit će opisana povijest slobodnog vremena kako bi se demonstrirao razvoj slobodnog vremena i njegovih aktivnosti do aktivnosti slobodnog vremena danas koje su ispunjene sadržajima masovnih medija, poput provođenja slobodnog vremena uz blogove. Blog je besplatna stranica na internetu koju mogu pokrenuti pojedinci, tvrtke, ali i sveučilišta i odgojno obrazovne ustanove kao obrazovne alate za korištenje u nastavi ili učenje na daljinu. Već u tom dijelu vidljivo je kako blogovi mogu biti sredstvo putem kojeg osobe uče, no iako su istraživanja provedena o upotrebi bloga kao obrazovnog alata, rezultati nisu pokazali korištenje punog potencijala u obrazovanju. Kada je pokrenut od pojedinca blog predstavlja iskaz njegova interesa, a s obzirom na to da je u ovom radu naglasak stavljen na modni blog kao fenomen koji je izazvao veliku popularnost u svijetu, u teorijskom dijelu rada bit će objašnjeno što je modni blog te kako se on razvijao. Nadalje, budući da je ovaj rad pisan u okviru pedagogije slobodnog vremena i pod pretpostavkom da osobe koje pišu blog prakticiraju samousmjereno učenje u daljnjem dijelu rada bit će objašnjena promjena perspektive o učenju. Kako bi se istražio ovaj fenomen aktivnosti modnog bloga korištena je eksplorativna višestruka studija slučaja da bi se mogli usporediti rezultati između odabranih modnih blogerica. Iz razloga male dostupnosti ispitanica i nemogućnosti nalaženja za provedbu intervjua licem u lice, korištena je metoda asinkronog intervjua koja nije uobičajena opcija jer ima mnogih nedostataka što se može smatrati i ograničenjem ovog istraživanja. S druge strane, nedostatak neverbalnih znakova u ovom istraživanju nije velika mana jer su pitanja bila usmjerena na dobivanje informacija o blogu, načinima učenja, interakciji s čitateljima. Također, asinkronost intervjua omogućila je odabir ispitanica iz drugih gradova. Podaci su obrađeni metodom kodiranja, odnosno izdvojeni su kodovi prvog, drugog i trećeg reda. Potom se u dijelu analize i rasprave odgovaralo na istraživačka pitanja uz povezivanje s teorijom. Na samom kraju iznesen je zaključak cjelokupnog rada te najvažnijih rezultata istraživanja koji su pokazali da zaista osobe koje pišu modni blog ostvaruju osobni rast i razvoj.

1. TEORIJSKA POLAZIŠTA RADA

2. Slobodno vrijeme kao zanemarena grana pedagogije

Pod utjecajima industrijalizacije, tehnizacije i automatizacije razvija se fenomen slobodnog vremena, a postaje jedan od najaktualnijih problema suvremenog društva te predmet proučavanja brojnih društvenih znanosti. Što se tiče same definicije slobodnog vremena, različiti autori imaju svoje načine definiranja, međutim ističu se zajednički elementi poput vremena izvan profesionalnih, društvenih i obiteljskih obaveza i životnih potreba, potom slobodno raspolaganje vremenom, korištenje društveno – pozitivnih sadržaja za odmor, razonodu, obrazovanje, kulturno usavršavanje i razvoj ličnosti (Janković, 1973). Također, ističe se sloboda izbora aktivnosti kojima se djeca žele baviti, sloboda u radu i samoupravljanju tim aktivnostima (Previšić, 1987). Još u staroj Grčkoj, ljudi, a osobito sluge i žene držane u zatočeništvu, razumjeli su razliku između vremena u njihovom životu kad je služenje i rad bilo zahtijevano od njih te vremena kad su bili slobodni raditi što žele (Hunnicut, 2006). Za Platona i Aristotela slobodno vrijeme nije vrijeme za pretjerano spavanje i neaktivnost, već suprotno. Prema njima znak obrazovane osobe je aktivno provođenje slobodnog vremena kroz sportove, sviranje glazbe, sudjelovanje u javnim raspravama i bavljenje filozofijom. U Rimu, pisci poput Vergilija, stavljaju naglasak na prirodu, a posao je viđen kao nužnost u postizanju suprotnosti, slobodnog vremena. U srednjem vijeku još je očitija podjela između posla i slobodnog vremena pa se tako razlikuju aktivnosti koje su usmjerene prema ljudskim potrebama poput javnih dužnosti i nužnog rad, odnosno *vita activa* te aktivnosti uma i duha usmjerene molitvi, razmišljanju, učenju, *vita contemplativa* (Hunnicut, 2006). Reformacija i kapitalizam transformirali su rad i slobodno vrijeme, odnosno oni su zamijenili svoje vrijednosti i prioritete pa je vrijeme izvan posla, slobodno vrijeme, viđeno kao priprema za posao, malo odmora i oporavka za više posla. Tu dolazi do uzdizanja rada gdje se čovjek cijeni samo prema svojoj volji da radi, a sve aktivnosti slobodnog vremena podređuju se radu. Tek devedesetih dolazi do borbe protiv velike količine rada i borbe za smanjenje radnog vremena, preciznije autor Hunnicutt (2006) navodi kako se najraniji pokušaj pobune protiv velike količine rada dogodio 1827. godine, te se slobodno vrijeme počinje gledati kao vrijeme za njegovanje duha i samonapredovanje. I

danas kada se govori o slobodnom vremenu ono je viđeno u kontrastu s radom. Pojavljuje se u svim elementima društva i njegovim strukturama pa se može promatrati kao univerzalna društvena pojava. Slobodno vrijeme otvara novi sadržaj, prostor, mogućnosti pedagoškog djelovanja, a kako ga najbolje iskoristiti da bi ono doprinijelo zadovoljstvu i dobrobiti pojedinca, pitanje je odgoja. Jedan je od najvažnijih segmenata svakodnevnog života te utječe na formiranje identiteta (Ilišin, 2007).

Kako navodi autor Livazović (2018) pedagogija slobodnog vremena kao znanstvena disciplina utemeljena je tek 1960-te, a sustavan znanstveni diskurs o slobodnom vremenu najzastupljeniji je u njemačkoj pedagogiji, što je dovelo do toga da potencijal ove discipline nije iskorišten u potpunosti jer je ona u velikoj mjeri ostala vezana za njemačku tradiciju, te nije ostvarila znanstveni utjecaj kao što su postigle druge znanosti o slobodnom vremenu u zapadnim zemljama. Dakle, najviše doprinosa području slobodnog vremena dolazi iz Amerike, nešto slabije iz Velike Britanije, dok su istraživanja nezapadnjačkih područja ostala zanemarena. Početkom sedamdesetih došlo je do intenzivnog razvoja obrazovnih modela osposobljavanja stručnjaka za slobodno vrijeme i nastanka raznih sveučilišnih smjerova. Kako se važnost slobodnog vremena sve više mijenjala i isticala, pitanja kako ga najbolje iskoristiti te priprema i osposobljavanje mladih za kvalitetno provođenje slobodnog vremena postaju glavna pitanja pedagogije slobodnog vremena. Osamdesetih godina na njemačkim sveučilištima osnivaju se kolegiji pedagogije slobodnog vremena, a funkcija pedagogije slobodnog vremena kao zasebnog znanstvenog smjera bila je širenje kritičkog bavljenja slobodnim vremenom pri čemu se naglašava važnost obrazovanja djece za kvalitetno korištenje slobodnog vremena kako bi se ostvarile sve njegove funkcije. Sedamdesetih godina prošlog stoljeća u Hrvatskoj se javlja interes za slobodnim vremenom te se objavljuje prvi priručnik s poglavljem o pedagoškoj problematici slobodnog vremena i organizira prvo savjetovanje o slobodnom vremenu (Livazović, 2018). S vremenom sve veći broj pedagoga piše o društvenoj i pedagoškoj ulozi slobodnog vremena te postavljaju temelje za razvoj pedagogije slobodnog vremena kao discipline. Slobodno vrijeme mora biti oslobođeno pritisaka, prisile te mora biti ispunjeno sadržajima koji opuštaju, usrećuju, izgrađuju, omogućuje mladom čovjeku da otkrije svoje skrivene potencijale, interese, razvije

sposobnosti i stječe nova znanja (Vrkić Dimić, 2005). Ponekad aktivnosti slobodnog vremena u kojima ispunjava svoje interese usmjeravaju pojedinca i u odabiru budućeg zanimanja.

Kao što je navedeno ranije, osoba može koristiti slobodno vrijeme za obrazovanje, kulturno usavršavanje i razvoj личности ili ga može koristiti za dokonost, vrijeme u kojem nema namjera za obogaćivanje života. Autori Mlinarević i sur. (2007) navode kako količina slobodnog vremena i različite mogućnosti kojima ih osoba može ispuniti čine problem ako nisu stvoreni preduvjeti za smisljeno ispunjavanje vremena. Drugim riječima, potrebno je kod mladih osvijestiti činjenicu da slobodno vrijeme nije samo vrijeme slobodno od školskih obaveza, već da je to i vrijeme koje, osim za odmor, moraju koristiti za zadovoljavanje svojih potreba i interesa kako bi ono ostvarilo sve temeljne funkcije. Kako navodi autor Livazović (2018) često razlika između pojmova slobodno vrijeme, dokolica i besposlica nije dovoljno razjašnjena te se ti pojmovi koriste kao sinonimi. Međutim, besposlica je vrijeme koje pojedinac nepromišljeno koristi, nije određeno nikakvom aktivnošću, zapravo predstavlja gubitak vremena. S druge strane dokolica je dio slobodnog vremena u kojoj pojedinac sam odabire aktivnosti koje za cilj imaju zabavu i razonodu. Dio autora koji govore o slobodnom vremenu dokolicu vide u pozitivnom smislu, odnosno iako nisu iskorišteni svi potencijali slobodnog vremena, ipak nije potpuno „gubljenje vremena“ kao besposlica. Slobodno vrijeme treba promatrati i u odnosu na vrijeme u kojem živimo pa je danas naglasak na konzumerizmu koji dovodi do toga da se dio slobodnog vremena koristi za potrošnju. Time što je slobodno vrijeme oslobođeno od rada, ne znači da je ispunjeno samoodređenjem, a u većini slučajeva slobodno vrijeme obitelji, mladih podređeno je trgovačkim centrima i komercijalizaciji (Livazović, 2018). Kapitalizam je omogućio školovanje većini, ali nije i istinsko uživanje u blagodatima koje su nastale na idejama milijuna školovanih ljudi, pa je i način provođenja slobodnog vremena kao takvog ostao izvan dosega većine ljudi (Polić, 2004). Razvoj tehnologije i medija doveo je do toga da većina mladih svoje vrijeme provodi upravo uz sadržaje masovne kulture, što dovodi do zabrinutosti o kvaliteti i mogućim negativnim utjecajima tako provedenog vremena. Kako pokazuju rezultati istraživanja (Kojadin i sur. 2013) velik broj mladih provodi slobodno vrijeme na internetu, a koriste ga

za pretraživanje, komunikaciju i izvor informacija. Kako navodi Pehlić (2014) škola mora brinuti o slobodnom vremenu i aktivnostima učenika, a pritom mora uključivati i mijenjanje rada u nastavi koji će biti usmjeren na osposobljavanje učenika da slobodno vrijeme koriste kreativno i racionalno. Također, potrebno je promijeniti sliku slobodnog vremena kao suprotnog i suprotstavljenog obrazovanju i radu, a pritom aktivnosti slobodnog vremena treba shvaćati kao dio odgoja i obrazovanja. U skladu s tim javlja se potreba odgojno obrazovnih ustanova za aktivnim sudjelovanjem u osmišljavanju, ali i pripremanju mladih generacija za stjecanje iskustava iz tog područje radi razvijanja kulture slobodnog vremena (Valjan Vukić, 2013). Zadatak pedagogije slobodnog vremena nije stvaranje novih ciljeva odgoja, već njihovo integriranje u slobodnom vremenu. Kao što je navedeno, razvoj tehnologije i medija doveo je do sve češćeg provođenja slobodnog vremena uz takve aktivnosti, a nerijetko se propituje kvaliteta takvog načina korištenja slobodnog vremena pa se veliki naglasak stavlja na odgojno obrazovne ustanove u pripremi mladih za slobodno vrijeme u kojem će biti ispunjene temeljne funkcije.

2.1. Temeljne funkcije slobodnog vremena

Slobodno vrijeme zahvaća sva područja života, socijalno, ekonomsko, pedagoško, političko, kulturno i zdravstveno, a mlade je potrebno osposobiti za kvalitetno provođenje slobodnog vremena, razviti znanja, vještine u području interesa, omogućiti samorazvoj i samoaktualizaciju u oblikovanju svojeg slobodnog vremena (Livazović, 2018). Povećanje slobodnog vremena i svijesti o njegovim mogućnostima u razvoju mladih dovele su do sve većeg prepoznavanja potrebe obrazovanja o slobodnom vremenu. Upravo u slobodnom vremenu mladi imaju najveću mogućnost izbora u skladu sa svojim interesima i ciljevima. (Ilišin, 2007). Kada se govori o obrazovanju i slobodnom vremenu često se na njih gleda kao na dvije suprotstavljene stvari, budući da se slobodno vrijeme vidi kao vrijeme za odmor, a učenje to mnogima nije, niti ga vide kao slobodnim. Međutim, kako navodi autor Sivan (2011), obrazovanje i slobodno vrijeme su blisko povezani jer obrazovanje treba pripremiti učenike za sve velike životne funkcije pa tako i slobodno vrijeme, a aktivnosti učenja trebaju

učenicima biti privlačne i oni trebaju uživati u njima kako bi bile shvaćene kao slobodne. Nadalje, slobodno vrijeme može biti prostor u kojem učenici uče o onom što žele, na način na koji žele, bez osjećaja obveze da to moraju raditi. S obzirom na to da je učenje cjeloživotni proces, ono može biti integrirano u bilo kojem obliku, poput samousmjerenog učenja u slobodno vrijeme. Obrazovanje za slobodno vrijeme je više nego potrebno da osobe bolje razumiju ulogu slobodnog vremena u svojem životu, a kao posljedicu toga kvalitetnije će ga provoditi. Slobodno vrijeme ima tri temeljne funkcije, a to su odmor, razonoda i razvoj ličnosti (Janković, 1973). Potrebno je odgojem osposobiti čovjeka za kvalitetno provođenje slobodnog vremena u kojem će ostvariti temeljne funkcije, odnosno omogućiti mu da se u skladu sa svojim interesima aktivira na kulturnom, tehničkom području, treba ga osposobiti za raznolik, bogat, kulturni život i svrsishodno korištenje slobodnog vremena (Livazović, 2018). Upravo je zbog toga istraživanje bloga kao slobodnovremenske aktivnosti koja zahtijeva samousmjereni učenje, važno i zanimljivo jer predstavlja novi oblik provođenja vremena izvan škole i rada, a u skladu je sa suvremenim oblicima života mladih koji većinu vremena provode uz masovne medije. Škole moraju poticati razne oblike učenja, pružati mladima raznovrsne izvannastavne aktivnosti koje će doprinijeti razvoju kreativnosti. Slobodno vrijeme je vrijeme koje osoba provodi u skladu sa svojim željama, interesima, potrebama te će se ono razlikovati od osobe do osobe. Kako navodi autorica Martinčević (2010) škola je jedinstven prostor u kojem se učenike može i treba odgajati za slobodno vrijeme, a u svom istraživanju pokušala je odgovoriti na pitanje kako učenici osnovne škole provode svoje slobodno vrijeme te koliko su uključeni u izvannastavne aktivnosti. Kako rezultati pokazuju od ponuđenih aktivnosti kojima se bave u slobodnom vremenu, značajna razlika je dobivena u aktivnostima igranja na računalima i čitanju zabavne literature gdje učenice i učenici uključeni u izvannastavne aktivnosti češće participiraju u takvoj aktivnosti. Rezultati ovog istraživanja idu u prilog činjenici da mlade treba pripremati za kvalitetno provođenje slobodnog vremena, a odgovornost leži na školama kao odgojno-obrazovnim ustanovama da mladima osigura raznolike izvannastavne aktivnosti koje će zadovoljavati njihove potrebe i interese, ali će ih i usmjeriti i opskrbiti opcijama i znanjem za smislenijim korištenjem slobodnog vremena (Martinčević, 2010). Slobodno vrijeme je prije svega vrijeme izvan profesionalnih, društvenih, obiteljskih obveza, životnih potreba pa je logično

da je jedna od njegovih funkcija, odmor, vrijeme obnove i prikupljanja snaga za dalje (Livazović, 2018). Međutim, odmor u slobodnom vremenu ne znači samo ležanje pred televizijom ili računalom, on može i treba biti i aktivan odmor. Druga temeljna funkcija je razonoda koja ima širu namjenu od odmora, ali je povezana s njim. Cilj aktivnosti slobodnog vremena koje su u funkciji razonode i zabave je stvaranje vedrog raspoloženja sudjelovanjem u društvenim sadržajima poput odlaska u kino, bavljenje hobbijem, pretraživanje interneta i slično. Razvijanje ličnosti je treća temeljna funkcija slobodnog vremena, a aktivnosti treba usmjeriti na zdravstveni, fizički, moralni, kulturni, općeobrazovni, znanstveni, građanski, estetski odgoj kako bi se razvila svestrana ličnost i vještine, sposobnosti za prilagođavanje raznim izazovima i potrebama društva (Livazović, 2018). Za autore (Mlinarević i sur., 2007) društveno prihvatljive aktivnosti slobodnog vremena su sve one koje doprinose rekreativno-produktivnom osmišljavanju slobodnog vremena. Nadalje, autor Livazović (2018) navodi kako su estetski sadržaji slobodnovremenskih aktivnosti vezani uz likovne, informativno poučne, znanstveno popularne i obrazovne djelatnosti koje se ostvaruju, između ostalog, praćenjem tiska, medijskih sadržaja, a takvi sadržaji omogućavaju refleksiju i promišljanje o vrijednostima, normama, stilovima, modi drugih vremena kroz koje se mogu izvoditi zaključci o budućim trendovima. Modni blog, o kojem će biti više riječi u nastavku, omogućava njegovim stvarateljima upravo navedeno, refleksiju i promišljanje, učenje o budućim trendovima u umjetnosti, modnoj kulturi, tehnologiji.

Glavna načela korištenja slobodnog vremena su sloboda, kao osnovno obilježje aktivnosti, potom smislenost u koju su uključene sve tri temeljne funkcije, a ako ona nedostaje, aktivnosti prelaze u besposlicu koja dovodi do dosade te negativno utječe na temeljne funkcije poput razvoja ličnosti (Livazović, 2018). Nadalje, načela individualnosti i kolektivnosti su dva odvojena, ali međusobno nadopunjujuća načela. Pojedinaac treba biti usmjeren prema sebi, razvoju svog karaktera i ličnosti, ali treba sudjelovati u zajedničkim aktivnostima koje rezultiraju razmjenom iskustva, suradnjom, pomaganjem. Važno je da on u slobodnom vremenu ima priliku iskazati svoju kreativnost, stvaralaštvo, da ima priliku realizirati vlastite ideje, što ga gradi kao osobu i pridonosi njegovom razvoju. Također, aktivnosti slobodnog vremena ne treba osuđivati ili odbacivati ako izlaze iz „tradicionalnih“

okvira, poput modnog bloga, štoviše, potrebno je omogućiti načelo raznovrsnosti, slobode izbora različitih sadržaja. Sljedeće načelo je načelo amaterizma, a uključuje intrinzično motivirane aktivnosti koje se vrše iz vlastitih pobuda i interesa, što je također korišteno u izboru aktivnosti bloga. Potrebno je uzeti u obzir generacijske, razvojne, društvene značajke pri osmišljavanju aktivnosti slobodnog vremena i omogućiti pojedincima da zadovoljavaju svoje interese i zanimacije, poput pisanja bloga (Livazović, 2018).

3. Uloga medija u odgoju i obrazovanju

Svaki čovjek ima jedinstven način na koji opaža, doživljava, spoznaje svijet oko sebe, a način na koji pamti, rješava probleme, upoznaje okolinu, koristi informacije predstavlja njegov kognitivni stil (Husarić, 2011). S druge strane stil učenja je rezultat iskustva pojedinca te se mijenja tijekom života kada kognitivni stil nije odgovarajući. Stoga je važno poznavanje različitih kognitivnih stilova i stilova učenja kod učenika i usklađivanje metoda i sadržaja rada. Potrebno je kreativno osmišljavati nastavu, omogućiti različite metode učenja, individualizirati sadržaj pa stoga treba uzeti u obzir svijet i vrijeme u kojem živimo, ubrzani razvoj tehnologije i prilagoditi nastavni proces tome uključivanjem računala i interneta kao dijela nastave (Sunko, 2008). Upravo je razvoj tehnologije donio promjene u načinu provođenja nastave, pa se tako danas sve češće koriste računala u nastavi kako bi se učenike motiviralo na rad i motiviralo u sudjelovanju u nastavnom procesu. U današnjem svijetu sve više i više postaje nužno da pojedinci posjeduju vještine koje im omogućuju pristup, dobivanje, transformacije i prijenos informacija (Pane, 2014). U 21. stoljeću učenje je promijenilo oblik, a tome je doprinio tehnološki razvoj te razvoj komunikacijskih alata koji su omogućili brzo povezivanje. Kao posljedica promjena koje je donio tehnološki razvoj, učenici žele aktivni proces učenja koji je društven, participativan, podupiran raznim medijima, a za to je potrebna je promjena perspektive o učenju kao individualnom procesu prema učenju kao višestranom i dinamičnom procesu (McLoughlin, Lee 2010). Do promjene nije došlo zato što se uči na drugačiji način, već zbog toga što je razumijevanje načina kako mladi uče dostiglo ono što se događa u praksi, a učenje se sve više vidi kao proces suradnje

i način življenja (Čepić, 2009). Društveni alati sve se više koriste u obrazovanju, te se ono sve više ostvaruje putem aplikacija poput blogova, a brz razvoj i implementacija novih tehnologija i društvenih alata neizbježna je promjena u odgojno obrazovnim ustanovama. Posljedično mnoge ustanove eksperimentiraju s upotrebom blogova i drugih društvenih alata u ograničenom okruženju kao dio nastavnog plana i programa. Osobno okruženje za učenje novi je pristup upotrebi tehnologija za učenje koji pruža cjelovitost povezivanjem raznih izvora i konteksta učenja (Attwell, 2007). U personaliziranom okruženju za učenje, ono se nastavlja tempom koji osoba sama odredi i načinima koji njoj odgovaraju, pojedinac sam organizira svoje učenje i odgovoran je za njega. Učenje se može odvijati u različitim kontekstima, a većina takvog učenja ne proizlazi samo iz formalnih obrazovnih programa, već kako navodi autor Attwell (2007), istraživanja pokazuju kako je formalno obrazovanje samo mali dio načina na koji ljudi uče svoj posao. Većina radnika uči svoje poslove od promatranja drugih te pomoću raznih nezavisnih aktivnosti. Postoje različite definicije učenja, odnosno učenje ljudi najčešće povezuju s aktivnošću koja se odvija u odgojno obrazovnim ustanovama i koju vode nastavnici. Međutim, ako se učenje vidi kao ciljane aktivnost koja dovodi do promjena u ponašanju, onda se događa mnogo učenja, na različite načine i u raznim kontekstima koji nisu samo odgojno obrazovne ustanove (Attwell, 2007). To znači da se učenje može odvijati i u spavaćoj sobi pretraživanjem interneta i blogova. Isti autor navodi kako je dio problema u tome što svakodnevno neformalno učenje vidimo kao odvojeno od formalnog učenja koje se odvija u našim obrazovnim institucijama. Osobna okruženja za učenje imaju potencijal povezivanja učenja iz života, s učenjem iz škole i fakulteta.

Mladi danas odrastaju u tehnološkom okruženju gdje su mobiteli, računala, televizori postali neizostavan dio slobodnog vremena, ali i učenja. Zbog toga je potreban razvoj vještina korištenja informacijsko – komunikacijske tehnologije, kao i ispravan odnos prema medijima razvojem medijske i informacijske pismenosti i kritičke svijesti. Autori Lasić – Lazić i sur. (2012) opisuju informacijsku pismenost kao usvajanje primjerenoga informacijskog ponašanja u svrhu dolaženja do informacije koja će zadovoljiti informacijsku potrebu i to bez obzira na medij, a uključuje i kritičku osviještenost o potrebi mudrog i etičkog korištenja

informacija. Pojedini autori smatraju informacijsku pismenost krovnom pismenošću jer se u njoj isprepliću korištenje tiskanih izvora, medija, digitalnih materijala, a kombinacija navedenog predstavlja temelj za cjeloživotno učenje. Kao središnja ideja modernog obrazovanja ističe se odmak od shvaćanja učenja samo kao prijenosa informacija i znanja prema učenju kao procesu koji objedinjuje stvaranje, mišljenje, kritičku osviještenost i interpretaciju (Lasić-Lazić i sur., 2012). Uz razvoj medija veže se pitanje njihovog utjecaja na djecu koja provode vrijeme uz televizore, mobitele i internet svaki dan, a istraživanja su uglavnom usmjerena na negativne posljedice sadržaja koje djeca primaju pa sve do problema prevelike količine vremena potrošenog na medije. Kakve će utjecaje mediji ostvarivati ovisi o tome kako se oni koriste, a kao važan preduvjet ispravnog odnosa prema medijima pojavljuje se ranije spominjana medijska pismenost odnosno medijski odgoj korisnika (Ilišin, i sur. 2001). Medijska pismenost prema autorima Peran i Raguž (2016) definira se i kao mogućnost pristupa medijima, njihovo upoznavanje, analiziranje, kritičko vrednovanje, a iznimno je važna jer omogućava kritički pristup informacijama koje su mladima dostupne online, pruža im komunikacijske vještine i mogućnost izražavanja vlastitog mišljenja. Sve se više ističe potreba pripreme mladih za kritičko sagledavanje sadržaja online te se naglasak stavlja na medijski odgoj koji obuhvaća sve oblike korištenja masovnih medija poput tehničkog umijeća, pa sve do selekcioniranja i razumijevanja ponuđenih sadržaja (Ilišin i sur., 2001). Zbog toga je iznimno važno da odgojno obrazovne ustanove osposobljavaju mlade za bolje razumijevanje medijskih sadržaja i oblika, a osobito je važno držati korak s razvojem društvenih medija. Razvoj masovnih medija promijenio je način komunikacije, ali i način provođenja slobodnog vremena, a osim tog omogućio je pojedincima da se kreativno i umjetnički izražavaju online. U raspravama o potencijalnom negativnom utjecaju televizije nalaze se i koristi koje djeci donosi gledanje televizije poput poticanja znatiželje, stjecanja širokog raspona novih znanja, raznih vještina u svakodnevnim odnosima i to ne samo kroz obrazovni program, nego i putem raznih vrsta zabavnog programa (Ilišin i sur., 2001). Iako se ovdje govori o televiziji, budući da je to jedan od najpopularnijih i najčešće istraživanih medija, slično bi se moglo reći i za modne blogove. Na prvu mogu izgledati pomalo besmisleno, kao da naglašavaju konzumerizam i potrošnju, no za ljude koji ga pišu oni ipak mogu imati određenu pedagošku korist. Čitatelji modnih blogova mogu proširivati svoje

interese, inspirirati se, stjecati znanje o modi ili o nekom proizvodu što doprinosi kulturi ponašanja ako je riječ o kodeksu oblačenja u određenim situacijama, mogu razmjenjivati znanja i informacije s drugim korisnicima. Također, stvaratelji tog bloga ulažu trud i energiju u pisanje objava, a ovladavaju i informatičkim vještinama koje su im neophodne u životu.

4. Blog kao obrazovni alat

Pisanje bloga mijenjalo se tijekom vremena, oni su na samom početku bili korišteni kao online osobni dnevnici gdje su ljudi dijelili svoje misli, a danas su postali sredstva koja imaju mogućnost povezivanja ljudi, zajednica u razmjeni znanja, misli i raspravama (Williams, Jacobs, 2004). O čemu će biti riječi u samom blogu, ovisi o interesima i željama samog pojedinca. Osim osobnog i poslovnog bloga, on može biti korišten i u obrazovne svrhe. Razvoj informacijsko komunikacijskih tehnologija donio je promjene u načinu na koji učimo, prikupljamo i dijelimo znanja i informacije. Da blogovi mogu biti obrazovni govore Muwanga-Zake i suradnici (2010) u svom istraživanju koje su proveli na sveučilištima, odnosno usmjerili su se na pedagoški aspekt u blogovima i iskorištavanje potencijala takvog medija u obrazovne svrhe. Rezultati su pokazali da unatoč potencijalima i primjerima uspjeha blogova u literaturi, od deset ispitanih sveučilišta, većina nije koristila potencijale bloga, a iako u spomenutom istraživanju blog nije korišten u obrazovne svrhe, postoje različiti načini na koje blog može biti uključen u obrazovanje pa se tako oni mogu koristiti kao pojedinačni zadaci za učenike ili pak u samoj nastavi kao nastavno sredstvo gdje se učenicima omogućuje da aktivno sudjeluju i definiraju nastavu i strategije učenja (Muwanga-Zake i sur., 2010). Nadalje, blogovi kao obrazovni alati mogu se kretati od potpuno nestrukturiranih zadataka na blogu do strukturirane upotrebe blogova gdje se teme ili upute svakog tjedna dodjeljuju ili gdje se blogovi temelje na projektu (O'Donnell, 2006). Autorica Pane (2014) također je istraživala korist blogova kao obrazovnih alata, ovog puta u obliku njihova doprinosa motivaciji učenika za uključivanjem u literarne diskusije, a sve dok stječu vještine korištenja tehnologije. Istraživanje je pokazalo kako su se mladi češće uključivali u rasprave i davali jedni drugima povratne informacije. Iako se ne čine tako popularnima, blogovi se koriste u

učionicama, a nekoliko najčešćih blogova koji se pojavljuju u osnovnim školama su zrcalni blogovi koji omogućuju učenicima refleksiju vlastitog procesa učenja, blogovi koji su posvećeni razrednim vijestima, blogovi koji služe za izlaganje, „tutorski” blog i drugi (Pane, 2014). Prilikom oblikovanja i odabira blogova, treba se razmotriti oblik koji je najprikladniji za grupu učenika u pojedinom razredu. Blog omogućuje učenicima dobivanje povratnih informacija od vršnjaka i povećava potencijal interaktivnosti, a osobe se mogu naknadno uključiti i dati povratnu informaciju (Williams i Jacobs, 2004). Blogovi su se pojavili kao sredstvo informiranja čitatelja o predmetima od interesa za autore. Međutim, oni imaju sposobnost uključivanja ljudi u suradničkoj aktivnosti, razmjenu znanja, razmišljanju i raspravama. Nadalje, oni pružaju osobama koje pišu blog priliku da djeluju kao prenositelji informacija. Pisanje bloga autori Williams i Jacobs (2004) vide kao oblik mikrokulture, koji privlači pažnju ponajviše novinara kao akademske zajednice koja pomalo skeptično promatra osobe koje pišu blog kao amatere koji dovode u pitanje njihovu profesiju. Blog ima mnoge dimenzije koje su prilagođene učenicima, osnažuje ih i potiče da postanu kritični u razmišljanju, oni mogu biti način interakcije koji pridonosi poboljšanju odnosa između njih i nastavnika, omogućava im aktivno učenje, razmišljanje višeg reda i veću fleksibilnosti u učenju. Pisanje bloga može se podijeliti na tri oblika, prvi je osobni blog, potom upotreba bloga u obrazovne svrhe te komunikacijski, socijalni blog (O'Donnell, 2006). Kako bi se blogovi bolje koristili u obrazovne svrhe potrebno je i postaviti jasne odrednice i namjere za ovaj novi oblik pismenosti. Nadalje, važno je uzeti u obzir i različite vrste i svrhe bloga kao obrazovnog alata. Blog se može koristiti kao prostor za rasprave i razmjenu znanja s drugim učenicima u razredu, a može se koristiti i kao alat za poučavanje učenika koji im pruža mogućnost povezivanja informacija. Kako navodi autor O'Donnell (2006) četiri su stvari ključne u postajanje kompetentnim blogerom. Prvo, osoba mora imati osnovna tehnološka znanja, a s vremenom će to područje biti sve veće. Drugo, osoba mora imati određenu viziju i smjer u kojem želi kretati svoj blog. Kada započne i pokrene blog dolazi do treće ključne stvari, a to je uključivanje u razgovor. Osoba koja piše blog, osim uključivanja u razgovor s drugima, mora razviti svoj glas, a to je ujedno i četvrta i najvažnija stvar. Iako se tom pridaje najviše pozornosti, osobito akademske, potrebno je osobi pružiti razvojni okvir koji će joj omogućiti da dođe do svog glasa (O'Donnell, 2006). Kako bi se iskoristile obrazovne

prednosti blogova, nužno je pomoći učenicima da dođu do vlastitog pogleda na blog, a jedan od ciljeva korištenja blogova u obrazovne svrhe mora biti sam proces stvaranja istog, drugim riječima učenicima treba pomoći u razvijanju vještina, poput medijske pismenosti, koje mogu primijeniti na različite načine. Pisanje bloga može pomoći u razmišljanju o novim načinima učenja povezanih s tradicionalnim teorijama učenja. Kako je ranije navedeno blogovi mogu služiti kao portali učenja i razmjene informacija te iako se može činiti kako su to ne toliko bitne informacije i znanje, nisu zanemarive u pedagoškom smislu, osobito u pogledu informacijske pismenosti i kreativnog stvaralaštva. U gledanju bloga kao sredstva učenja naglasak se treba staviti na odmak od ideje obrazovanja kakvog tradicionalno zamišljamo, upravo prema modernom obrazovanju u kojem se isprepliću stvaranje i kritičko mišljenje. Autor Bošnjak (1998) navodi kako u postmoderni nastaju novi komunikacijski prostori, a komunikacija preko medija i provođenje vremena online općenito omogućavaju pristup više različitih prostora u bilo koje vrijeme bez napuštanja doma, škole. Internet je doveo do toga da ništa ne može ostati sakriveno, drugim riječima, do svih se informacija može doći jednim klikom, može se zaviriti u svaki kutak svijeta, svako mjesto može se doseći iz nekog drugog, mogu se saznati raznovrsne informacije, moguće je kupovati, plaćati i mnoge druge stvari (Bošnjak, 1998). Upravo je razvoj tehnologije omogućio takav prijenos informacija te srušio granice prostora i vremena, a takve promjene utjecale su i na učenje i poučavanje.

5. Što je blog?

Prije daljnjih rasprava o blogu potrebno se osvrnuti na samu definiciju i karakteristike bloga te njegovu kratku povijest. Blog je osobni dnevnik pisan u obrnuto kronološkom redoslijedu od strane pojedinca te je javno dostupan na internetu (Huffaker, Calvert, 2005). Pojedini autori ističu kako su blogovi zapravo izraz stava, mišljenja, a poboljšavaju osjećaj društvene interakcije. Kroz blog, osoba dobiva osjećaj pripadnosti širokom rasponu profesionalnih aktivnosti kao što su novinarstvo i istraživanje (Muwanga-Zake i sur 2010). Svi blogovi zajedno čine blogosferu odnosno hipertekstualni prostor koji omogućava elektroničko povezivanje tekstova i slika, spojenih neprestano promjenjivom građom mreže,

a upravo hipertekstualnost održava modne blogove stalno u pokretu jer omogućava čitateljima pristup drugim slikama i tekstovima sličnog sadržaja (Pavić, 2015). Kada čitaju časopis osobe su ograničene brojem stranica, dok blogove mogu čitati bez ograničenja. Kao što je navedeno ranije, osobito u govoru o blogu kao obrazovnom alatu, postoje razne vrste blogova namijenjenih različitim temama, međutim svaki od njih predstavlja izraz kreativnosti i interesa pojedinca koji ga je pokrenuo te je nesumnjivo potrebno uložiti trud u istraživanje i proučavanje teme interesa. Nadalje, oni mogu služiti kao portali učenja, bilo formalnog ili neformalnog, te su važan dio svakodnevice mladih u 21. stoljeću. Razvili su se iz alata koji su korišteni za stvaranje i podjelu priča i vlastitih iskustava, predstavljaju svojevrstan instrument za izgradnju identiteta, odnosno dopuštaju ljudima da izraze svoj identitet na individualiziranom prostoru, a istodobno su prostor nadzora samih sebe i drugih (Pedroni, 2015). S obzirom na to da se prethodni unosi mogu pretraživati i grupirati, čitatelji mogu individualizirati svoja iskustva. Kako navodi autorica Rocamora (2011), blogovi se ne bave ključnim povijesnim trenucima ili drugim važnim događajima, umjesto toga, istraživanja pokazuju da su oni uglavnom posvećeni svakodnevnom životu njihovih autora. Nadalje, istraživanja o blogovima pokazuju kako su oni korišteni za kreativno i osobno izražavanje, pokazivanje osobnih iskustava, dijeljenje praktičnog znanja i komunikaciju s ljudima koji dijele njihovu strast za određenom temom. Istraživanja o blogovima kao alatima za osobno i kreativno izražavanje, nedostaju, pažnja je više posvećena blogovima koji se bave temama poput politike, temama koje su, u hijerarhiji društvenih i kulturnih praksi, često percipirane kao vrijedne odnosno vrjednije, za razliku od drugih područja, poput mode, koje se smatraju trivijalnim i nedostojnim akademskog ispitivanja (Rocamora, 2011). Međutim, kao što je navedeno ranije blog može biti plod pojedinca koji je htio prostor na kojem može izražavati svoje interese, a tako pokrenut blog nastao je kao aktivnost slobodnog vremena. S obzirom na istaknutu važnost slobodnog vremena i obrazovanja za isto, nedostatak istraživanja blogova, neovisno o sadržaju, kao aktivnosti slobodnog vremena koja doprinosi rastu osobe, neopravdano je.

5.1. Povijest bloga

Riječ blog prvi je puta upotrebljena 1997. godine, a već 2007. bilo je oko 70 milijuna blogova, što znači da je u tih deset godina, broj blogova porastao od nula do sedamdeset milijuna (Maman Larrufie, Sommer 2016). Blogovi i društvene mreže pripadaju takozvanim web 2.0 tehnologijama, a ispravno razvijene i korištene mogu omogućiti tvrtkama i osobama povećanje produktivnosti, kolaboracije i komunikacije (Andriole, 2010). Upravo taj novi internet, web 2.0, pruža višestruku komunikaciju između vlasnika web mjesta i posjetitelja te između posjetitelja međusobno, odnosno moguća je dvosmjerna komunikacija za razliku od web 1.0 koji se prvenstveno odnosi na jednosmjernu komunikaciju između vlasnika stranice i posjetitelja (Hauge, 2010). Drugim riječima, u web 2.0 tehnologijama korisnik je više interaktivan i dinamičan, razmjenjuje znanja s drugim korisnicima, a od korisnika sadržaja može postati i proizvođač sadržaja. Kao što je navedeno, blogovi pripadaju upravo tom „novom internetu“, društvenim medijima, te su usmjereni na širenje društvene interakcije i u tome leži njihova privlačnost. Razvoj tehnologije donio je promjene u društvu od načina na koji komuniciramo, do načina na koji provodimo slobodno vrijeme. Bez sumnje se može tvrditi da je pisanje bloga fenomen 21. stoljeća, a prema Ho (2007) 2006. godine u virtualnom svijetu je postojalo čak 57, 4 milijuna blogova s procjenom da svaki dan nastane 75 000 novih blogova, milijun objava dnevno te 50 000 novih informacija svaki sat. Blogove može napraviti gotovo bilo tko, budući da su to besplatne stranice koje se pokreću prema vlastitim interesima, a o samom stvaratelju bloga ovisi njegov sadržaj. Mnogi ga koriste kao online časopis ili pak dnevnik u kojem bilježe svoje aktivnosti, misli i osjećaje, a blog u toj ulozi naglašava spontan, autentičan, osobni i subjektivni sadržaj iz perspektive pojedinca (Ho, 2007). Međutim, blog može biti i oblik građanskog novinarstva to jest on omogućava pojedincima da izražavaju osobne poglede na probleme koji ih zanimaju. Upravo ta mogućnost stvaratelja bloga da izrazi svoje mišljenje i perspektivu o pojedinoj temi te tako informiraju čitatelje, jedna je od stvari koja ga čini tako privlačnim. Blogovi omogućavaju interakciju, stvaranje zajednice koja dijeli strast i znanje prema određenoj temi, a kako navodi Ho (2007) popularni američki časopis *Time* ističe kako velike korporacije, elite, zvijezde nisu

više te koje mijenjaju i transformiraju politiku i kulturu već su to „obični“ ljudi koji stvaraju i koriste sadržaje blogova.

Pedagoška korist bloga vidljiva je u tome što oni omogućavaju korisnicima da se povežu u razmjeni informacija i znanja, a omogućavaju i suradnju između različitih zajednica koje dijele slične interese. Brojna istraživanja pokazala su kako blogovi mogu podupirati učenje jer daju osjećaj slobode izražavanja više nego što to daje okruženje učionice (Jones, Holland, 2013). Ranije navedena činjenica kako su osobe koje pišu blog jedne od onih koje mijenjaju politiku i kulturu, važna je iz pedagoške perspektive jer ističe potrebu pripreme mladih za kritičko promatranje sadržaja online, ali i osposobljavanje mladih za samostalno učenje i istraživanje različitih područja interesa. Blogovi mogu potaknuti integraciju osobnih, vršnjačkih i stručnih pripovijesti, mogu biti portali učenja te omogućiti dijeljenje informacija povezanih s kolegijima i obogatiti iskustva učenja (Muwanga-Zake i sur. 2010). Kao što je navedeno ranije, tehnološki razvoj doveo je do raznih promjena u komunikaciji te do promjena u načinu podjele informacija i znanja. Iako se informacije šire velikom brzinom, postavlja se pitanje kako riješiti problem razumijevanja istih te odabira informacija koje će nam koristiti od onih koje samo manipuliraju nama kako bi udovoljili kapitalističkom sustavu (Kuleš, 2015). Modni blogovi su najčešće viđeni upravo u takvom svjetlu, kao doprinos kapitalizmu i potrošnji, no oni predstavljaju i kreativni izraz stvaratelja bloga koji je stalno u potrazi za novim informacijama. Informacija je danas najveći magnet za privlačenje pozornosti te utječe na to da jedan proizvod bude naizgled privlačniji od konkurentnog (Kuleš, 2015). Ove su tehnologije još više otvorile svijet mode, pretpostavljajući da svatko s računalom i internetskom vezom može pristupiti, kao i sudjelovati u produkciji, potrošnji i cirkulaciji ne samo modnih predmeta i slika nego i modnog znanja (Minh-Ha, 2011). Usprkos pomalo negativnom viđenju samih blogova, osobito modnih, može se reći da je blogosfera prostor za druženje mladih, obrazovanih, tehnologijski osviještenih ljudi koji razmjenjuju znanja i iskustva iz različitih područja. Autori Vilović i Širinić (2009) proveli su istraživanje kako bi utvrdili profil hrvatskih blogera, a njihovi rezultati pokazuju kako je prosječni blogger visokoobrazovana mlada osoba, u dobi između 18 i 30 godina koja ima kritički odnos i komentar o društvu te redovito

objavljuje na blogu. Nadalje, prema dobivenim rezultatima, prosječan hrvatski bloger je muškarac sa završenom srednjom školom, u dobi između 18 i 44 godine, no valja imati na umu kako je ovo istraživanje malo starije te postoji mogućnost da se ta slika promijenila.

5.2. Karakteristike bloga

Postoje neke stvari koje su karakteristične za blog, a mogući su razlozi sve popularnije upotrebe bloga bilo za slobodnovremensku aktivnost, amatersko stvaralaštvo ili učenje. Naime, blog karakterizira jednostavnost upotrebe što se odnosi na to da korisnici ne moraju poznavati složene računalne jezike kako bi pokrenuli i objavljivali na blogu. Drugo, blog odlikuje i određeni način pohrane informacija i znanja, a uz to postoji mogućnost komunikacije i dijeljenja znanja i informacija s drugima putem ostavljanja komentara ispod svake objave (Huffaker, Calvert, 2005). Ove odlike bloga su ono što ga čini popularnim, osobito njegova jednostavnost korištenja koja ne zahtijeva složena tehnička znanja te ga tako čini više dostupnim korisnicima neovisno o dobi i spolu. Osobe koje pišu blog imaju mogućnost pohranjivanja svojih objava, a to im omogućava stalno vraćanje i praćenje vlastitog razvoja. Blogovi predstavljaju novi medij za računalno posredovanu komunikaciju te mogu pružiti uvid u to kako se osobe prikazuju na mreži, osobito u terminima samoizražavanja i međusobnih odnosa čemu pridonosi mogućnost ostavljanja komentara i web veze drugih blogova (Huffaker, Calvert, 2005). Različita istraživanja pokazuju kako većinu populacije koja vodi blog čine tinejdžeri oba spola pri čemu je prema istraživanju Perseus Development Corporation (Henning, 2003, prema Huffaker, Calvert, 2005) 52% blogova stvoreno od strane mladih u dobi od 13 do 19 godina, a što se tiče spola 56% svih osoba koje pišu blog, ne samo tinejdžera, je ženskog spola, a 44% muškog. Blogovi mogu biti konstruirani i tako da autor bude anonimn što je zanimljiva činjenica budući da su ime, dob, spol povezani s identitetom kao i virtualnim identitetom. On omogućava osobama da se otvoreno izražavaju, da zajedno s drugima izgrađuju, dijele svoje znanje i zajedno uče, da dijele svoja iskustva i identitet, sudjeluju u kulturnim i komparativnim raspravama i aktivnostima (Jones, Holland, 2013). Atraktivnost bloga leži upravo u tome što omogućava

korisnicima da izraze svoje mišljenje o temi interesa. Blog se razvio kao alat za objavljivanje, a potom je 2002. postao višenamjenski fenomen koji obuhvaća modu, društvo, politiku i drugo (Daille i sur 2011). Uglavnom je plod pojedinca iako može biti i kolektivan, no sam uspjeh često ovisi o autoru, osobito o njegovoj osobnosti, stilu, interesima i mišljenjima. Budući da podržavaju i vizualni i slušni izraz, mogu pružiti bogatu reprezentaciju sebe u odnosu na proučavanu temu, a korištenje višestrukih oblika medija pruža različite perspektive i interpretacije te omogućuje komunikaciju unutar zajednice (Jones, Holland, 2013). Anonimnost bloga, odnosno moguća anonimnost, koja ovisi o tome koliko osobe žele dijeliti svoju privatnost, u komunikaciji povećava i ohrabruje osobe da se uključe u rasprave i dijele znanja s drugima. Ostavljanje komentara ispod objava jedna je od karakteristika bloga koja ga čini privlačnim, a upravo ona omogućava interakciju i razmjenu informacija o temama od zajedničkog interesa.

6. Modni blog

Modni blogovi prvo su se pojavili 2001. godine, a iako imaju više od deset godina još uvijek predstavljaju nedovoljno istražen teritorij. Dosad se većina akademske literature usmjerila na odnos između modnih blogova i informacija, gdje pojedini autori ističu kako blog omogućava dijalog čitatelja i stvaratelja u kojem šira javnost, a ne slavne osobe ili dizajneri, može biti na čelu modnog stvaranja (Pedroni, 2015). Modni blogovi omogućavaju osobama koje imaju interes za modu, oblačenje, istraživanje različitih stilova, koji žele obrazovati ljude o kulturi oblačenja u različitim situacijama, da dijele svoje kreacije, informacije i znanje na internetu. Prema autorici Marwick (2013) modni blog čini subkultura mladih žena koje objavljuju svoje fotografije, komentiraju odjeću i stil te koriste različite tehnike kako bi promovirale same sebe. Modni blog je blog o modi, ali često se koristi termin poput bloga osobnog stila, a pisanje takvog bloga značajno je poraslo u zadnjih nekoliko godina. Takvi blogovi sadrže dnevne obavijesti o novim trendovima, bilješkama i fotografijama s modnih revija, sadrže i fotografije autora ili običnih ljudi na ulici čiji ih stil inspirira, a predstavljaju mjesto na kojem se filtrira velike količine informacija koja postoji

na internetu te su upravo zbog tog značajni u učenju, bilo od strane čitatelja ili autora koji mora istražiti i primijeniti najnovije metode (Hauge, 2010). Modna blogosfera je u medijima predstavljena kao prostor u kojem žene koje, ne pripadaju određenom viđenju mode i ženama koje ju predstavljaju, nisu mršave, bogate, visoke, bjelkinje, imaju priliku uživati u kreativnosti i samoizražavanju (Marwick 2013). Popularnost bloga leži u njegovoj autentičnosti, odnosno osobnost pisanja, izražavanje vlastitog stila i interesa čitateljima pruža osjećaj kao da poznaju autora. Dok literature o blogovima ima mnogo, ona se uglavnom ne odnosi na dubinsko istraživanje modnih blogova te su oni često viđeni kao plitki. U istraživanju autorice Marwick (2013), svaka modna blogerica morala je pročitati blog druge blogerice pa su istovremeno morale govoriti o svojoj praksi i uspoređivati se s drugim blogericama. Prema ispitanicama autentični blogger je osoba koja otkriva informacije o sebi, iskren je prema čitateljima te pokazuje svoj stil bez obzira na to što je u trendu ili nije. Također, iznimno im je bitna razmjena informacija putem komentara. Ispitanice su navodile kako bi izgubile interes za neki blog, ako im se ta osoba nije nikada javljala, zbog čega su se osjećale nevidljivo. Opet se kao važna ističe karakteristika komentara ispod objave koja omogućava razmjenu konstruktivnih komentara i korisnih informacija.

Istraživanje bloga kao fenomena 21. stoljeća, kao načina računalno posredovane komunikacije, tek su nedavno zaživjela. Točan broj blogova ne postoji jer nema općeprihvaćene definicije oblika i funkcije blogova, nju određuje sam stvaratelj prema vlastitim interesima, željama i ciljevima (Pham, 2011). Kao što je navedeno ranije u tekstu, modnim blogovima nije pridano mnogo akademske pažnje te su istraživanja rijetka, osobito istraživanja pedagoške koristi takvih blogova. Međutim, kako navodi autor Hauge (2010) ljudi koriste evaluacije i mišljenja drugih osoba o nekom proizvodu kao izvor informacija, a brže uče ako se stavovi poklapaju s njihovim mišljenjem, a kao što je navedeno u karakteristikama blogovi omogućavaju interakciju koja potiče razmjenu znanja između ljudi koji su strastveni o određenoj temi, poput mode, o kojoj imaju stručnost i znanje koje žele dati drugima. Ljudi slušaju savjete i čitaju blogove za informacije o tome što je dobro, a što ne poput prigodnog oblačenja u različitim situacijama i događajima. Pisanje bloga omogućava dijalog, uključuje korisnike u razgovoru, a autori bloga imaju priliku podijeliti

svoja gledišta koja često stvaraju reklamu oko proizvoda ili usluge (Hauge, 2010). Čitatelji odlučuju o načinu komunikacije s blogom te imaju kontrolu, s druge strane autori bloga uzimaju u obzir mišljenje čitatelja i potiču interakciju. Modni blogovi mogu se smatrati neformalnim budući da ih pišu ljudi koji nisu nužno obrazovani u tom području, iako mogu biti, ali imaju interesa za to područje te sami izgrađuju svoje znanje. Oni imaju osobnost koja donosi povjerenje čitatelja i zbog čega se čitatelji vraćaju iznova. Modni blogeri posjeduju specifično znanje o modi, a jedan razlog za to, osim početne strasti, jest taj što mogu dobiti informacije od tvrtki koje su im poslane izravno prije nego što proizvod bude dostupan drugima (Hauge, 2010). Ljudi žele donositi informirane odluke, a kada se suoče s neizvjesnošću tražit će te informacije online. Razlog zašto i kako blogeri postanu toliko važni može biti taj što se blogeri smatraju autentičnima i vjerodostojnima, za razliku od velikih tvrtki koje imaju za cilj prodati određeni proizvod.

6.1. Povijest i razvoj modnog bloga

Stvaranje „podijeljenog” sadržaja, poput onog na blogovima i društvenim mrežama, odvija se u participativnom prostoru koji uklanja granice između stvaratelja i korisnika te im omogućava da budu korisnici, ali i stvaratelji informacija i znanja, a to se često događa u hibridnoj ulozi (Andriole, 2010). Stvaratelje zanima, ne samo proizvodnja već suradnička izgradnja sadržaja u potrazi za budućim poboljšanjima. Većina web 2.0 tehnologija naglasak stavlja na suradnju i komunikaciju, a njihova jednostavnost korištenja i participativna priroda privlači sve veći broj pojedinaca, ali i raznih tvrtki koje sve više koriste ove tehnologije za obuku zaposlenika. Osim pojedinaca i tvrtki pružatelji obrazovanja sve više integriraju web 2.0 tehnologije u online obrazovanje (Andriole, 2010). Blog kao alat za brzu i dinamičnu komunikaciju doživio je veliku popularnost, a modni blog u zadnjih nekoliko godina postao je nezanemariv komunikacijski i marketinški alat. Postavlja se pitanje što privlači osobe modnom blogu te zbog čega je upravo takav blog postao značajan. Razni autori definiraju modu i stil pa se tako moda vidi kao proces društvene difuzije kojom se stil tumači kao kod ovisan o kontekstu kojeg usvaja skupina potrošača ili pak druga definicija koja kaže kako

moda sadrži sve vrste kulturnih pojava, ukrašavanja, odjeće i umjetnosti, glazbe i arhitekture (Zhang, 2010). Načini komunikacije povećali su se u zadnjih nekoliko godina, a karakteristika bloga kao jednog od oblika komunikacije je upravo u tome što privlači ljude sličnih interesa u suradničke zajednice. Kao što je navedeno ranije u tekstu, blog može biti plod pojedinca ili pak izrađen od strane škola, sveučilišta, tvrtki. Ipak, održavanju bloga posvećen je pojedinac i njegova strast o određenoj temi i pitanju te će to biti glavni fokus ovog rada. Kada pojedinac stvara blog o temi o kojoj je strastven privlačit će publiku koja dijeli iste interese ili pak i sama ima svoje blogove o sličnoj temi. Kao posljedica toga, znanje i informacije se prenose među zajednicom, a stvaratelj bloga služi kao „vratar“ koji održava i regulira način podjele (Zhang, 2010). Razvoj interneta nije promijenio način na koji komuniciramo već je to omogućio napredak u komunikacijskoj tehnologiji koji je olakšao prijenos informacija. Upravo dvosmjerna komunikacija koju omogućava blog putem komentara ispod objava za razliku od jednosmjerne komunikacije kada čitamo druge medije, ono je što čini blog popularnim alatom prijenosa informacija i znanja, a s obzirom na tu prirodu bloga stvara se interaktivna komunikacija. Kao što je navedeno ranije, popularnosti bloga osim dvosmjerne komunikacije doprinosi i osobno, neformalno pisanje koje je učinilo komunikaciju osobnom i intimnom, a osobe ne pokazuju samo modu već i svoj osobni stil i stav.

Autorica Rocamora (2011) navodi kako se modni blogovi mogu podijeliti u dvije kategorije, a to su neovisni i korporativni modni blogovi. Neovisni modni blogovi su pokrenuti i održavani od strane pojedinca, te su izraz kreativnosti i modnog izražavanja, osobnog stila i znanja same osobe. S druge strane korporativnim modnim blogovima upravlja više ljudi, a mogu predstavljati određeni modni časopis ili marku (Rocamora, 2011). Nadalje, autorica Findlay (2015) govori o dva vala nastanka modnih blogova, odnosno opisuje kako se pisanje modnih blogova promijenilo od njihovog nastajanja pa sve do danas, a to je podijelila na dva smjera ili vala. U prvom valu, modni blogeri objavljuju fotografije svojih odjevnih kombinacija slikane u okruženju svojih domove, često na mjestima kao što su dnevni boravak, spavaća soba ili dvorište. Ovdje, za razliku od modnih blogova drugog vala, stil je bio proizvod onoga što su osobe nosile, što se njima osobno sviđalo. Prvi val

karakterizira kreativnost i istraživanje mogućnosti kombiniranja raznih postojećih predmeta s nedavno kupljenima. Kako navodi autorica Findlay (2015) modni blogeri nisu bili ljudi s diplomom novinarstva, niti su to bili stručnjaci iz industrije, to su bili amateri s velikim interesom za modom i željom da je podijele vizualno i putem pisanog sadržaja. Čitatelji koji su čitali takve blogove bili su inspirirani da započnu svoje vlastite blogove. Razdoblje od kraja 2008. do sredine 2010. godine može se shvatiti kao prag između modnih blogova prvog i drugog vala. Naravno, pojmovi „prvi val“ i „drugi val“ pisanja bloga nisu preskriptivni, već se te faze međusobno prožimaju (Findlay, 2015). Primjerice, postoje blogeri koji su započeli svoje modne blogove u prvom valu, a čiji je rad postupno počeo pokazivati etos drugog vala. Dakle, ono što označava razliku između ta dva pokreta, nije nužno kad su započeli, već etos koji podupire blog. Autorica Findlay (2015) govori kako je mentalitet prema kojem se blog vidi kao prilika za generiranje prihoda, kao online životopis ili prilika za uspostavljanje profesionalne platforme i neke vrste slavnog statusa, glavno obilježje modnih blogova drugog vala. Umjesto da se njihove objave sastoje od kreativnog predstavljanja vlastitih ormara, blogeri drugog vala često se prilagođavaju trendovima u sezoni koje prilagođavaju prema vlastitom ukusu. Pisanje modnog bloga prvog vala obilježeno je neovisnošću, dok drugi val karakterizira težnja.

Detterbeck i sur. (2014) istraživali su modne blogere kao populaciju koja se obično ne povezuje s tradicionalnim metodama traženja informacija i knjižnicama, a njihovo istraživanje je pokazalo da kada su u pitanju informacije za blog, ništa nije nemoguće pronaći. Rezultati tog istraživanja pokazuju kako osobe koje pišu blog usmjeravaju svoje učenje prema područjima u kojima im nedostaje znanja, a sigurno im mogućnost interakcije pomaže u prikupljanju informacija. Većina literature o blogovima govori o dvije teme, kako se blogovi mogu koristiti kao komunikacijski ili marketinški alati i kako ih drugi koriste kao informacijske resurse za vlastiti profesionalni razvoj (Detterbeck i sur. 2014). Istraživanja o pedagoškoj koristi blogova, osobito modnih, nedostaju. Velik dio literature o modnim blogovima odnosi se na potrošnju, na pitanje kako su modni blogovi povezani s tradicionalnim modnim novinarstvom dok vrlo malo literature razmatra stvaranje modnih blogova sa stajališta blogera poput toga što ide u izradu objave ili cijelog bloga, kakvu vrstu

istraživanja provode, i kako blogeri dobivaju i koriste informacije za izradu blogova. Kako navode Maman Larrufie i Sommer (2016) modni blogovi su daleko najpopularniji s brojem od preko 20 milijuna u 2013. godini na francuskoj blogosferi, a važan trenutak u povijesti digitalne mode bio je pokretanje prvog modnog bloga Nogoodform 2003. godine. Svaki modni blog jedinstven je na svoj način, no postoje tri osnovna tipa po kojima se razvrstavaju. Pa tako postoji modni blog na kojem autor objavljuje svoje slike kako bi pokazao svoj modni stil, što je najbliže viđenju modnog bloga kao aktivnosti slobodnog vremena. Potom, modni blog u kojem autor iskazuje svoje mišljenje o raznim proizvodima, trendovima, revijama, a takvi modni blogovi mogu poslužiti kao marketinški alat koji gradi sliku nekog brenda gdje autori takvih blogova stalno moraju prikupljati različite informacije o proizvodima kako bi ih što vjernije prikazali publici i prenijeli im znanje o tom proizvodu. Posljednji je „street – style” blog na kojem autor objavljuje i slika ljude koji žele pokazati svoj modni stil, a to su najčešće slučajni prolaznici koje sretne na ulici (Maman Larrufie, Sommer 2016). Bez obzira o kojoj vrsti modnog bloga govorili neupitno je da stvaratelji moraju raspolagati određenim znanjem koje žele pokazati i podijeliti s drugima te da mogu učiti zajedno s čitateljima. Značaj bloga ovisi o nekoliko ključnih parametara, a najvažniji je sadržaj, koji privlači čitatelje da ga redovito čitaju. Osim toga blog treba biti nekonvencionalan i autentičan kako bi se istaknuo među masom, ali i smatrao kvalitetnim. Nadalje, brzina objavljivanja je ključna jer čitatelji posežu za blogom s ciljem dobivanja informacija prije drugih (Maman Larrufie, Sommer 2016). S obzirom na to da govore o specifičnim temama, blogove neće čitati svatko, već samo zainteresirani čitatelji koji žele proširiti svoje znanje o specifičnoj temi.

6.2. Uloga mode u društvu

Kritička pedagogija pruža neophodan okvir kroz koji se povezanost medija i obrazovanja može ispitivati i kritizirati. Jedno od glavnih područja u kojima korporativni lideri održavaju hegemonijske komercijalne i društvene ideologije je putem kulture mladih, a mladi danas, bilo putem interneta, igara, zapadne glazbene industrije troše bezbroj digitaliziranih tekstova kako bi utjelovili stilove života popularnih ikona (Carr, 2011).

Autorica Pantić Conić (2015) navodi da upravo moda igra veliku ulogu u održavanju potrošnje kao dijela svakodnevice te budući da ona, naša odjeća, odnosno modni stil, govori o nama pod pritiskom smo da budemo u toku što je jedan od glavnih razloga zbog kojeg ljudi prate modne blogove. Čitatelji modnih blogova uče iz njih, ali ne u klasičnom smislu kako tradicionalno zamišljamo učenje, već se oni informiraju o promjenama kako bi se mogli uklopili. Posebno pod utjecajem takvih stranica su mladi, adolescenti, koji su u stanju promijeniti svoj identitet kako bi se uklopili i poistovjetili s osobom koja ga prikazuje, dok u stvarnosti ta osoba samo virtualno predstavlja određenu sliku kako bi pridobila publiku za kupnju prikazanog predmeta (Pantić Conić 2015). Upravo zbog navedenog potrebno je posvetiti više pažnje istraživanju novih oblika tehnologija i medija, poput blogova, te isticanju pedagoške koristi istih, ako su korišteni na pravi način. Kako navodi ista autorica (2015), u suvremenom društvu naglasak je na materijalnim vrijednostima, a model društveno prihvatljivog identiteta pojedinca oslanja se uglavnom na vrijednosti kapitalističkog društva poput moći, novca, marke i potrošnje, a one se prenose putem medija koji dominiraju u slobodnom vremenu. Sve navedeno ide u prilog potrebi za razvijanjem informacijske i medijske pismenosti kod mladih kako bi kritički promatrali sadržaje online uz koje provode veliku većinu svog slobodnog vremena, te potrebi okretanja prema modernom obrazovanju koje uključuje stvaralaštvo i interpretaciju i koje nije vezano samo za učionicu.

6.3.Modni blog kao slobodnovremenska aktivnost

Blogovi se mogu vidjeti kao oblik amaterskog stvaralaštva koji omogućava kreativno, umjetničko izražavanje u pisanom obliku. Kako navodi autorica Pajazetović (2017) blog je postao dio online kulture, te ih gotovo svatko čita i posjećuje zbog zabave, informacija ili posla, a nastali su kao odgovor na suvremene zahtjeve da se stavovi o određenim temama iznesu. Osim po sadržaju, blogovi se razlikuju i po namjeri s kojom su pokrenuti. Drugim riječima, za pojedine osobe pokretanje bloga često je emocijama vođeno ponašanje, rezultat impulzivne radnje, neplanirane akcije bez dobro promišljene strategije i dugotrajne orijentacije, bar na samom početku (Maman Larruffie, Sommer, 2016). Za takve blogove

može se pretpostaviti da su nastali tijekom slobodnog vremena pojedinca kao posljedica određenih interesa, i da su namijenjeni kao aktivnost slobodnog vremena. S obzirom na razvoj bloga i na količinu posvećenog vremena, slobodno vrijeme se može promijeniti u poluslobodno i neslobodno, a blog može postati posao. Nadalje, pokretanje bloga može biti rezultat nekog specifičnog trenutka u životu osobe koja ga je pokrenula. Odnosno, autori Maman Larrufie i Sommer (2016) navode kako stvaranje modnog bloga može biti prirodan slijed profesionalnog života pojedinca ili pak želja autora da postane osoba koja će čitateljima pružati znanja i informacije. Pod uvjetom da drugima pruža odgovarajuća znanja, osoba koja piše modni blog prije svega mora biti dobro informirana i obrazovana o određenoj temi što uključuje stalno učenje i prikupljanje informacija. Modni je blog se može razviti i kao izraz želje i hobija pojedinca koji je motiviran da piše i fotografira ono što voli te da isto prenosi svojoj publici (Pajazetović 2017). Autorica Pendler (2015) ističe kako je za istinsko razumijevanje bloga potrebno praćenje tijekom dužeg perioda, a čitanje objava pruža osjećaj topline, osobnosti i priliku da se upoznamo s autorom bloga.

Slobodno vrijeme je nerijetko ispunjeno sadržajima masovnih medija zbog čega većina istraživanja o medijima posvećena upravo području slobodnog vremena. Ono je fenomen koji je nastao u industrijskoj civilizaciji obilježenoj tehnološkim razvojem, a često se promatra u relaciji spram društveno obaveznoga rada te kao relativno osamostaljena sfera svakodnevnog života (Ilišin, 2003). Također, slobodno vrijeme nudi mogućnosti za razvijanje potencijala, to je prostor koji pruža prilike za napredak, ali kako bi se taj napredak dogodio važna je kvaliteta vremena. Prema istraživanju autorice Ilišin (2003) četvrtina djece ima samo do dva sata slobodnog vremena, trećina tri do četiri sata, a dvije petine preko četiri sata slobodnog vremena dnevno. Ona naglasak stavlja na aktivnosti koje pripadaju području dokolice, odnosno vremenu kada ne uče i kada ne idu na različite izvannastavne aktivnosti, a posebna se pažnja posvetila ispunjavanju takvog vremena medijima. Istraživanje je pokazalo kako u slobodnom vremenu mladih dominiraju sadržaji masovne kulture te su najčešće to one aktivnosti čija je primarna funkcija zabava i razonoda, no prisutne su i dimenzije koje potencijalno doprinose razvoju ličnosti. S tiskanim medijima, poput časopisa, knjiga, novina djeca se susreću od najranije dobi, a polaskom u školu počinju čitati zabavne,

ali i edukacijske časopise. Istraživanje je pokazalo (Ilišin i sur. 2001) da su najčitaniji časopisi OK i Teen, specijalizirani za adolescente, a pokrivaju različite teme te zadovoljavaju niz potreba čitatelja poput potrebe za informiranjem, zabavom, edukacijom, savjetima u različitim područjima, razvijanjem socijalnih odnosa, potvrđivanjem vlastitog identiteta, bijega iz stvarnosti i drugo. Također, istraživalo se i koje teme učenici najradije čitaju pa tako najviše ispitanika čita teme svijeta poznatih i tekstove o prijateljstvu, zatim teme o modi, izgledu, ljubavi i ponašanju mladih. Zaokupljenost izgledom, koji obuhvaća dvije teme modu i savjete o izgledu, izdvojen je kao jedan od faktora u ovom istraživanju (Ilišin i sur. 2001). Iako je istraživanje provedeno ranije, svejedno se može uočiti zanimanje za modu i izgled pa ni ne čudi da su daljnjim razvojem tehnologije i medija modni blogovi postali iznimno popularni danas. Autorica Pavić (2015) navodi kako umjesto da se mladi okreću kulturnim vrijednostima u slobodnom vremenu, oni postaju „žrtve“ kapitalizma gdje za provođenje aktivnosti slobodnog vremena trebaju određena sredstva, obuću, odjeću.

Modni blogovi bez sumnje naglašavaju i ističu konzumerizam i potrošnju, no oni ne moraju ostati samo na tome. Ako se zagrebe ispod površine može se vidjeti njihova kompleksnost te doprinos u vidu stalnog učenja njegovih autora. Iako čitatelji stječu određeno znanje čitanjem bloga, također osvještavaju što im „nedostaje“ od odjeće za njihov stil, u što trebaju „investirati“ i slično. Autorica Vrkić Dimić (2005) provela je istraživanje o slobodnom vremenu studenata, odnosno o tome kojim aktivnostima studenti ispunjavaju slobodno vrijeme, čime bi se uistinu željeli baviti u slobodnom vremenu te koji su razlozi neostvarenja vlastitih želja. Kako bi utvrdila kojim aktivnostima ispunjavaju svoje slobodno vrijeme, ispitivali su se sadržaji slobodnog vremena studenata pa tako većina najčešće vrijeme provodi u druženju s prijateljima uz praćenje televizije, potom slijedi šetnja i boravak u prirodi, a kao najčešće spominjane aktivnosti izdvajaju se još i čitanje te rekreativno bavljenje sportom. Željene i neostvarene aktivnosti slobodnog vremena studenata najčešće su vezane uz neku vrstu sporta ili rekreacije, ali i uz razne organizirane ili samostalne oblike učenja i usavršavanja (Vrkić Dimić, 2005). Autori Kojadin i sur. (2013) razlikuju organizirano slobodno vrijeme u kojem mladi sudjeluju u planiranim aktivnostima i neorganizirano slobodno vrijeme u kojem pojedinac ima slobodu izbora sadržaja, a ističu

kako je potrebno brinuti o organiziranom slobodnom vremenu, ali i o pripremanju mladih za neorganizirano slobodno vrijeme koje jednako donosi razvoju. Studentice češće od svojih kolega iskazuju nerealiziranu želju za uključivanjem u razne oblike učenja i različite kreativne aktivnosti. Slobodno vrijeme mora biti oslobođeno pritisaka, prisile te mora biti ispunjeno sadržajima koji opuštaju, usrećuju, izgrađuju, omogućuje mladom čovjeku da otkrije svoje skrivene potencijale, interese, razvije sposobnosti, stječe nova znanja (Vrkić Dimić, 2005). Kao što je navedeno ranije, ponekad aktivnosti slobodnog vremena u kojima osoba ispunjava svoje interese usmjerava odabir budućeg zanimanja. Pojednim osobama pisanje i pokretanje modnog bloga može od aktivnosti slobodnog vremena postati posao, a kako je navedeno ranije neki modni blogovi su nastali iz profesionalnog zanimanja pojedinca. Čin stvaranja tijekom slobodnog vremena prikazan je na različite načine. Element stvaranja nije isti u različitim oblicima i aktivnostima kojima učenik ispunjava svoje slobodno vrijeme. U nekim aktivnostima, primjerice, u umjetnosti ima utilitaristički karakter, dok u drugim kao što su književnost, tehnika, sport, odražava stvarnost koju učenik susreće u svom školskom životu, obitelji i društvu (Bajrami i sur. 2016). Nastojanja slobodnog vremena su da se učenici osposobe za stvaranje onoga što osjećaju u njihovim dušama i umovima. Kako navode autori Bajrami i sur. (2016) da bi pojedinac postao svjestan raznih mogućnosti koje su mu dostupne te kako bi ih znao racionalno i kreativno koristiti tijekom slobodnog vremena, potrebno je obrazovanje o korištenju i organizaciji slobodnog vremena. U samoj školi, obitelji i društvu, postoji velik broj aktivnosti kroz koje djeca i učenici mogu izraziti svoje interese i artikulirati svoje želje i vještine tijekom slobodnog vremena. Škola mora biti više zainteresirana za slobodno vrijeme učenika kako bi oni mogli ostvarivati njegove temeljne funkcije (Pavić, 2015). Organizacija i korištenje slobodnog vremena može imati različite oblike i varijacije, ali kako bi se slobodno vrijeme racionalno i pozitivno koristilo, treba promatrati i kulturni aspekt. Kulturni aspekt korištenja slobodnog vremena ovisi o kvaliteti i vrijednostima sadržaja slobodnog vremena, optimalnom korištenju slobodnog vremena, a slobodno vrijeme treba omogućiti vrijeme za kritičko razmišljanje, stvaralaštvo, obrazovanje, osobni rast (Bajrami i sur 2016).

6.4. Opasnosti bloga – virtualni identitet

Modni blog može predstavljati mjesto dvostrukog identiteta, tako što se može sastojati od osobnog identiteta i javnog identiteta koji je prezentiran drugima. Na internetu i društvenim medijima ljudi ostavljaju sliku sebe i dopuštaju drugima da znaju tko su oni, ali to što se prezentira drugima nije nužno isto što pojedinac osjeća kao da stvarno ima (Hauge, 2010). Modni blogovi obično sadrže mješavinu osobnih fotografija i fotografija iz modnih časopisa. Kroz objave na modnom blogu, modni blogeri govore o svom danu, o onom što vole, modnim trendovima. Autorica Chittenden (2010) polazi od sociokonstruktivističke perspektive u kojoj se tijelo i njegovi socijalizirani identiteti prihvaćaju kao kultura, a ne samo biološka cjelina. Sukladno tome oblikovanje i promjene identiteta specifične su za sociokulturni kontekst u kojem se osobe nalaze. Identitet je promjenjiva karaktera te podložan manipulaciji, a u medijima poput televizije, filmovima, reklamama, pa i modnim blogovima naglašava se promjena identiteta putem kapitalističkog sustava odnosno ovisnosti o novim trendovima koje moramo imati (Pantić Conić, 2015). Nadalje, autorica Palmgren (2010) govori da s obzirom na to da blog predstavlja dio svakodnevnog života pojedinca, prilika je za „isprobavanje“ različitih identiteta, a to je osobito slučaj kod modnog bloga gdje se poziranje pred objektivom u svrhu pokazivanja odjeće može smatrati autoportretom. Različiti autori vide autoportrete kao svojevrsnu autobiografiju, samoistraživanje, eksperimentiranje.

Istraživanja su pokazala da adolescente, koji rade profile na društvenim mrežama, isto prisiljava da istražuju svoje identitete na nov način (Palmgren 2010). Oni moraju raditi na tome kako vide sami sebe te kako žele da ih drugi vide pritom koristeći razne alate poput web 2.0 tehnologije. Kako navodi autor Lasén (2015) digitalni autoportreti, poput onih u modnim blogovima, predstavljaju dio umjetnosti i feminističke prakse s obzirom na to da prikazuju dobrovoljan prikaz tijela. Namijenjeni su raznolikoj publici koju mogu činiti poznanici, prijatelji te potpuni stranci, a predstavljaju javno predstavljanje samoga sebe za sebe i za druge s različitim stupnjevima autentičnosti. Nadalje, pridonose dvostrukom prikazu tijela, online i offline, što ne mora biti isto. Prikazivanje vlastitih autoportreta čini web stranice i blogove privlačnijima, povećava povjerenje između osobe koja objavljuje i

publike zato što omogućava osjećaj topline i poznavanja osobe koja piše blog. Kod prikazivanja digitalnih autoportreta može se povećati svijest o vlastitom tijelu, jer oni produljuje znanje o tijelu i načine kako se predstavljamo drugim ljudima i kako nas oni vide (Lasén, 2015). Zamagljuje granicu između javnog i privatnog, te otvaraju privatnost novim sudionicima. Svaki put kada se radi profil za neku mrežu dolazi do samoizlaganja te je osoba suočena s donošenjem niza odluka poput hoće li koristiti vlastito ime ili izabrati neko zanimljivo zamišljeno kao odgovara njenoj osobnosti. U vizualnim okruženjima, kao što su blogovi, igre i društveni prostori, stvara se vizualna ikona koja predstavlja pojedinca, a to može biti svojevrsni autoportret (Walker, 2005). Blogovi često imaju fotografiju svog autora, a kad je riječ o modnom blogu osobe se znatno češće izlažu stranoj publici nego autori bloga druge tematike, no i to ovisi o granici ugone. Pisanje bloga ne mora biti usmjereno na govorenje potpune istine o samome sebi, osobe stvaraju različite verzije sebe. Kako navodi Walker (2005) blogovi su poput osobnih dnevnika, oblik samoizražavanja i refleksije koja nije prikazana kao konačna cjelina već se sastoji od više različitih dijelova, od zbirke objava, a svaka predstavlja pripovijest ili komentar koje izražava pisac. Čak i blogovi koji ne predstavljaju svakodnevni život i iskustva autora obično uključuju njegova mišljenja, interese, stilovi, zanimacije koji se mogu vidjeti kao oblik autoportreta. Prema jednoj autorici blog predstavlja istovremeno ogledalo i veo. Kako navodi Walker (2005) blogovi se koriste kao zaklon te pritom autor ne govori sve čitateljima, već samo pažljivo odabrane aspekte. Istraživanja pokazuju kako blog pišu muškarci jednako kao i žene te da su njihovi blogovi više slični nego različiti. Međutim, drugo istraživanje pokazuje kako većina blogova pisanih kao dnevnika, napisana od strane mladih žena. Ipak, osobni blogovi čine 71% svih blogova, a to znači da bilo da je riječ o muškarcima ili ženama, mladima ili starima, osoba koja piše blog, statistički je vjerojatno uključena u neku vrstu samorefleksivne prakse (Walker, 2005). Kako navode autori Huffaker, Calvert (2005) identitet u virtualnom svijetu postaje komunikacijski identitet, a ako se reducira neće predstavljati ništa više od online adrese, no ako se uloži osobni doprinos i energija tada to nije samo elektronska adresa nego je vezano i uz nešto fizičko, samu osobu. Nadalje, isti autori (Huffaker, Calvert, 2005) govore kako u novom okruženju virtualnog svijeta nedostaje jasna granica koja dijeli stvarno i virtualno što dovodi do stvaranja virtualnog subjektiviteta koji potiskuje ili zamjenjuje fizički

subjektivitet. Stvaraju se i virtualne zajednice ljudi koji dijele zajednički interes oko teme, poput mode, a mladi stalno traže načine na koji bi definirali, oblikovali svoj identitet. U modernom vremenu nudi im se mnogo prilika za to, jedna od njih je i internet i mediji uz koje provode velike količine vremena. Upravo zbog te činjenice, brojna istraživanja posvećena su otkrivanju poveznice između provođenja vremena online i razvoja, oblikovanja identiteta, a jedno od novijih mjesta istraživanja je blog (Huffaker, Calvert 2005). Modni blog može biti osobito značajan u razvoju identiteta ili njegovoj promjeni, ne samo od strane čitatelja, nego i autora bloga. Autori modnog bloga izlažu se velikoj publici koja može biti kritična prema njihovom izgledu, te posljedično fizičke karakteristike koje imaju utjecaj na samoodređenje, u virtualnom svijetu postaju promjenjive i fleksibilne, a osobama takav svijet omogućava istraživanje identiteta kroz osobu koju su stvorili online (Huffaker, Calvert 2005). Osobe koje pišu blog moraju ga redovito održavati ako žele zadržati čitatelje, a to znači da većinu svog vremena provode online. To ih dovodi u veći rizik od pojave virtualnog identiteta, te predstavljaju posebno osjetljivu skupinu. Kao što je navedeno ranije, modni blogeri često održavaju sliku da „imaju sve“ te „glamuroznog“ života, a sve se to može dogoditi i nama jednim klikom miša, kupnjom majice sa slike. Oni mogu online prikazivati takav život, a u stvarnosti živjeti potpuno drugačije, mogu stvoriti lažni život i virtualni identitet. Kako navodi autorica Kuleš (2015) u virtualnoj okolini tijelo i tjelesnost, iskustva koja se svakodnevno stječu važna su osobama, odnosno važan im je dojam koji ostavljaju. Nadalje, ona navodi kako način života u virtualnom svijetu dovodi do paralize tijela, do gubitaka jer nemamo iskustvo našeg tijela, misli koje bi imali u normalnom svijetu, a moguća je i kriza identiteta. Nesrazmjer između onog što stvarno imamo i onog što prikazujemo izaziva krizu, a stalnim boravkom u virtualnom okruženju gubi se kontrola nad stvarnošću. Kreira se život kakav bi željeli ili kakav drugi očekuju od nas, što može dovesti do preziranja života koje imamo. S obzirom na to da sve više vremena, slobodnog i radnog, provodimo u virtualnom okruženju, javlja se strah da će s vremenom biti nemoguće kontrolirati život online te posljedice koje ostavlja u stvarnosti, osobe će sve teže moći zaštititi svoje podatke i samoga sebe (Kuleš, 2015). Na modnim blogovima uglavnom dominiraju žene, a masovni mediji ih prikazuju kao „poduzetnike“, odnosno vide njihovo pisanje bloga kao posao. Iako je u ovom radu naglasak na modnom blogu kao, barem u početku, aktivnosti slobodnog

vremena nastala bez ikakve posebne namjere, aktivnosti koja je nastala kao kreativni izlaz, autori Duffy, Hund (2015) navode kako danas rijetko koji blogger piše blog kao hobi, već oni postaju takozvani poduzetnici s poslovnim planovima i prihodima. Sve aktivnosti koje ispunjavaju pojedinca zadovoljstvom, svrhom doprinose ostvarenju temeljnih funkcija slobodnog vremena, osobito svestrane ličnosti. Većina modnih blogova nastala je kao hobi pojedinca, nešto što je pokrenuto zbog vlastitog interesa, te su amaterskog karaktera. Međutim, iz hobija se može razviti profesionalno zanimanje i rad te kako navodi autor Livazović (2018) to često traži dublje poznavanje teorije i prakse područja kojim se pojedinac bavi. Zbog toga se u odgojno obrazovnim ustanovama ne smije zanemariti odgoj mladih za smisleno, kvalitetno provođenje slobodnog vremena uz medije. U svakom slučaju, bilo da se radi o blogu kao hobiju ili blogu kao poslu, osobe odgovorne za taj blog moraju steći razna znanja poput informatičkog, poslovnog kako bi upravo njihov blog privlačio čitatelje te im pružio odgovarajuće informacije o proizvodu zbog kojeg ga i čitaju. Modni blogeri moraju imati vještine poput fleksibilnosti, neformalnog znanja, vještine kojima će privući čitatelje. Kao što je navedeno ranije, osobe koje su pokrenule blog najčešće nisu imale namjeru da im to postane posao u smislu stalnog i redovitog objavljivanja i istraživanja načina na koji se mogu izdvojiti iz mase, a njihovo slobodno vrijeme u tom slučaju postaje neslobodno. Upravo se kao jedan od načina na koji blogeri naizgled pomiruju granicu posla i slobodnog vremena navodi prikazivanje „glamuroznog života” online i davanje slike kao da „imaju sve” (Duffy, Hund 2015). Stvaraju sliku da posao ne mora biti posao te da se rad i slobodno vrijeme neprimjetno miješaju, ali u stvarnosti kako bi postigli tu sliku oni moraju uložiti puno vremena i truda. Mnogi bi rekli kako modni blogovi ne čine uslugu ženama, štoviše prikazuju ih stereotipno kao potrošače, opsjednute izgledom, što je još jedan od razloga važnosti ove teme u pedagoškom kritičkom smislu. Važno je mladima ugrađivati i osposobiti ih za kritički stav i promišljeno prikupljanje i traženje informacija te neprihvatanje svega kao danog, potrebno je isticati i osposobiti mlade za samousmjerenost u istraživanju i razjašnjavanju pročitanih informacija.

7. Pedagoška korist modnog bloga

Blog, a osobito modni blog, na prvi pogled može se činiti neodgovarajućim područjem za pedagogiju te se samo istraživanje istog može činiti banalnim. Međutim, realnost je da danas sve više mladih, osnovnoškolaca, srednjoškolaca, ali i osoba starije dobi čita ili pak pokreće blog kao svojevrsnu razonodu u slobodno vrijeme. Mnogima taj modni blog jednog dana postane i posao, što je možda kod nas malo teže, ali u ostatku svijeta, osobito Americi, to je uobičajena praksa. Pa kako onda ne postaviti pitanje što je to što privlači osobe blogu, bilo čitatelje bilo pisce istog? To pitanje je itekako pedagoško jer zahtijeva od svih uključenih u odgojno obrazovne ustanove stalno držanje koraka s promjenama koje se događaju, prije svega razvojem medija i novim oblicima provođenja slobodnog vremena kako bi mlade kritički pripremili za isto.

7.1. Promjena perspektive o učenju

S obzirom na povećanu uporabu tehnologije u današnjem svijetu, sve je važnije da učenici postanu sposobniji u korištenju tehnologije. Kao što je navedeno, web 2.0, zajedno sa svim alatima, donio je značajne promjene u načinu na koji ljudi komuniciraju, stvaraju, dijele informacije i znanje. Učenje se sve više vidi kao proces suradnje, način postojanja, življenja. Individualno učenje postiže se specifičnim zadaćama, učenjem pomoću tehnologija i računala, osobnim promišljanjem i angažmanom (Čepić, 2009). U takvim mrežama mijenja se način učenja, gdje osobe koje uče postaju aktivni sudjelovatelji, kreatori znanja koji tragaju za osobnim iskustvima. Linija koja odvaja korisnike i stvaratelje sadržaja postaje zamućena te obje skupine postaju osobe koje uče i koje aktivno izmjenjuju ideje i sadržaj (McLoughlin, Lee 2008). Mnoge osobe koriste društvene alate u svom akademskom i socijalnom životu, a budući da se učenje, posao, slobodno vrijeme sve više prožimaju, nema više posebno odvojenih područja života. Web 2.0 omogućava dvosmjernu interakciju, a kada pojedinci i zajednice rade kooperativno i dijele ideje one postaju puno produktivnije, nego ako to rade pojedinci sami. Zato je potrebno prepoznati potencijal koji pruža web 2.0, kojem pripadaju i blogovi, u kreiranju različitih načina učenja i u promicanju učenikove autonomije i kreativnosti. Internetski alati za društvene mreže kao što su blogovi, također su pedagoški

alati koji proizlaze iz svojih mogućnosti za dijeljenjem, komunikacijom i otkrivanjem informacija (McLoughlin, Lee 2008). Društveni alati omogućuju sudjelovanje, komunikaciju, personalizaciju i produktivnost, a sve to su elementi onoga što znači biti obrazovan u umreženom dobu. Inovativnost korištenja tih alata ne omogućava samo zadovoljavanje interesa, nego postaje i ključan dio digitalne pismenosti i kreativnosti.

Govor o doprinosima web 2.0 alata za učenje i poučavanje, dovodi do postavljanja pitanja dinamike pojedinčeva učenja. Koriste se dvije metafore kada se govori o učenju, jedna je metafora primanja gdje je učenje viđeno kao proces stjecanja dijelova informacija, a druga, metafora sudjelovanja, prema kojoj se učenje vidi kao proces sudjelovanja u različitim kulturnim praksama i zajedničkim aktivnostima učenja (McLoughlin, Lee, 2008). Prema zadnjoj metafori, učenje je isprepleteno u različite mreže, a odvija se u interakciji s drugima što je jedan od načina na koji uče blogeri. Autori McLoughlin i Lee (2008) govore kako u umreženom društvu, osobe koje uče imaju brži pristup idejama, resursima i zajednicama kako bi podržali svoje učenje, a vođeni su osobnim potrebama i izborom, te su sposobni razvijati samousmjeravajuće vještine. Kako navodi autor Rodek (2011), oduvijek se učenje odvijalo uz pomoć medija, bilo da je riječ o upotrebi pisma ili pripovijedanja, a danas se izbor medija povećao tehnološkim razvojem te doveo do nove kulture učenja koja nikad ne prestaje, odnosno učenja koje je cjeloživotno, samoupravljanje. Drugim riječima, važno je učenike upoznati i pripremiti za razne oblike učenja koje će oni odabirati u skladu s okruženjem učenja i ciljevima koje žele ostvariti. Učenje se događa u određenoj socijalnoj situaciji i medijskom okruženju, a mediji poput interneta, mobitela omogućavaju osobama koje žele učiti, učenje u bilo kakvom obliku i situaciji, dok se odmaraju, bave rekreativnim aktivnostima i slično (Matijević, 2007). Osobe koje uče same odabiru i kontroliraju način koji će im omogućiti donošenje odluka koje najbolje podupiru njihove potrebe, pritom je mlade potrebno opskrbiti znanjem i sposobnošću donošenja informiranih odluka. Nove tehnologije, omogućavaju kreiranje ideja, koncepata i znanja, redefinira se uloga učitelja i učenika jer učenici dobivaju aktivnu ulogu kao doprinositelja različitim sadržajima dok istovremeno pokazuju ishode učenja kroz izvedbu i izradu ideja (McLoughlin, Lee, 2008).. Učenici moraju razviti vještine i samopouzdanje u traženju, kreiranju i dijeljenju informacija,

a to često zahtijeva vještine kritičkog mišljenja. Potrebno je i osvijestiti kod obrazovatelja pozitivne doprinose koje pruža web 2.0 poput blogova jer će jedino tako moći pripremiti učenike da postanu aktivni stvaratelji vlastitog procesa učenja te će ih opremiti vještinama potrebnim za cjeloživotno učenje. Malo je vjerojatno da će uloga tehnologije u samousmjerenom i personaliziranom učenju, smanjiti jer kombinacija pristupačnosti i lake dostupnosti takvih medija u kombinaciji s učenjem usmjerenim na stvaranje nudi potencijal za transformaciju učenja i poučavanja gdje osobe koje uče mogu lako pristupiti vršnjacima, stručnjacima i zajednicama, a omogućava im se i samousmjereno učenje (McLoughlin, Lee, 2008). Važan postaje već spominjani razvoj vještina informacijske i medijske pismenosti i kompetencija kod osoba koje uče kako bi one bile sposobne odabrati relevantne medije i kritički promotriti prikupljene informacije. Iako formalno obrazovanje „prestaje“ u određenoj dobi i započinje radni vijek čovjeka, ono nikada ne prestaje, štoviše ključnim postaje cjeloživotno obrazovanje, a ubrzani tehnološki razvoj čini cjeloživotno učenje neophodnim. Takvo medijsko okruženje pruža razne mogućnosti samousmjerenog, personaliziranog učenja na daljinu. Osposobljavanje za samoobrazovanje, samousmjeravano učenje pomoću novih medija trebalo bi obuhvaćati aktivnosti poput učenja traženja informacija, odabira korisnih informacija, učenja primjene informacija, metoda i teorija u novim situacijama, učenja donošenje odluka na temelju poznatih informacija i obrazloženih argumenata te kritičko i samostalno mišljenje (Matijević, 2007).

7.2.Samousmjereno učenje – kako uče modne bloggerice

Proces učenja koji je omogućen novim društvenim alatima poput bloga aktivan je proces temeljen na interesima osobe koja uči pa stoga ima potencijal razvijanja, pokretanja samousmjerenog, samostalnog učenja (McLoughlin, Lee 2010). Kako navodi Jukić (2013) kada se govori o teorijama učenja najčešće se govori o biheviorističkom, kognitivističkom i konstruktivističkom pristupu. Prema biheviorističkom pristupu učenje se događa stvaranjem asocijacija, veza između podražaja i reakcije. Kognitivistički pristup vidi učenje kao proces organiziranja, povezivanja informacija, a svrha učenja je stvaranje misaonih struktura koje predstavljaju vanjske ili unutarnje procese. Što se tiče konstruktivističkog pristupa najčešće se spominju dva pristupa socijalni i radikalni (Jukić, 2013). Socijalni konstruktivizam

pojedince vidi kao dio sociokulturnog konteksta, znanje se stječe komunikacijom i interakcijom pojedinca s okolinom. S druge strane, radikalni konstruktivizam naglasak stavlja na pojedinca koji konstruira svoju stvarnost autonomno, na individualnu konstrukciju stvarnosti izvan utjecaja socijalno kulturnog konteksta. Konstruktivistička teorija vidi učenje kao samostalni i samoaktivni proces konstrukcije stvarnosti koji se odvija u interakciji s okruženjem, a osnovno načelo je holističko shvaćanje čovjeka i subjektivna konstrukcija zbilje (Jukić, 2013). Pisanje bloga i učenje putem istraživanja, traženja informacija, odnosno učenje kao proces konstruiranja smislenih reprezentacija putem refleksije i apstrakcije pripada konstruktivističkoj teoriji učenja. Upravo ranije navedeno, učenje se vidi kao samostalni proces konstrukcije putem interakcije pojedinca s okolinom, a navedeno se događa i kod pisanja bloga. Među najpoznatijim klasifikacijama zadataka nastave je Bloomova taksonomija obrazovnih ciljeva, a sastoji se od vrsta znanja koje treba razviti i procesa kojima se koristimo da bismo nešto naučili (Bilić, 2016). Međutim, navedena klasifikacija ne mora biti nužno ograničena samo na rad u školi, isto se može primijeniti i na svakodnevno učenje, pa tako i na pisanje bloga. Dakle, prva razina je znanje, tu se pojedinac upoznaje s blogom, njegovim karakteristikama. Kada stekne osnovno znanje može prijeći na sljedeću razinu, a to je razumijevanje, koje uključuje tumačenje bloga što on predstavlja za što se koristi. Potom, prelazi na razinu primjene, osposobljenosti za primjenu općih načela bloga u konkretne situacije poput pokretanja svojeg bloga. Nakon toga može prijeći na razinu analize, gdje identificira sastavnice, načela koja idu u objavu. Zatim sinteza koja predstavlja sposobnost sjedinjavanja sastavnica u cjelinu, a u slučaju bloga odnosila bi se na pisanje objava te naposljetku evaluacija. Tijekom učenja učenik koristi određene ciljeve učenja i ponašanja koji su razvrstani u tri kategorije, koje predstavljaju područja razvoja pojedinca. Prva kategorija odnosi se na kognitivno područje odnosno znanje, razumijevanje, intelektualne sposobnosti. Druga kategorija je afektivna, a ona uključuje emocije, stavove, mišljenja, interese i uvjerenja. Zadnju kategoriju čini psihomotoričko područje, odnosno vještine, sposobnosti, umijeća (Bilić, 2016). Drugim riječima, ako osoba voli čitati blogove (afektivno područje), ona će biti motivirana naučiti kako se blog pokreće, što sve ide u izradu bloga (kognitivno područje), a kada to savlada moći će to raditi stalno (psihomotoričko područje). Psihomotoričko područje razvija se kroz pet stupnjeva, prvi je upoznavanje radnje,

primjerice kako se pokreće blog, potom rad prema uputama (manipulacija), precizacija u kojoj aktivnost postaje sigurnija, potom usavršavanje ponavljanjem, te automatizacija odnosno naturalizacija.

Za učinkovito obrazovanje potpomognuto informacijsko - komunikacijskom tehnologijom potrebno je organizirati i razvijati sustav podrške, sustavno educirati nastavno osoblje kako bi se učenicima pružala podrška nakon koje će oni moći sami usmjeravati svoje učenje (Aparac-Jelušić, 2004). Kada se govori o samousmjerenom učenju često se kao sinonim pojavljuje samoregulirano učenje, no samoregulirano učenje obuhvaća više različitih oblika učenja među kojima je i samousmjerenost. Kako navode autori McLoughlin i Lee (2010) samousmjerenost učenje je sposobnost osobe koja uči da se individualno, autonomno pripremi za učenje, poduzme korake potrebne za upravljanje učenjem kako bi dobila povratnu informaciju, a sve to postiže dok se istovremeno održava visoka motivacija. Drugim riječima samousmjerenost učenje uključuje aktivan angažman i ciljno ponašanje, gdje osoba koja uči postavlja ciljeve i zadatke kojima će ostvariti zadano, potom provodi osmišljeni plan te na kraju procjenjuje uspjeh s obzirom na postavljene ciljeve (Loyens i sur., 2008). Za samousmjerenost učenje važno je povoljno socio-emocionalno okruženje te autonomnost, individualna odgovornost pojedinca. U samousmjerenom učenju, osoba koja uči sposobna je izvršiti aktivnosti učenja koje vode do stvaranja znanja, razumijevanja i učenja višeg reda pomoću procesa kao što su praćenje, refleksija, testiranje, ispitivanje i samoprocjena (Loyens i sur., 2008). Koncept samousmjerenog učenja je širi, naglašava slobodu osobe u potrazi za učenjem, nadalje daje im se mogućnost odabira i kritičkog vrednovanja vlastitih resursa kako bi se postigli ciljevi. Zadatak učenja treba definirati sama osoba koja mora biti u stanju odrediti što želi naučiti, a učenike je potrebno osposobiti za takvo učenje, omogućiti im autonomnost u svojem procesu učenja, da sami pokrenu učenje kako bi jednog dana uspješno primjenjivali takav proces u svakodnevnom životu i za različite oblike znanja. Često je učenje u obrazovnom okruženju prilagođeno procjeni i zahtjevima učitelja, a nastavnik usmjerava aktivnosti. U samousmjerenom učenju učenici sami postavljaju pitanja učenja, primjenjuju novo znanje u rješavanju problema, razvijaju vještine traženja informacija, postaju fleksibilniji. Kod učenika treba razvijati kritičko mišljenje kako bi mogli procijeniti koji su

im izvori značajni, a koji nisu. Također, treba ih osposobiti da pažljivo planiraju svoje aktivnosti samousmjerenog učenja kako bi bili pripremljeni za sljedeći korak. Kako navodi autor Schmidt (Loyens i sur., 2008), učenici su slobodni slijediti sve ono što smatraju zanimljivima u svjetlu problema.

Autori McLoughlin, Lee (2010) ističu kako se osobni prostor učenja pojavio kao koncept povezan s razvojem alata web 2.0 koji služi za integraciju bitnih ishoda učenja kao što su cjeloživotno učenje, neformalno učenje i samousmjerenog učenje, pritom osobe oblikuju vlastite prostore za učenje, pridružuju se zajednicama ljudi sličnih interesa i stvaraju, konzumiraju i dijele materijal i znanje. Postoje 4 ključna područja koja omogućavaju personalizirano učenje putem digitalnih tehnologija, a to su omogućavanje osobama koje uče sposobnost donošenja informiranih obrazovnih odluka, prepoznavanje različitih oblika vještina i znanja, stvaranje raznovrsnog okruženja za učenje te uključivanje povratnih informacija (McLoughlin, Lee 2010). Osnovna ideja osobnog okruženja za učenje i samousmjerenog učenja je omogućavanje kontrole nad iskustvima, umjesto ograničenog, kontroliranog učenja. Planiranje, učenje, refleksija potrebna za samousmjerenog učenje upravo su ono što može opisati proces učenja blogera. Filozofija koja prevladava u web 2.0 svijetu u kojem živimo nije u skladu s učenjem u kojem dominira sadržaj usmjeren na učitelje. Personaliziran, na učenika usmjeren pristup nudi dinamičnu perspektivu koja uključuje pedagoške skele, ljestve za podršku učenicima kako bi naučili i primijenili nepoznate strategije, vještine i prakse za razmišljanje (McLoughlin, Lee 2010). Izražavanje ideja, unutarnjih osjećaja, čini ih opipljivim i ključnim za učenje, a ljudi uče s posebnom učinkovitošću kada se bave oblikovanjem osobno značajnih stvari (O'Donnell, 2006). Potrebno je učenike osposobiti za samousmjerenog učenje pružajući im opcije i mogućnosti za isto, a sve dok im se još pruža potrebna struktura i podupiranje. U samousmjerenom učenju učenici imaju slobodu odabira onoga što uče i kako uče, a kontrola učenika je ključna u smislu učinkovitih strategija učenja (Loyens i sur., 2008). Ako ih se u školi osposobi za takvo učenje, poslije nije bitno o čemu i u kakvom okruženju uče, jer imaju želju za stalnim učenjem i prikupljanjem informacija. Učitelji moraju podupirati učenike u traženju smisla te konstantno procjenjivati njihove aktivnosti kako bi poduzeli odgovarajuće korake. Primjer

koji daju English i Duncan-Howell (2008 prema McLoughlin, Lee 2010) studenti, budući učitelji, koriste društvene mreže poput Facebooka kako bi si olakšali međusobnu podršku, poticanje i razmjenu priča. Samousmjereno učenje je poticano tako da se učenicima pruži prilika da stvaraju, dijele i komentiraju doprinose drugih. Ovdje pedagoške ljestve pružaju vršnjaci dok vode i pomažu jedni drugima i razmjenjuju konstruktivne povratne informacije. Kretanje prema personaliziranom okruženju učenja omogućuje razvoj ključnih vještina koje daju osobama priliku da upravljaju vlastitim učenjem.

8. Empirijski dio rada

8.1. Cilj istraživanja i istraživačka pitanja

Istraživanja o blogovima postala su aktualna zadnjih godina, međutim niti jedno ne ističe pedagoški aspekt slobodnog vremena. Većina literature ističe blog kao komunikacijski alat te kao informacijski resurs za profesionalni razvoj, a vrlo malo literature razmatra stvaranje bloga sa stajališta blogera (Detterback i sur, 2014), još manje govori o njemu kao načinu provođenja slobodnog vremena i pedagoškoj koristi istog. Ranije navedeno istraživanje „Modni blogovi u Hrvatskoj-perspektive i kritike“ (Pendđer, 2015), kao i „Analiza: tko su i što su modni blogeri u Hrvatskoj“ (Pajazetović, 2017) te „Tko su hrvatski blogeri?“ (Vilović, Širinić, 2009), pokazuju da postoji interes za ovu temu, te su služili kao izvor u ovom radu, no nedostaje im pedagoški aspekt. Kada se govori o pedagoškoj upotrebi blogova, naglasak se stavlja na blog kao portal učenja, ali osim za učenje koristi se i za razonodu i razvoj ličnosti, što su jedni od glavnih elementa slobodnog vremena. Autorica Pajazetović (2017) navodi da većina blogova služi za izražavanje osobnih stavova, svakodnevnih iskustava, a određeni dio pokriva političke i medijske teme. Također, istraživanja o tome što mladi čitaju u slobodnom vremenu govore o razgranatoj upotrebi Interneta, a to uključuje web stranice, e-knjige i blogove.

Ljudi imaju različite stilove i načine učenja, a razvojem tehnologije otkrivaju se i oblikuju novi oblici učenja pri čemu autor Attwell, (2007) ističe kako se u personaliziranom okruženju učenje nastavlja tempom koji osoba sama odredi i na načine koji njoj odgovaraju. Velika odgovornost leži na odgojno obrazovnim ustanovama koje bi trebale učenike osposobiti za samostalno, samousmjereno učenje. Kako navodi autor Rodek (2010) učenike treba osposobiti za definiranje vlastitih ciljeva učenja, oni moraju ovladati različitim strategijama učenja i poznavati kriterije kvalitete uspješnog učenja, a važno je kod učenika potaknuti individualnu refleksiju procesa učenja koja će pomoći u razvoju sposobnosti samoprocjene postignutih rezultata i vlastite odgovornosti za postignute rezultate. Prema autoru Sivanu (2011) slobodno vrijeme i obrazovanje nisu dva razdvojena pojma, već dva blisko povezana pojma, a on navodi kako odgojno obrazovne ustanove moraju pripremiti

učenike za kvalitetno i smisleno provođenje slobodnog vremena uz pokazivanje kako aktivnosti učenja mogu biti zadovoljavajuće za njih, mogu ih učiniti sretnima i ispunjenima. Veliki postotak mladih, točnije njih 65.5% u istraživanju autora Kojadina i sur. (2013) odgovorilo je kako često provode slobodno vrijeme na internetu, pretraživanjem društvene mreže Facebook, gledanjem videa na YouTubeu ili na drugim mrežama. Upravo zbog toga važno je učenike pripremiti za kvalitetno i svrsishodno provođenje slobodnog vremena koje će ostvarivati njegove temeljne funkcije, odmor, razonodu i razvoj ličnosti (Janković, 1973) te ih upoznati s različitim oblicima učenja poput samousmjerenog kako bi oni ostvarili pozitivne doprinose uz navedene aktivnosti slobodnog vremena.

Cilj je istražiti provođenje slobodnog vremena putem bloga, kao stvaralaštva na Internetu i alata za samousmjereno učenje. Također, važan je i mogući tijek mijenjanja vremena prema poluslobodnom i neslobodnom te pedagoška primjena bloga koja potiče učenje u različitim područjima. Istraživačka pitanja koja proizlaze iz ciljeva su:

1. Zašto su osobe pokrenule blog?
2. Kako se mijenjalo slobodno vrijeme ispitanika uz blog?
3. Kakvu je ulogu imala škola u pripremi mladih za slobodno vrijeme?
4. Što su ispitanici stekli pisanjem bloga?
5. Kako je pisanje bloga doprinijelo razvoju ispitanika?

Utvrđivanje istraživačkih pitanja iznimno je važan korak kako u kvantitativnom tako i u kvalitativnom istraživačkom procesu, a upravo ona sužavaju cilj i svrhu istraživanja na specifična pitanja koja istraživači pokušavaju riješiti. Osim što daju okvir i usmjeravaju istraživanje, istraživačka pitanja su korisna i potrebna i na samom kraju kada istraživač uspoređuje pitanja s rezultatima i kritički propituje postavljena pitanja, revidira ih i mijenja (Onwuegbuzie, Leech, 2006). Kvalitativna istraživačka pitanja formulirana su tako da traže, otkrivaju, istražuju proces ili opisuju iskustva. Riječi poput utjecaj, odnos, usporedba obično se izbjegavaju, a pitanja su najčešće opisna i započinju s riječima „kako” i “zašto”. Pitanja kako i zašto podrazumijevaju objašnjenje, a postavljena su tako da budu dugotrajna i da se stalno na njih vraća. Upravo zato su pogodna za studiju slučaja.

8.2. Postupci i instrumenti istraživanja

Radi se o kvalitativnom istraživačkom pristupu obradi ove teme putem eksplorativne višestruke studije slučaja. Kako navodi autor Baškarada (2014), najčešće se spominje podjela studije slučaja na eksplorativnu, deskriptivnu i eksplanativnu. Eksplorativne studije slučaja mogu se provesti prije postavljanja istraživačkih pitanja, a koriste se kada se istražuje fenomen o kojem nedostaje istraživanja. Deskriptivne studije slučaja pokušavaju u potpunosti opisati značajke pojedinog fenomena pa se tako i uglavnom koriste za izgradnju teorije. Studija slučaja koja se bavi objašnjavanjem može se poduzeti radi ispitivanja uzročnih odnosa, ali važno je kod njih paziti da se zaključci ne donose naglo. Prema navedenim opisima iz rada autora Baškarade (2014), studija slučaja ovog rada pripada eksplorativnoj studiji slučaja. Kao što je navedeno ranije, istraživanja pedagoške koristi modnih blogova nedostaju, a specifičnost tog fenomena ograničila je izbor načina provođenja istraživanja i prikupljanja rezultata, što je također karakteristika ove vrste studije slučaja. Prema Halmiju (2013), kvalitativna istraživanja usmjerena su na interpretaciju i davanje značenja situacijama ispitanika, a za analizu podataka u kvalitativnom istraživanju mogu se koristiti razne metode poput vizualne, verbalne i drugih, no u ovom radu korištena je fenomenološka analiza, odnosno interpretativno fenomenološka analiza karakteristična za studije slučaja i manje uzorke, usmjerena na interpretaciju doživljaja ispitanika.

Postoje različite definicije i razumijevanja studije slučaja, pa se tako za nju kaže da je to sustavna istraga o događaju ili nizu povezanih događaja koja ima za cilj opisati i objasniti fenomen interesa (Zucker, 2009). Studija slučaja se definira i kao empirijski upit koji istražuje slučaj kao suvremeni fenomen u njegovom stvarnom kontekstu, pogotovo kada granice između fenomena i konteksta nisu jasne i istraživač ima malo kontrole nad fenomenom (Yazan, 2015). S obzirom na to da je aktivnost modnog bloga popularna među mladima, osobito mladima u svijetu, te da oni provode svoje slobodno vrijeme pišući ili čitajući blog, važno ga je promotriti i s pedagoškog aspekta. Kada se osoba odluči za korištenje metode studije slučaja, mora razmotriti sve njezine pojedinosti i ograničenja, međutim nijedna druga metoda istraživanja ne može dostići razinu opisa kao studija slučaja (Zucker, 2009). Također, potrebno je odrediti opseg studije slučaja, odnosno postaviti okvire

bilo prema vremenu, mjestu, definiciji kako se istraživač ne bi izgubio u moru podataka i tako izgubio na kvaliteti. Nemogućnost generalizacije česta je kritika koja se predbacuje studiji slučaja, međutim veličina uzorka nije važna jer cilj studije nije generalizacija na populaciju, već utvrđivanje parametara koji se mogu primjenjivati (Tellis, 1997). Iako je jedna od najčešće korištenih kvalitativnih metoda istraživanja, studija slučaja i dalje nema dovoljno dobro strukturirane protokole.

O nekoliko stvari ovisi kvaliteta studije slučaja i njezinih nalazišta, pa je tako važno zadovoljiti konstrukcijsku valjanost, odnosno ustanoviti lanac događaja, potom unutarnju i vanjsku valjanost te pouzdanost. Unutarnja valjanost ovisi o prikupljenim podacima i njihovoj analizi. Istraživači u kvalitativnim istraživanjima nailaze na probleme u analizi najčešće zbog nedovoljne upoznatosti s načinima analize kvalitativnih podataka pa se koriste metodom stalne usporedbe (Onwuegbuzie, Leech, 2006). Kodiranje je ključni korak u obradi kvalitativno prikupljenih podataka, a upravo se provođenjem metode opisnog kodiranja nastojala postići unutarnja valjanost. Vanjska valjanost odnosi se na primjenjivost rezultata u drugim slučajevima. Iako se često na studiju slučaja gleda kao na nedovoljno znanstvenu metodu istraživanja, autor Baškarada (2014) navodi kako se studije slučaja kao i eksperimenti mogu se generalizirati s teorijskim propozicijama, ali ne i s cijelom populacijom, drugim riječima ni eksperiment ni studija slučaja nisu dovoljni za odbijanje teorijskih prijedloga. Što se tiče pouzdanosti kao važne dimenzije kvalitete, studija slučaja je kvalitetna ako ponavljanjem istih postupaka, od strane drugih istraživača, dovodi do sličnih ili istih rezultata. Studija slučaja zahtijeva razumijevanje same metode i razloga njenog provođenja od strane istraživača kako bi znao koje dokaze treba prikupiti, na koji način i putem kojih izvora (Baškarada, 2014).

S obzirom na način provođenja, razlikuju se pojedinačna studija slučaja ili višestruka studija slučaja. Pojedinačna studija usredotočuje se na jednu jedinicu analize. Ako studija obuhvaća više od jednog slučaja, jedinice analize, onda se provodi višestruka studija slučaja. Razlika između višestruke studije slučaja i pojedinačne studije slučaja je u tome što pojedinačna omogućava istraživaču da dobije razumijevanje jednog jedinstvenog slučaja, dok se u višestrukoj studiji proučava više slučajeva kako bi se uočile sličnosti i razlike između

njih (Baxter, Jack, 2008). Kako navodi autor Gustafsson (2017) kada istraživač odluči napraviti višestruku studiju slučaja, on može analizirati podatke u svakom slučaju posebno, ali i između slučajeva, za razliku od odabira jedne studije slučaja. Ovo istraživanje proučava tri slučaja modnih blogerica te kao takvo pripada višestrukoj studiji slučaja jer se usredotočuje na više jedinica analize kako bi se postigla usporedba, o kojoj govori autor Gustafsson (2017). Dakle, fokus ovog rada neće biti na opisu i detaljima svakog modnog bloga, već na usporedbi odgovora modnih blogerica kako bi se utvrdilo razloge bavljenja aktivnošću pisanja bloga, je li ono posljedica slobodnog vremena, potom postoji li pedagoška korist pisanja bloga u vidu razvoja i učenja osobe.

8.3.Uzorak

Uzorak je neprobabilistički, namjeran, što znači da je odabran radi postizanja određenog cilja pa je tako u ovom istraživanju uzorak odabran u skladu s kriterijem da se osobe bave blogom duži period. U ovom slučaju riječ je o 3 osobe koje imaju svoje blogove i to modne. Što se tiče broja slučajeva u studiji, nije određen minimalan ili maksimalan broj, to ovisi o raznim stvarima poput raspoloživosti, dostupnosti, vremenskom okviru, resursima (Baškarada, 2014). S obzirom na ograničen broj raspoloživih ispitanika, nezainteresiranosti za sudjelovanjem u istraživanju, te spriječenosti zbog drugih poslovnih i privatnih obveza, ovo istraživanje temelji se na uzorku od tri osobe koje imaju svoje modne blogove. Ispitanice se međusobno razlikuju po vremenu pokretanja bloga, broju pratitelja te godištima. Prva ispitanica osoba je u dvadesetim godinama, modni blog piše od 2011. godine, a dnevno njene objave čita 20 000 posjetitelja. Druga ispitanica osoba je u tridesetim godinama, modni blog piše već osam godina, a mjesečno njene objave čita 30 000 posjetitelja. Treća ispitanica, najnovija je u svijetu modnog bloga te ga piše od svibnja ove godine, ima 625 pratitelja te je osoba u pedesetim godinama. Naglasak u ovom istraživanju nije na modnom blogu kao takvom, već na osobi koja stoji iza aktivnosti pisanja modnog bloga, odnosno na pedagoškoj koristi pisanja istog. Namjera je pokazati potencijal i pedagošku korist modnih blogova kao sredstva koje omogućava različite načine učenja, prikupljanje znanja te kao aktivnosti

slobodnog vremena koja doprinosi svestranom razvoju osobe. Osim navedenih podataka, kako se pozornost ne bi skrenula od pedagoškog aspekta, zadržat će se anonimnost ispitanica pa će u daljnjoj obradi biti korištene oznake MB1, MB2 i MB3.

8.4. Način prikupljanja podataka

Podaci su prikupljeni metodom asinkronog intervjua gdje su ispitanicama u elektronskom obliku poslana unaprijed definirana pitanja (Prilog 1). Pitanja su djelomično preuzeta i modificirana iz rada „Modni blogovi u Hrvatskoj-perspektive i kritike“ (Peđer, 2015), a ostatak pitanja nastao je na temelju teorijskog dijela rada. Svakoj ispitanici poslan je upit i zamolba za dobrovoljnim sudjelovanjem u istraživanju, gdje im je jasno naznačeno o čemu je riječ u radu uz napomenu da mogu odgovarati što slobodnije, ako ih pitanje potakne na drugu misao da ju iznesu, te da se u svakom trenu mogu javiti za moguće pojašnjenje nekih pitanja. Dok se nekad intervju kao metoda ispitivanja odvijao samo izravno, licem u lice, danas je moguće isti obaviti putem telefona, poruka i maila (Opdenakker, 2006). Naravno, svaka od navedene vrste intervjua ima svoje prednosti i nedostatke. Klasični intervju licem u lice gotovo uvijek je najpoželjniji oblik jer omogućava istraživaču da osim verbalnih odgovora prati i neverbalne znakove koji mogu biti koristan izvor informacija. Nadalje, ako ispitaniku neka pitanja nisu u potpunosti jasna, istraživač mu može pojasniti isto. Intervju putem maila asinkron je i u vremenu i u mjestu, odnosno ispitivač i ispitanik ne nalaze se na istim mjestima, a između davanja pitanja i dobivanja odgovora može proći neko vrijeme. Ovakvo ispitivanje ima neke nedostatke, ali isto tako ima i pozitivne aspekte. Primjerice, u elektronskom intervjuu izostaje bilo kakav oblik neverbalnih znakova, a oni mogu biti iznimno važan izvor informacija. O temi istraživanja ovisi hoće li nedostatak verbalnih i neverbalnih znakova biti nedostatak ili prednost. S obzirom na to da su ova pitanja bila usmjerena na dobivanje informacija o blogu, načinu učenja, interakciji s čitateljima, neverbalni znakovi nisu veliki nedostatak. Međutim, ono što se može smatrati nedostatkom u odnosu na klasično proveden intervju licem u lice, je mogućnost da se ispitanicama objasni pitanje ili da ih se usmjeri ako nisu dobro shvatile pitanje te spontanost u odgovorima,

mogućnost da se pitanje i odgovor prošire, a samim time i bogatstvo prikupljenih podataka bi bilo veće. Autor Opdenakker (2006) navodi kao prednost asinkronog intervjua da osoba nije pod pritiskom da daje socijalno poželjne odgovore jer joj asinkrona komunikacija može pružiti osjećaj anonimnosti. Jedna od prednosti intervjua putem maila je ta da ispitanik može odgovarati na pitanja svojim tempom, bez pritiska. S druge strane, istraživač može čekati na odgovore nekoliko dana, a postoji opasnost da ispitanik izgubi interes za istraživanje, što je djelomično razlog manjeg uzorka u ovom istraživanju.

8.5. Metoda obrade podataka

Podaci prikupljeni kroz asinkrone provedene intervjue kvalitativne su prirode, a koriste se kako bi se izgradio opis studije slučaja. Tako prikupljeni podaci podvrgnuti su opisnom kodiranju. Opisno kodiranje odnosi se na dodjelu „etiketa“ podacima kako bi se dobio inventar tema, a upravo takvo kodiranje koristi se kao prvi korak u analizi (Saldana, 2009). Drugim riječima, osnovnoj temi odgovora pripisuje se kratka fraza ili imenica. Najpogodnije je za istraživače koji se prvi puta susreću s kodiranjem. Kodiranje je interpretativna akcija pa je moguće da dva istraživača daju dva različita koda, deskriptivna konstrukta koji obuhvaćaju srž podatka, istom podatku (Theron, 2015). Autorice Jeđud i Lebedina-Manzoni (2008) u svojem istraživanju za obradu podataka koriste kodiranje prvog, drugog, trećeg i četvrtog reda. U ovom istraživanju podaci su obrađeni na sličan način, podjelom na kodove prvog, drugog i trećeg reda po uzoru na Jeđud i Lebedina-Manzoni (2008), a pri određivanju kodova prvog reda korišteno je opisno kodiranje opisano u Saldana (2009). Nakon tog provedeno je kodiranje drugog reda u kojem su određene dimenzije, odnosno kodovima prvog reda pridodano je značenje. Svaka dimenzija pripada određenoj kategoriji koja čini kodove trećeg reda. Kada su određeni kodovi i kategorije, rezultati će biti interpretirani kroz istraživačka pitanja, odnosno uz pomoć teorije i kodova bit će objašnjeno kako prikupljeni podaci odgovaraju na postavljena pitanja istraživanja.

9. Analiza rezultata i rasprava

Analizom podataka identificirano je šest glavnih kategorija i njihove pripadajuće dimenzije, koje su procijenjene kao važne kada govorimo o slobodnom vremenu i mogućnostima učenja uz blog.

KATEGORIJE	DIMENZIJE
DOŽIVLJAJ (MODNOG) BLOGA	1. Online portal 2. Mjesto izražavanja vlastitih interesa 3. Osobni i zajednički prostor
(NE)SLOBODNO VRIJEME	1. Aktivnost slobodnog vremena 2. Viđenje bloga kao posla 3. Potrošnja vremena
ULOGA ŠKOLE U SLOBODNOM VREMENU MLADIH	1. Različitost u školskim iskustvima 2. Slabo korištenje medija u nastavi 3. Isticanje vlastite odgovornosti i uloge obitelji 4. Potreba obrazovanja za medije
KREATIVNI IZLAZ	1. Osobni pogled 2. Nešto drugačije 3. Privlačnost publici 4. Izvor inspiracija
UČENJE PUTEM BLOGA	1. Neformalno učenje 2. Učenje kao stalni i samousmjereni proces 3. Doprinos škole u samousmjerenom učenju 4. Suradničko učenje
OSOBNİ RAST I RAZVOJ KROZ PISANJE BLOGA	1. Zapažene promjene 2. Širok raspon znanja 3. Samostalnost i pomoć drugih

9.1. Zašto su osobe pokrenule blog?

Prvo istraživačko pitanje bilo je usmjereno na pronalazke razloga zašto su osobe pokrenule blog, odnosno modni blog, a kodiranjem izjava ispitanica, istaknula su se pitanja koja su odgovarala na postavljeno istraživačko pitanje (Prilog 3). Pitanja su se odnosila na definiranje bloga, objašnjenje zašto su se ispitanice baš opredijelile za modni blog, što ih je potaknulo da pokrenu isti te što ih motivira da se nastave time baviti. Kodiranjem drugog reda određene su dimenzije „online portal“, „mjesto izražavanja vlastitih interesa“, „osobni i zajednički prostor“, a zajedno čine kategoriju „Doživljaj modnog bloga“.

Kategorija „Doživljaj modnog bloga“ obuhvaća izjave u kojima ispitanice navode kako one razumiju i vide blog, odnosno što on za njih predstavlja. Pa tako kao odgovor na pitanje kako bi ga definirale, navode da je blog za njih web portal, modni dnevnik, stvaralaštvo.

„Počela sam 2011 nakon 3. razreda srednje škole Bio je to za mene samo modni dnevnik u kojemu izražavam svoju kreativnost...” (MB1)

„Po meni je danas blog isto što i portal, on line novina koja je specijalizirana za neko područje.” (MB2)

”Blog je internet publikacija, a za mene modni blog je velika ljubav koju radim sa srcem i puno ljubavi.” (MB3)

Kao što je ranije navedeno u teorijskom dijelu rada, osobe pokreću blogove prema vlastitim interesima, a o samom stvaratelju bloga ovisi njegov sadržaj. Mnogi ga koriste kao online časopis ili pak dnevnik u kojem bilježe svoje aktivnosti, poput ispitanice MB1, a on omogućava pojedincima da se kreativno izražavaju ovisno o temi interesa. Na pitanje o tome zašto su izabrale baš modni blog i što ih je privuklo tom mediju, sve ispitanice navode kako vide modni blog kao mjesto na kojem mogu izražavati svoje interese, kao prostor koji je samo njihov, gdje ih nitko ne ograničava ili govori što trebaju raditi. Može se reći da su glavni razlozi pokretanja modnog bloga bili stvaranje okruženja u kojem će zadovoljavati vlastite interese, a za jednu ispitanicu nastao je kao prirodan slijed onog čime se bavile.

„Voljela sam raditi kombinacije i organizirati snimanja s prijateljima di bi svatko učestvovao na neki način. To je bila inspiracija da otvorim jedno mjesto gdje ću sakupiti sve te fotografije pošto je facebook bio nepogodan.” (MB1)

„Blog se sam nametnuo kao modni, no zapravo je tipičan lifestyle blog jer osim mode ima rubriku lifestyle i beauty...pokretanje nečeg takvog bilo samo pitanje vremena” (MB2)

„Obzirom da sam kao marketing stručnjak sudjelovala u organizaciji modnih događanja i traženju sponzora za naše modne dizajnere odlučila sam pisati svoje razmišljanje o modi i modnom svijetu.” (MB3)

Modni blogovi ispitanica pripadaju neovisnim blogovima jer su pokrenuti od strane pojedinca. S obzirom na to da je prvi modni blog pokrenut davne 2001. godine, došlo je do promjena kada govorimo o njihovom pokretanju, a autorica Findlay (2015) to je opisala u obliku dva vala. No kao što je navedeno ranije, pojmovi „prvi val” i „drugi val” pisanja bloga nisu preskriptivni, već se te faze međusobno prožimaju, što i pokazuju izjave ispitanica. Naime, iako bi se moglo reći da su ispitanice modne blogerice drugog vala, autorica Findlay (2015) navodi kako se blogeri drugog vala često prilagođavaju trendovima u sezoni umjesto da se kreativno predstavljaju što je suprotno ispitanicama ovog istraživanja čime se potvrđuje kako se modni blogeri ne mogu „staviti“ u jednu kategoriju. Nadalje, odgovori ispitanica potvrđuju kako modni blogovi osim iz isključivog interesa za to područje, nastaju i kao nastavak obrazovanja (primjerice novinarstvo).

Citirane izjave ispitanica potvrđuju i ranije teorijske navode autora Maman Larrufie i Sommer (2016) koji kažu kako stvaranje modnog bloga može biti prirodan slijed profesionalnog života pojedinca ili pak želja autora da postane utjecajna osoba online koja će čitateljima pružati znanja i informacije. Potvrđuju i navode autorice Pajazatović (2017) koja kaže kako modni blog nastaje kad je pojedinac motiviran da piše ono što voli i isto prenosi drugima. Na sličan trag se došlo i u odgovorima na pitanja što je ispitanice potaknulo da počnu pisati blog te jesu li u školi sudjelovale u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima u kojima su razvile želju za pisanjem bloga i pitanjem koji je glavni

motivacijski faktor koji ih potiče na pisanje. One navode *individualnost, interes, interakciju i inspiraciju* kao glavne motivatore za pisanje bloga. A kada se tim kodovima pridoda značenje nastaje dimenzija „osobni i zajednički prostor“ kategorije „Doživljaj modnog bloga“. Ispitanice vide blog kao mjesto gdje mogu biti svoje, raditi ono što vole, ali isto tako kao prostor na kojem mogu komunicirati s osobama koje dijele njihove interese.

“Prijatelj je došao na ideju da otvorim blog. Tada nisam znala da postoje drugi blogeri u RH.”(MB1)

“Željela sam mjesto na kojem mogu pisati o onome o čemu ja želim, a ne voditi računa o tome je li tema komercijalna ili ne...”(MB2)

“Blog je nastao kao ljubav prema modi i modnom svijetu...” (MB3)

“Volim biti kreativna. Jedino to. Pošto inače nemam ništa gdje se mogu izraziti. Studiram pravo i tu nema takvih mogućnosti.” (MB1)

„Kroz svoje pisanje pokušavam svojim pratiteljima dati do znanja da ljepota dolazi „iznutra“” (MB3)

Kao što je vidljivo u odgovorima ispitanica, nijedna ne navodi školu i ponudu izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti kao poticaj na stvaranje bloga, što može značiti kako u školi nisu imale priliku za kreativne izlaze. No, istraživanje autora Miliše i Milačić (2011) govori o tome kako se često u izvanškolskim aktivnostima kreativnost djece sputava. Možda ispitanice nisu bile potaknute aktivnostima škole, nego vlastitim interesima, međutim odgovornost ne leži samo na odgojno obrazovnim ustanovama, već i na postojanju veće društvene ponude organiziranih aktivnosti. S druge strane, citirane izjave ispitanica opovrgnule su autore Milišu i Milačića (2011) u drugom aspektu. Naime, oni tvrde kako korištenje medija potiskuje kreativno izražavanje mladih u slobodnovremenskim aktivnostima. U ovom istraživanju dogodilo se suprotno, ispitanice su se okrenule mediju poput bloga kako bi se kreativno izrazile, inspirirale druge i stvarale nešto što ih ispunjava.

Prvo istraživačko pitanje predstavljalo je bazu i podlogu koju je bilo potrebno definirati prije daljnjeg bavljenja temom ovog rada. Iako su pitanja prvotno zamišljena malo

drugačijim redoslijedom, kodiranjem odgovora ispitanica pokazalo se kako pitanja koja su se odnosila na to kako bi ispitanice definirale što je modni blog, zašto baš odabir modnog bloga, poticaj za pokretanje bloga i faktor koji ih motivira, najbolje odgovaraju na prvo istraživačko pitanje. Upravo u odgovorima ispitanica na navedena pitanja, najčešće su davane slične izjave koje su svedene na kodove prvog reda, ključne riječi, te postupno u kodove trećeg reda, odnosno kategoriju „Doživljaj modnog bloga“. Odgovori na pitanje zašto su osobe pokrenule blog potkrepljivali su teorijska nalazišta. Pisanje bloga na samom početku bilo je namijenjeno online osobnom dnevniku gdje su ljudi dijelili svoje misli, a danas su oni sredstva koja omogućuju povezivanja ljudi, zajednica sličnih interesa u razmjeni znanja, misli i raspravama. O čemu će biti riječi u samom blogu, ovisi o interesima i željama samog pojedinca, a kao što navode ispitanice modni blog su odabrale zbog ljubavi prema modi, estetici. Autori Muwanga-Zake i sur. (2010) istaknuli su kako blogovi poboljšavaju osjećaj društvene interakcije, te predstavljaju izraz stava i mišljenja što potvrđuje i odgovor ispitanice MB3 koja kaže da kroz svoje pisanje želi čitateljima dati do znanja da odjeća nije najvažnija, već da ljepota dolazi iznutra. Stvaraju se zajednice koja dijeli strast i znanje prema određenoj temi. Odgovori ispitanica ističu kako je blog pokrenut kao potreba za stvaranjem prostora na kojem se mogu izraziti i govoriti o temi vlastitog interesa, u ovom slučaju o modi, te je prostor u kojem mogu pokazati svoju individualnost i komunicirati s osobama koje dijele njihove interese. Sve navedeno, odgovara na prvo istraživačko pitanje.

9.2. Kako se mijenjalo slobodno vrijeme ispitanika uz blog?

S obzirom na nastanak bloga i na količinu posvećenog vremena, drugo istraživačko pitanje bilo je usmjereno na slobodno vrijeme i otkrivanje je li došlo do promjene u viđenju slobodnog vremena tijekom pisanja bloga. Kodiranjem izjava ispitanica, izdvojila su se pitanja koja odgovaraju na drugo postavljeno istraživačko pitanje. Pitanja koja pripadaju u kategoriju „(Ne)slobodno vrijeme“, a objašnjavaju drugo istraživačko pitanje, odnosila su se na ispitivanje je li blog nastao kao aktivnost slobodnog vremena te ako je, je li još uvijek viđen kao slobodno vrijeme. Potom postavljena su pitanja koliko često kreiraju novi sadržaj,

koliko ih čitatelja prati te što je sve potrebno za izradu objave. Ovim pitanjima pokušao se demonstrirati trud koji treba uložiti u pisanje bloga, a što potencijalno pridonosi mijenjaju vremena od slobodnog prema poluslobodnom do neslobodnog. Kodiranjem drugog reda definirane su dimenzije „aktivnost slobodnog vremena“, „viđenje bloga kao posla“ te „potrošnja vremena“, a predstavljaju dimenzije kategorije „(Ne)slobodno vrijeme“. Ova kategorija s namjerom je nazvana neslobodno vrijeme, zbog polarnih rezultat koje su ispitanice davale, ali koji idu u prilogu pretpostavci da ispitanice ne vide vrijeme u kojem pišu blog kao potpuno slobodno, ono je zbog obveza postalo poluslobodno pa čak i neslobodno što je i razlog zašto ga vide kao „posao“. Na pitanje je li blog nastao kao aktivnost slobodnog vremena ispitanice navode različite odgovore, pa tako za ispitanicu MB1 on je pokrenut kao aktivnost slobodnog vremena te je i dalje viđen tako. Ispitanica MB2 navodi kako je blog nastao kao želja da napravi nešto svoje te ga ne vidi kao aktivnost slobodnog vremena, a ispitanica MB3 navodi kako je blog pokrenut iz velikog zanimanja i interesa, ali da se postupno pretvorio u posao čime demonstrira spomenutu pretpostavku da je blog zbog obveza pretvorio vrijeme u poluslobodno pa čak i neslobodno.

„Definitivno, bili su ljetni praznici nakon trećeg srednje i mislila sam da će me proći želja za pisanjem do početka školske godine no tu sam se prevarila. I dalje ga vidim kao slobodno vrijeme definitivno!” (MB1)

„Blog je nastao kao ideja da pokrenem nešto svoje, da se usudim napraviti stranicu na kojoj sam svoja i na kojoj objavljujem isključivo teme koje mene zanimaju bez obzira na broj ljudi koji će kliknuti na tu temu”, „nisam ga nikad gledala kao aktivnost slobodnog vremena, od početka sam na njega gledala kao na dodatni posao koji će kad tad donijeti neku zaradu” (MB2)

„Blog je nastao iz ljubavi, a nakon nekog vremena shvatiš da je to vrlo ozbiljan posao i oduzima dosta vremena.” (MB3)

Citirani odgovor ispitanice MB2 dio je prve i druge dimenzije, a razlog je sljedeći. Ispitanica blog ne klasificira kao aktivnost slobodnog vremena zato što ga ne vidi kao hobi, nego mogući izvor zarade, međutim kako navodi Janković (1973) karakteristika slobodnog

vremena i njegovih aktivnosti je slobodno raspolaganje vremenom, korištenje njegovih sadržaja za usavršavanje i razvoj ličnosti. U slobodnom vremenu mladi imaju najveću mogućnost izbora u skladu sa svojim interesima i ciljevima, a pokretanje bloga kao prostora koji će koristiti za izražavanje, bijeg „*da se usudim napraviti stranicu na kojoj sam svoja*”, zadovoljava jednu od tri temeljne funkcije slobodnog vremena, razvoj ličnosti. Prema autoru Livazoviću (2018) aktivnosti trebaju biti usmjerene na moralni, kulturni, estetski odgoj kako bi se razvila svestrana ličnost, razvile vještine, sposobnosti za prilagođavanje raznim izazovima i potrebama društva. S druge strane ispitanica je svjesno usmjeravala svoj blog prema poslu, što ne znači da se on nije razvio prvotno kao aktivnost slobodnog vremena, već više govori o tome kojem valu pripada ispitanica, odnosno da je njen blog postupno počeo pokazivati etosa drugog vala. Prema autorici Findlay (2015) mentalitet prema kojem se blog vidi kao prilika za generiranje prihoda i prilika za uspostavljanje profesionalne platforme, glavno je obilježje drugog vala.

Izjave ispitanica potvrđuju i teorijski navod autorice Pajazetović (2017) da se blogovi osim po sadržaju, razlikuju i po namjeri s kojom su pokrenuti. Odnosno, kako navode Maman Larrufie, Sommer (2016) za pojedince pokretanje bloga rezultat je neplanirane akcije, kao što ispitanica MB1 navodi da je pokrenula blog tijekom ljetnih praznika ili je pokretanje bloga emocijama vođeno ponašanje, poput slučaja ispitanice MB3 koja ističe „veliku ljubav“. Za takve blogove može se pretpostaviti da su nastali tijekom slobodnog vremena kao posljedica interesa.

Treća dimenzija, potrošnja vremena, odnosi se na činjenicu da pisanje bloga zahtijeva trud kako bi se održala pažnja čitatelja: „*u prosjeku 20k unique visitors po objavi dnevno*”(MB1), „*30 000 unique čitatelja mjesečno*” (MB2), „*oko 625 u periodu od svibnja do danas*”(MB3). Pitanjima koliko često kreiraju novi sadržaj te što je potrebno za izradu objave pokušao se opisati uloženi trud u smislu stalnog pisanja objava, planiranja unaprijed i slično. Odgovori na pitanja koliko često kreiraju novi sadržaj:

„*Više ne često koliko i prije. Nekada svaki dan, nekada prođe mjesec dana da ništa ne napišem. Nema pravila!*“ (MB1)

„Pokušavam tjedno izbaciti barem 3-4 teme.” (MB2)

„Trudim se da napišem blog barem 1x mjesečno” (MB3)

Citirane izjave dijelova odgovora na pitanje što ide u izradu objave:

„Ideja u realizaciji i dobri prijatelji da pomognu pri istoj!” (MB1)

„Vrijeme i mašta prije svega.” (MB2)

„Moraš biti dobro raspoložen, imati viziju i poruku za čitatelje...” (MB3)

Kao što je navedeno u teorijskom dijelu, osobe koje su pokrenule blog najčešće nisu imale namjeru da im to postane posao, ali stalno objavljivanja i količina posvećenog vremena, slobodno vrijeme polako pretvara u poluslobodno i neslobodno, a blog može postati posao. Kada se aktivnost ne može pripisati niti u potpunosti slobodnom vremenu niti obvezi, već prelazi iz slobodnog vremena u obvezu, onda se to vrijeme naziva poluslobodnim. Nadalje, autori Duffy i Hund (2015) navode kako blogeri često stvaraju sliku da posao ne mora biti posao te da se rad i slobodno vrijeme neprimjetno miješaju, ali u stvarnosti kako bi postigli tu sliku oni moraju uložiti puno vremena i truda. Navedeno potvrđuju izjave ispitanica koje su najčešće govorile o okupiranosti vremena, potrebi stalnog planiranja objava i velikom trudu koji ulažu kako bi stalno „izbacivale“ sadržaj.

Drugo istraživačko pitanje tražilo je odgovor na prirodu nastanka bloga, kao aktivnosti slobodnog vremena te moguće promjene u shvaćanju slobodnog vremena. Također, provođenjem kodiranja prvog, drugog i trećeg reda, uočeno je kako su se dimenzije kategorije „(Ne)slobodno vrijeme“ pojavljivale u pitanjima kojima se pokušalo saznati je li blog nastao kao aktivnost slobodnog vremena, koliko često izbacuju novi sadržaj, broj čitatelja koji prati blog te što je potrebno za izradu objave. Rezultati pokazuju kako je blog uistinu pokrenut tijekom slobodnog vremena, ali shvaćanje tog slobodnog vremena razlikuje se od ispitanice do ispitanice. Dok ispitanica MB1 vidi svoj modni blog i dalje kao aktivnost slobodnog vremena, odgovori ispitanice MB3 potvrđuju teorijska nalazišta da ponekad aktivnosti slobodnog vremena u kojima osoba ispunjava svoje interese, mogu od slobodnog vremena postati posao zbog uložene količine truda i vremena.

9.3. Kakvu je ulogu imala škola u pripremi mladih za slobodno vrijeme?

Autori Bajrami i sur. (2016) navode kako je obrazovanje o korištenju i organizaciji slobodnog vremena nužno da bi pojedinac postao svjestan raznih mogućnosti koje su mu dostupne, a koje bi znao racionalno i kreativno koristiti pa je treće istraživačko pitanje bilo usmjereno na ispitivanje kakvu je ulogu škola imala u pripremi ispitanica za slobodno vrijeme. Do odgovora na to istraživačko pitanje došlo se nakon provedenog kodiranja Kodiranjem odgovora ispitanica dobivene su dimenzije „različitost u školskim iskustvima“, „slabo korištenje medija u nastavi“, „isticanje vlastite odgovornosti i uloge obitelji“ te „obrazovanje za medije“, a navedene dimenzije dio su treće kategorije „Uloga škole u slobodnom vremenu mladih“. Nastavno, navedena kategorija izdvojila je pitanja u kojima su se spominjali slični kodovi prvog reda. Pitanja su se odnosila na isticanje važnosti slobodnog vremena tijekom obrazovanja ispitanica, raznolikost ponuđenih aktivnosti, korištenje medija za obrazovne svrhe, koliko ih je škola pripremila za kritičko promatranje sadržaja te potrebi obrazovanja za medije.

Na pitanje koliko su nastavnici ili stručni suradnici govorili o važnosti slobodnog vremena, ispitanice daju različite odgovore što je razlog zašto je prva dimenzija nazvana „različitost u školskim iskustvima“. Nadalje, treba uzeti u obzir da se ispitanice razlikuju u godinama, međutim zabrinjavajući je podatak da slobodno vrijeme nije isticano kao značajno.

„Moja srednja škola bila je jako otvorena prema učenicima, imali smo odlične osobne odnose s profesorima i definitivno mi je bas ta srednja škola na neki način pomogla ili me usmjerila da postanem osoba koja jesam.“ (MB1)

„Iskreno, ne sjećam se. Oduvijek znam da je slobodno vrijeme bitno i da ga moram pronaći, neovisno o količini posla koju imam - no jesu li mi to usadili roditelji ili škola, nisam sigurna.“ (MB2)

„Uopće se ne sjećam da mi je itko u školi rekao o provođenju slobodnog vremena, jer bilo je bitno samo učiti.“ (MB3)

Kao što je navedeno ranije slobodno vrijeme je iznimno važan dio života pojedinca, a kako navodi autorica Ilišin (2007) slobodno vrijeme otvara novi sadržaj, prostor, mogućnosti pedagoškog djelovanja, i jedan je od najvažnijih segmenata svakodnevnog života koji utječe na formiranje identiteta, a s obzirom na to da predstavlja velik dio života postavlja se pitanje kojim ga je sadržajima najbolje ispuniti. Uz razvijanje ličnosti, temeljne funkcije su odmor i razonoda, a kako navodi autor Livazović (2018) potrebno je odgojem osposobiti čovjeka za kvalitetno provođenje slobodnog vremena u kojem će on ostvariti i postići temeljne funkcije. Odgovori ispitanica variraju kada govore o svojim školskim iskustvima. Napomenuto je da se ispitanice razlikuju u dobi, no osim godina, nije neuobičajeno da se škole razlikuju u svojim pristupima. Pojedine škole mogu imati veću suradnju s lokalnom zajednicom, obiteljima i drugim odgojno obrazovnim ustanovama što im uvelike omogućava isticanje važnosti slobodnog vremena i organiziranja raznih aktivnosti slobodnog vremena. Suradnja i partnerstvo s lokalnom zajednicom i obiteljima nije nevažno, ali ključna stavka koja određuje hoće li škole pripremati mlade za kvalitetno provođenje slobodnog vremena, razviti znanje, vještine ovisno o području interesa, postići samorazvoj i samoaktualizaciju u oblikovanju svog slobodnog vremena ovisi o pedagoški osposobljenom kadru za organizaciju i vođenje aktivnosti u školi. Ako osoba nije u stanju osmisliti svoje slobodno vrijeme tako da ono doprinese razvoju ličnosti, karaktera, škola mora biti tu da joj pomogne, zbog toga, velika odgovornost leži na odgojno obrazovnim ustanovama u osmišljavanju raznolike ponude aktivnosti, sredstava, načina kojima će mladi ispuniti ili bolje iskoristiti slobodno vrijeme (Polić, Polić 2009).

U prvu dimenziju pripada i pitanje koje se nadovezuje na gore spomenutu odgovornost škole, a odnosi se na „raznoliku ponudu aktivnosti ili prepuštenost samima sebi“. Ispitanice navode:

„Moja škola je trajala od 8:45 do 16:30 tako da nije bilo previše vremena za slobodne aktivnosti izvan škole. No u školi smo ih imali u super organizaciji tjedana otvorene nastave, radionica, itd.“ (MB1)

„U moje vrijeme školovanja slobodno vrijeme su mi organizirali roditelji...“ (MB3)

Kao i u prethodnim odgovorima vidljive su razlike između ispitanica, s time da ispitanica MB2 nije odgovorila na pitanje, što je isto odgovor za sebe. Činjenica da nije odgovorila na pitanje može biti znak nedovoljnog angažmana škole u isticanju i organizaciji slobodnog vremena. Možda bi ispitanica mogla odgovoriti na postavljeno pitanje da je škola imala dobru i raznoliku ponudu aktivnost.

Na pitanje koliko su često mediji korišteni u obradi novog gradiva izjave ispitanica pokazuju da blog nije bio korišten u obrazovne svrhe, ali opet treba uzeti u obzir razlike među ispitanicama.

„Koliko se sjećam nije bio korišten u te svrhe no uvijek su se relevantne informacije za pisanje ideja znale naći na blogovima. (MB1)

“Nikada“ (MB3)

Iako blog nije korišten kao obrazovno sredstvo u nastavi, ispitanica MB1 ipak navodi kako se važne informacije uvijek mogu naći na blogovima. Kako navodi autor Zhang (2010) znanje i informacije se prenose među zajednicom, a stvaratelj bloga služi kao „vratar“ koji održava i regulira način podjele. Upravo je razvoj tehnologije omogućio takav prijenos informacija, a kako navodi autor Bošnjak (1998) komunikacija preko medija i provođenje vremena online općenito omogućili su pristup više različitih prostora u bilo koje vrijeme bez napuštanja doma, škole. Nadalje, u teorijskom dijelu također nije uočeno učestalo korištenje blogova kao obrazovnih alata, odnosno isticano je nedovoljno korištenje potencijala bloga kao obrazovnog alata. Autori Muwanga-Zake i suradnici (2010) u svom istraživanju usmjerili su se na pedagoški aspekt u blogovima no, iako su rezultati istraživanja pokazali velik potencijal blogova u određenim područjima poput književnosti, većina sveučilišta nije dovoljno koristila takve potencijale. Možda postavljeno pitanje nije najreprezentativnije s obzirom na razlike u vremenu kada su ispitanice pohađale školu. Korištenje medija u nastavi te bloga kao obrazovnog sredstva sigurno je fenomen koji je tek nedavno zaživio, a kada bi se uzorak ispitanika u ovom istraživanju proširio i zahvatio osobe koje još uvijek pohađaju školu, rezultati bi vjerojatno bili drugačiji.

Kroz pitanje smatraju li da ih je škola pripremila za kritički pristup informacijama, identificiran je kod drugog reda, dimenzija „isticanje vlastite odgovornosti i uloge obitelji“. Odgovori na pitanje pokazuju kako ispitanice smatraju da ih škola nije pripremila na kritički pristup informacijama s kojima se susreću u slobodnom vremenu, već su to stjecale kroz druge izvore, svojim trudom i podrškom obitelji.

„Mislim da škola nema utjecaja na to već isključivo znanje koje sami možemo naći.“

(MB1)

„Mene je posao naučio kritičkom pristupu sadržaja.“ (MB2)

„Možda sada djecu pripremaju za to, no u moje doba su roditelji bili ti koji su bili moj uzor i gledajući njih stvorila sam svoj svijet...“ (MB3)

Citirane izjave ispitanica pokazuju podjelu odgovornosti kada je riječ o kritičkom pristupu informacijama na koje nailazimo. Odgovor ispitanice MB1 nije pogrešan u smislu da smo i sami odgovorni za naš pristup informacijama, moramo se stalno razvijati i raditi na sebi. Također, kritički pogled uvelike će ovisiti i o odgojno obrazovnim ustanovama koje pohađamo, iskustvima koje steknemo u životu i izvan škole. No, škola bi trebala pružati temelj u vidu pripreme mladih za kritičko sagledavanje sadržaja, a naglasak stavljati na medijski odgoj koji obuhvaća sve oblike korištenja masovnih medija poput tehničkog umijeća, pa sve do pažljivog odabira i razumijevanja ponuđenih sadržaja. Važno je da odgojno obrazovne ustanove osposobljavaju mlade za bolje razumijevanje medijskih sadržaja.

Kako je navedeno u teorijskim polazištima, mladi danas odrastaju u tehnološki zasićenom okruženju, a mediji su postali sastavni dio slobodnog vremena i učenja. S time na umu postavljeno je pitanje u kojem se ispitanice tražilo za mišljenje o tome treba li mlade obrazovati za pravilno korištenje medija s obzirom na to da mnogi čitatelji prate njihove blogove u slobodnom vremenu.

„Mlade generacije su pod puno većim utjecajem medija te mislim da bi možda to bilo nužno.“ (MB1)

„Obavezno”(MB2)

„Naravno da ih treba obrazovati i omogućiti im korištenje medija, ali im i dati do znanja kolika opasnost se skriva iza novih medija.”(MB3)

Kada govore o potrebi obrazovanja za medije, sve ispitanice složne su u njegovoj nužnosti. Kako navode autori Lasić-Lazić i sur. (2012), središnja ideja modernog obrazovanja je odmak od shvaćanja učenja samo kao prijenosa informacija i znanja prema učenju kao procesu koji objedinjuje stvaranje, mišljenje i kritičku osviještenost. Mlade je potrebno osposobiti i kod njih razviti vještine za kritičko i sigurno korištenje medija.

Trećim istraživačkim pitanjem htjela se provjeriti uloga škole u pripremi mladih za vrlo važno pedagoško područje slobodno vrijeme. Međutim, kao što su rezultati pokazali ispitanicama je slabo isticana važnost pravilnog korištenja slobodnog vremena. Iako navedeno ne čudi s obzirom na to da je pedagogija slobodnog vremena dugo bila zanemarena grana pedagogije, a ispitanice se razlikuju u godištima i vremenu kada su pohađale školu. S obzirom na to da mladi imaju dostupne različite tehnološke alate u slobodnom vremenu, pripremanje i isticanje važnosti slobodnog vremena postaje neophodno, dok nužnosti obrazovanja za medije jednoglasno ističu sve tri ispitanice.

9.4.Što ispitanicama omogućuje pisanje bloga?

Modni blogovi omogućavaju osobama koje imaju interes za modu, oblačenje, da dijele svoje misli, informacije i znanje na internetu. Koriste li ispitanice svoje modne blogove kao mjesta na kojima dijele svoje kreativne zamisli, služe li njihovi modni blogovi kao inspiracija publici koja dijeli njihovu strast, pokušalo se odgovoriti četvrtim istraživačkim pitanjem „Što ispitanicama omogućuje pisanje bloga?“. Kodiranjem odgovora istaknula su se pitanja u kojima se ispitalo što ispitanicama predstavlja blog, kako zadržavaju pažnju čitatelja, njihovo mišljenje o popularnosti modnih blogova te što žele da čitatelji dobiju iz svake objave. Ta pitanja su izdvojena pomoću kodova drugog reda, odnosno dimenzija „osobni pogled“, „nešto drugačije“, „privlačnost publici“, „izvor inspiracija“, a dimenzije

pripadaju kategoriji „Kreativni izlaz“. Kao odgovor na pitanje što ispitanicama predstavlja njihov blog, navode kako on pokazuje njih osobno, njihov pogled na stvari, ljubav prema izabranoj tematici, a opet sve se to odvija na javnom prostoru.

„Izlaz iz monotonije. Mali dnevnik putovanja i stila. Nešto osobno ali opet dostupno.” (MB1)

„On je sastavni dio mog života, Ja volim svoj blog i sve što radim u životu radim s puno ljubavi...” (MB3)

Navodi ispitanica potvrđuju i tezu autorice Marwick (2013) koja kaže kako modni blog jest blog o modi, ali se on može smatrati i osobnim blogom. Isto tako autor Rocamora (2011) navodi kako istraživanja o blogovima pokazuju upravo citirano, da su blogovi korišteni za kreativno i osobno izražavanje, pokazivanje osobnih iskustava, dijeljenje praktičnog znanja i komunikaciju s ljudima koji dijele njihovu strast za određenom temom. Pisanje bloga omogućuje ispitanicama prostor za kreativno izražavanje te bijeg iz svakodnevnih životnih, obiteljskih, profesionalnih obveza što aktivnost slobodnog vremena treba omogućiti. Autorica Vrkić Dimić (2005) kaže kako slobodno vrijeme mora biti ispunjeno sadržajima koji opuštaju, usrećuju, izgrađuju. Slobodno vrijeme mora omogućiti čovjeku da otkrije svoje skrivene potencijale, da razvije različite sposobnosti, stekne nova znanja, a sve navedeno ispitanicama aktivnost pisanje modnog bloga pruža što pokazuju u svojim odgovorima.

Kao odgovore na pitanje o tome što je važno u zadobivanju pažnje publike ispitanice navode da bi bili zanimljivi, blogovi moraju uz osobni dodir dati nešto drugačije, biti alternativni, što obuhvaća sve od tema objava do samih osoba koje vode blog.

„Biti drukčiji, biti svoj. Ne obazirati se na komentare drugih...” (MB1)

„...teme moraju biti zanimljive, drugačije i s nekom dozom osobnosti.” „... objavim nešto meni zanimljivo, a s vremenom su ljudi koji imaju slične interese kao i ja počeli pratiti blog...” (MB2)

„nekako se uvijek osjećam vanvremenski, i pretpostavljam da to ljude zbunjuje/privlači?intrigira?“(MB3)

Citirane izjave ispitanica potkrepljuju teorijske navode autora Maman Larrufie i Sommer (2016), koji kažu kako uspjeh bloga ovisi o sadržaju koji privlači zainteresirane čitatelje, a on mora biti autentičan, ne smije biti nešto što čitatelji lako mogu naći na drugim portalima. Navedeno ističe i ispitanica MB2 kada kaže da teme moraju biti zanimljive, ali imati dozu osobnosti. Upravo autentičnost i nekonvencionalnost su parametri po kojima čitatelji procjenjuju kvalitetu bloga. Ispitanica MB3 ističe nekonvencionalnost kao kriterij koji je zaintrigirao njezine čitatelje da se stalno vraćaju i prate njezine objave, a, kako se navodi u literaturi, blogove neće čitati svatko, već samo zainteresirani čitatelji koji žele proširiti svoje znanje o specifičnoj temi.

Kada govore o tome što privlači publiku blogovima, ispitanice izjavljuju kako blogovi daju dojam kao da komuniciramo s „prijateljem“, osobom koja dijeli iste interese.

„Zanimljiviji su od portala, osobniji su i pristupacniji, daju toplinu i osjećaj kao da poznajete osobu koja pise...“(MB1)

„Blogovi daju neki osoban pečat svemu, dopuštaju vam da zavirite u živote drugih ljudi - a publika to voli.“(MB2)

Navodi ispitanica slažu se s teorijskim navodima autora Zhanga (2010) koji kaže kako je jedan faktor privlačnosti modnog bloga neformalni stil pisanja koji komunikaciju čini osobnom, odnosno kako kaže ispitanica MB1 stvara se osjećaj topline i povezanosti s čitateljima. Također, isti autor navodi kako modni blogeri ne pokazuju samo modu već i svoj osobni stil i stav, imaju „osobni pečat“ autora koji dopušta čitateljima da uđu u njegov život. Popularnost blogova leži i u tome što svatko može izraziti svoje mišljenje i dijeliti ga s javnošću, a kao što pokazuju odgovori ispitanica osobno pisanje iznimno je privlačno čitateljima. U blogovima čitatelji nisu ograničeni brojem stranica, a oni mogu individualizirati svoja iskustva pretraživanjem prethodnih unosa.

U odgovorima na pitanje što žele da njihovi čitatelji dobiju iz bloga, objava, ispitanice navode kako je njihov cilj da osobe dobiju ideju, da se inspiriraju i nauče nešto novo.

„Ne zamaram se s ciljevima. Želim da im tema bude zanimljiva i da u tom postu nauče nešto novo ili vide neki dobar modni trik”(MB1)

„Osmijeh na licu i ideju za dalje...”(MB2)

Kao što je navedeno ranije, blog je obično pisan o specifičnoj temi pa će tako i privlačiti publiku istih ili sličnih interesa, a kada je pojedinac strastven u tome to će se vidjeti i u kvaliteti objava. Modni blog ispitanicama pruža utočište u kojem one mogu biti slobodne i kreativne, pisati o onom što one žele, bez ograničenja. Istraživanje autorice Vrkić Dimić (2005) pokazuje kako studenti, osobito studentice, često žale za nerealiziranim kreativnim aktivnostima. Upravo je ovdje vidljiva pedagoška korist modnog bloga jer omogućava osobama da njihove želje za kreativnim izlazima ne ostanu nerealizirane. Osobe razvijaju i formiraju svoj identitet, svestranu ličnost što je jedna od temeljnih funkcija slobodnog vremena. Ovo istraživačko pitanje pokazuje kako ne treba podcjenjivati aktivnost pisanja modnog bloga, već prihvatiti navedeno kao jedan od načina izražavanja mladih koje doprinosi razvoju njihove ličnosti i omogućava im razmjenu informacija i znanja s drugima.

9.5.Kako je pisanje bloga doprinijelo razvoju ispitanica?

Peto istraživačko pitanje usmjereno je na otkrivanje doprinosa pisanja bloga, a obuhvaća dvije kategorije. Provođenjem metode kodiranja izdvojile su se dvije kategorije „Učenje putem bloga“ te „Osobni rast i razvoj“. Obje kategorije odgovaraju na peto istraživačko pitanje, međutim podijeljene su tako s obzirom na to da su u prvoj kategoriji istaknute dimenzije „neformalno učenje“, „učenje kao stalni i samousmjereni proces“, „doprinos škole u samousmjerenom učenju“, „suradničko učenje“, a u drugoj kategoriji „Osobni rast i razvoj“ koje je pisanje bloga omogućilo, odnosno dimenzije „zapažene promjene“, „širok raspon znanja“, „samostalnost i pomoć drugih“.

Kategorija učenje putem bloga izdvojila je pitanja koja se odnose na mišljenje ispitanica o tome što modni blog omogućava čitateljima, mogu li oni učiti iz njih. Potom, procjenjuju li informacije kritički, zahtijeva li pisanje njihovu stalnu aktivnost, učenje te jesu li ih u školi

pripremili za samousmjereno učenje i u kojoj su mjeri interaktivne s čitateljima, razmjenjuju li znanja i informacije s njima. Izjave ispitanica pokazuju kako one vide blog kao sredstvo pomoću kojeg čitatelji mogu neformalno učiti i stjecati znanje iz različitih područja. Ali isto tako izjava jedne ispitanice govori o tome kako i ona sama uči kroz razne stranice, druge blogove koje koristi kao izvor informacije i inspiracije.

„Ovisno o osobi koja ga vodi, ali naravno da mogu učiti iz njih. Od samih vijesti, noviteta, stilskih savjeta i otkrivanja nekih novih tema na koje možda nisu naišli na drugim portalima.” (MB2)

„Ukoliko žele, naravno da mogu puno naučiti, od modnog izričaja do svakodnevnog života.” (MB3)

„...tražim teme na stranim portalima, nailazim zanimljivosti na društvenim mrežama” (MB1)

Kako navodi autor Hauge (2010) modni blogeri imaju specifično znanje koje im pruža njihova strast o temi interesa, ali i suradnja s raznim tvrtkama koje žele svoje proizvode pokazati široj publici. Imaju jedinstvenost koja zarađuje povjerenje čitatelja, zbog čega se čitatelji vraćaju iznova i iznova. Ljudi slušaju savjete i čitaju blogove za informacije o tome što je dobro, a što ne poput prigodnog oblačenja u različitim situacijama i događajima, što i potvrđuje ispitanica MB3. Izjave ispitanica govore i potvrđuju pedagošku korist blogova, koja nije samo ograničena na osobe koje se bave pisanjem bloga, već on ima korist i za čitatelje koji pretraživanjem blogova stječu neformalno znanje.

Nadalje, iz izjava je vidljivo kako ispitanice same usmjeravaju svoje učenje ovisno o području iz kojeg im nedostaje znanja te navode kako taj proces učenja nikada ne prestaje. Tako su sve potvrdno odgovorile na pitanje o tome zahtijeva li pisanje bloga njihovu stalnu aktivnost i učenje.

„Aktivnost i motivaciju svakako. Učenje ide uz to. Zapravo se svakim novim postom informiram i učim jer i sama saznajem nešto novo.” (MB2)

„...učimo dok smo živi, svaki savjet je dobro došao” (MB3)

Citirane izjave ispitanica potvrđuju da je samousmjereno učenje kao aktivan proces učenja temeljen na interesima osobe koja uči, a takav oblik učenja omogućen je i u društvenim alatima poput bloga. Za samousmjereno učenje važna je autonomnost pojedinca, a upravo su samoupravljanje, vlastita aktivnost i motivacija, prema autorici Reić Ercegovac (2016), ključni elementi samousmjerenog učenja. Kako pokazuje odgovor ispitanice MB2, ona koristi ovaj oblik učenja jer sljedeći svoje interese utvrđuje neznanje u nekom području, na koje se zatim usmjerava te identificira izvore učenja i provodi učenje. Ili kako navode autori Loyens i sur. (2008), samousmjereno učenje uključuje aktivan angažman i ciljno ponašanje, te je to sposobnost osobe koja uči da se pripremi za učenje, poduzme korake potrebne za upravljanje i procjenjivanje učenja, a takav oblik učenja omogućava osobi individualnu slobodu, odgovornost, autonomnost i autentičnost.

Dimenzija „doprinos škole u samousmjerenom učenju“ obuhvaća izjave koje govore o pozitivnom doprinosu škole, ali i izjavu koja upućuje kritiku školi. Također, važno je ponovno naglasiti dobne razlike između ispitanica, jedna je u dvadesetim, a druga u pedesetim godinama. Međutim, ispitanica u tridesetim godinama nije odgovorila na ova pitanja, što je isto tako značajan pokazatelj da je škola nedovoljno isticala različite oblike učenja, poput samousmjerenog. Nadalje, izjave pokazuju da što se tiče doprinosa škole, one se razlikuju i po razinama obrazovanja.

„Definitivno jesu, učili smo kroz razne radionice, projekte i putovanja. Isto ne mogu reći za faks.“ (MB1)

„Ne onako kako bi to trebalo, u školama su samo važne ocjene a život i rad u struci su nešto što te škola zasigurno neće naučiti“ (MB3)

Ispitanica MB3 navodi klasičan primjer tradicionalnog oblika nastave i škole u kojem učitelj poučava unaprijed definirane sadržaje, pristup radu je frontalni, nastavnik u središtu. Često je učenje u obrazovnom okruženju prilagođeno procjeni i zahtjevima učitelja, a nastavnik usmjerava aktivnosti. S druge strane ispitanica MB1 imala je potpuno drugačije iskustvo, bila je izložena različitim oblicima rada, različitim oblicima učenja poput samostalnog i suradničkog učenja. Kako navodi autor Rodek (2010) uloga škole i nastavnika

je poticanje individualne refleksije učenja, odnosno učenici moraju razviti metakognitivne vještine, učiti kako učiti, kako bi kasnije u životu imali podlogu za primjenjivanje različitih oblika i načina učenja. Prema McLoughlinu i Lee (2010), ako se učenike osposobi za navedeno učenje, nije bitno o čemu uče, primjerice mogu učiti i o modi, niti u kakvom okruženju uče, na internetu, jer će imati želju za stalnim učenjem i prikupljanjem informacija.

Zadnja dimenzija ove kategorije odnosi se na „suradničko učenje“. Izjave ispitanica navode kako one uče kroz interakciju s publikom, razmjenjuju znanja, a čitatelji im daju i konstruktivne kritike. Služe im kao izvor informacija i inspiracija, a zajedničkim savjetima pomažu jedni drugima.

„Volim kada mi čitatelji odgovore na neko pitanje ili pomognu svojim konstruktivnim komentarima i idejama u stvaranju novog sadržaja”(MB1)

„Jako sam interaktivna. Uvijek odgovaram na komentare i poruke, dajem savjete, pomažem... Ponekad su izvor novih informacija jer šalju zanimljivosti za koje misle da bi mi se mogle svidjeti”(MB2)

„...oni su moji „životni učitelji”(MB3)

Kako se navodi u teorijskom dijelu, a izjave ispitanica to potvrđuju, dvosmjerna komunikacija koju omogućava blog putem komentara ispod objava za razliku od jednosmjerne komunikacije kada čitamo knjigu ili časopis, ono je što čini blog popularnim alatom prijenosa informacija i znanja, a s obzirom na tu prirodu bloga stvara se interaktivna komunikacija koja potiče razmjenu znanja između ljudi koji su strastveni o određenoj temi o kojoj imaju stručnost i znanje koje žele dati drugima. Blog pripada web 2.0 alatima, a razvoj takvog web-a donio je promjene u načinu na koji ljudi komuniciraju, stvaraju, dijele informacije i znanje. Kako navode ispitanice, njihovi čitatelji često im služe kao izvor informacija i znanja, uzimaju u obzir njihovo mišljenje i ulaze s njima u interakciju. Drugim riječima, kada pojedinci, zajednice rade kooperativno i dijele ideje, one postaju puno produktivnije, nego ako to rade pojedinci sami (Hauge, 2010).

Zadnja kategorija u ovom istraživanju odnosi se na osobni rast i razvoj kroz pisanje bloga, a kao što je navedeno ranije obuhvaća dimenzije „zapažene promjene“, „širok raspon znanja“,

„samostalnost i pomoć drugih“. U dimenziji „zapažene promjene“ ispitanice navode kako ih je pisanje bloga oblikovalo kao osobe i usmjerilo u njihovom razvoju te proširilo socijalne vještine. Opet se djelomično dotiču kontinuiranog procesa učenja, odnosno kako im je pisanje bloga pokazalo da čovjek stalno uči, stalno se razvija i mijenja. Što se tiče nekih negativnih promjena, one nisu zabilježene, ispitanice su navodile samo pozitivne doprinose.

„Definitivno sam postala otvorenija osoba, pristupačnija i opuštenija u odnosu s ljudima. Samo pozitivne efekte sam primijetila”(MB1)

„Naravno da jesam...izgradio me u osobu koja sam danas...”(MB2)

„O, da shvatila sam da kada voliš sebe da te i drugi počinju gledati drugačije”(MB3)

„Vjerojatno podsvjesno jeste imao dosta utjecaja no ovako ne mogu reci da je promjenio moju sliku o sebi...”(MB1)

„...zamislite naučila sam reći NE, i počela sam biti zahvalna za svaki novi dan...treba pomoći, ali treba i zatražiti pomoć, nikada od ljudi ne smijemo ništa očekivati. Iz svega što nam se događa u životu trebamo nešto naučiti i izvući ono najbolje.”(MB3)

Citirane izjave ispitanica pokazuju spominjanu pedagošku korist modnog bloga, a to je razvoj ličnosti. Kako se navodi u teorijskom dijelu, sve aktivnosti koje ispunjavaju pojedinca zadovoljstvom i svrhom doprinose ostvarenju temeljnih funkcija slobodnog vremena, osobito svestrane ličnosti. Možda aktivnost pisanja bloga nije toliko tradicionalna, no ono što je važnije je da osoba ima priliku iskazati svoju kreativnost, stvaralaštvo, da ima priliku realizirati i ostvariti vlastite ideje, što ju gradi kao osobu i pridonosi razvoju i zadovoljstvu. Kako pokazuju odgovori ispitanica, pisanje bloga imalo je pozitivnih doprinosa u osobnom području, postale su više otvorene, autonomne osobe, manje kritične prema sebi. Što se tiče negativnih promjena ili razvoja virtualnog identiteta, ispitanice ne navode takve promjene, to jest ispitanica MB1 navodi da je vjerojatno „podsvjesno“ blog imao utjecaj, međutim na temelju njihovih odgovora ne može se pretpostaviti da je pisanje bloga negativno utjecalo na njih. Štoviše, ispitanice su navodile iznenađujuće puno pozitivnih stvari, od

suradničkog učenja putem interakcije s publikom, do samousmjerenog učenja motiviranog željom da u određenim područjima prošire i povećaju svoje znanje.

U prijašnjoj kategoriji govorilo se o učenju kroz blog i putem bloga, a u ovoj kategoriji naglasak je stavljen na osobnom razvoju. Na temelju kodiranja izdvojena su pitanja koja su se odnosila na primijećeni doprinos osobnom razvoju, promjenu slike o sebi, na znanja koja su se razvila pisanjem bloga, moguće učenje tijekom pripremanja objava, posvećivanju pažnje posebnim područjima rada, procjenjivanju znanja te mišljenju ispitanica o mogućim doprinosima pisanja bloga. Ova kategorija obuhvaća dimenziju „široki raspona znanja“ koju potkrepljuju izjave ispitanica o tome što su sve naučile pisanjem bloga. Ispitanice navode kako ih je pisanje bloga potaknulo da paze na pravopisne i gramatičke greške, potom proširile su svoja znanja engleskog jezika te tako učinile svoj blog dostupnim široj publici. Razvile su razna tehnička znanja potrebna za pisanje objava, a kao što navodi jedna ispitanica *“sve neplanirano, ali potrebno”*.

“Najviše sam naučila engleski jezik posto blog pisem na engleskom. Pravopisne greške više me radim kao prije...”(MB1)

“Svakako je potrebno znati pisati i poznavati pravopis. Osobno sam se jako razvila. Posljednje dvije godine pišem i na engleskom...uz pisanje na engleskom i dalje aktivno učim jezik.”(MB2)

„Uvijek nešto novo naučim i veselim se svakom postu...jako cijenim svoje pratitelje”(MB3)

„Naučila sam photoshop, baratati s fotićem, kako raditi u html-u”(MB1)

„Konkretno najviše u pisanju na engleskom. I dalje radim na tome da bude savršeno i bez greške, povremeno tražim pomoć prijatelja koji bolje barataju njime i koji su ga studirali.”(MB2)

Kao što pokazuju odgovori, ispitanice su putem pisanja bloga razvile i usavršile mnoga znanja, a pomoću samousmjerenog učenja radile su na slabostima pojedinih područja poput stranog jezika. Kako navode autori Williams i Jacobs (2004), tehnologija, posebno

blogovi, mogu poboljšati vještine pismenosti i povećati motivaciju za učenjem, a korištenje blogova dovodi do većeg angažman same osobe koja uči jer ona želi privući druge osobe svom blogu. Pisanje bloga osnažuje osobe i potiče ih da postanu kritične u razmišljanju, omogućava im aktivno učenje i veću fleksibilnosti u učenju.

Dimenzija „samostalnost i pomoć drugih“ govori o tome da ispitanice imaju kontrolu, autonomnost nad onim što rade i što pišu, slijede vlastite interese i nitko im to ne može oduzeti. Također, navode kako je ponekad potrebna snalažljivost i priznanje da ne mogu sve same, odnosno da ne znaju uvijek sve.

„Kada nešto ne znam nemam kočnice zamoliti za pomoć, mislim da se treba u životu okružiti pametnim ljudima i slušati jer uvijek se nešto može naučiti...Ja radim modni blog a neznam niti gumb zašiti,zanimljivo zar ne ? ali znam što želim i na koji način ću to napraviti!”(MB3)

„Najviše pažnje posvećujem temama u kojima sam ja glavni akter...Želim da to izgleda prirodno, da je u mom stilu i u stilu mojih čitatelja.”(MB2)

„Kada pišem ,zamolim cijelu obitelj da mi da svoje mišljenje prije objave jer mislim da svi zajedno možemo više nego ja samostalno...cijenim mišljenje svih i kritike sve prihvaćam...”(MB3)

„Imam kontrolu nad svime. Zato sam i pokrenula blog...blog je tu da bude samo moj.”(MB2)

Izjave ispitanica pokazuju kako je uz osobni, samousmjereni rad i motiviranost za stalnim razvijanjem i učenjem potrebna suradnja s drugima, bliskim osobama poput obitelji i prijatelja. Može se reći kako modni blogeri i njihovi čitatelji jedni drugima pružaju pedagoške skele. Kao što navode autori McLoughlin i Lee (2010) u digitalnom dobu, raspon skela je raznolik i složen, a učenik ima ulogu u prepoznavanju i traženju potrebne vrste podrške.

Kako je prvo istraživačko pitanje postavljeno tako da predstavlja podlogu za istraživanje, prvi korak od kojeg se postepeno penjalo prema „gore“, petim istraživačkim pitanjem htjelo

se objasniti je li i kako pisanje bloga doprinijelo razvoju ispitanica, odnosno htjela se pokazati moguća pedagoška korist bavljenja blogom. Kodiranjem odgovora ispitanica izdvojene su dvije kategorije „Učenje putem bloga“ te „Osobni rast i razvoj kroz pisanje bloga“, a obje odgovaraju na peto istraživačko pitanje. Istraživanje pokazuje da su ispitanice mišljenja da modni blog omogućava čitateljima učenje, primjerice bontona oblačenja, modni izričaja, a ispitanice imaju specifično znanje koje im pruža njihova strast o temi interesa. Nadalje, istraživanje je pokazalo kako modne blogerice same usmjeravaju svoje učenje, a navode i cjeloživotnost tog procesa. Što se tiče doprinosa škole u poticanju samousmjerenog učenja, rezultati pokazuju kako je samo jedna ispitanica u školi imala organizirane različite oblike rada i učenja. Ispitanice navode kako im pisanje bloga omogućava učenje kroz interakciju s publikom koja im daje konstruktivne kritike. Uz navedeno, stekle su i razvile razna znanja iz tehnološkog, pravopisnog i jezičnog područja. Istraživanje je pokazalo kako pisanje bloga uistinu omogućava i osobama koje pišu blog i osobama koje ga čitaju učenje različitih znanja, međusobno pomaganje i prenošenje informacija, a dobiveni podaci ističu potrebu odgojno obrazovnih ustanova da se odmaknu od tradicionalnog obrazovanja i učenja prema pripremanju učenika za različite oblike provođenja slobodnog vremena uz medije, te opskrbljivanje učenika različitim načinima učenja kako bi oni mogli stjecati znanje uz bilo koju aktivnost bez obzira na predmet.

10. Zaključak

Slobodno vrijeme predstavlja veliki dio života pojedinca te kao takvo važno pedagoško područje. Ono ima tri temeljne funkcije, a to su odmor, razonoda i razvoj ličnosti (Janković, 1973). Kako navodi autor Sivan (2011) obrazovanje i slobodno vrijeme usko su povezani, a razlog je sljedeći. S obzirom na navedene funkcije i na to da slobodno vrijeme osobe mogu ispuniti sa sadržajima koji ih usređuju, u kojima mogu zadovoljiti svoje interese i potrebe, slobodno vrijeme i njegove aktivnosti razlikuju se od osobe do osobe. Mladi raspolažu velikom količinom slobodnog vremena, a ako je nepravilno korišteno može biti izvor rizičnih ponašanja mladih. Iz tog razloga potrebno je kontinuirano razvijati navike korisnog, kulturnog provođenja slobodnog vremena. Kako bi u slobodnom vremenu mladi koristili aktivnosti tako da one pridonose njihovom rastu i razvoju, potrebno ih je obrazovati za smisleno korištenje slobodnog vremena. Kako navodi autorica Pajazetović (2017) blog je dio online kulture, a nastali su kao odgovor na suvremene zahtjeve da se stavovi o određenim temama iznesu. Kao što pokazuju odgovori ispitanica, modni blog je pokrenut kao aktivnost slobodnog vremena, iz vlastitih interesa i želja. Ranije spomenuti razvoj medija i tehnologije, doveo je do toga da mladi svoje slobodno vrijeme provode uz online sadržaje, a kada se govori o mladima koji slobodno vrijeme provode na internetu često se ističu samo štetne stvari interneta i medija te se tako provedeno vrijeme ne smatra slobodnim, u smislu vremena u kojem osoba raste i razvija se, nego dokolicom, vremenom u kojem je osoba samo slobodna od bilo kakvog oblika rada. Autori Miliša i Milačić (2011) navode kako korištenje medija sve više potiskuje kreativno izražavanje mladih u slobodnovremenskim aktivnostima, no ovo istraživanje pokazalo je upravo suprotno. Sve ispitanice pokrenule su modni blog kao mjesto na kojem se mogu kreativno izražavati i svoje interese dijeliti s drugima. Slobodno vrijeme provedeno uz medije ne mora biti loše, štoviše ono za većinu mladih generacija postaje prostor stvaralaštva. Važna je priprema mladih za različite oblike i načine provođenja slobodnog vremena te kao što je navedeno u glavnim načelima važno je omogućiti načelo slobode izbora aktivnosti slobodnog vremena u kojima će osoba izražavati svoje interese i stvaralaštvo. Nije neuobičajeno da mladi ne znaju što bi radili u svojem slobodnom vremenu, te često ne odabiru aktivnosti koje bi im omogućile razvoj ličnosti, upravo zbog toga velika

odgovornost leži na odgojno obrazovnim ustanovama u osmišljavanju raznolike ponude aktivnosti, sredstava i načina kojima će mladi ispuniti ili bolje iskoristiti slobodno vrijeme (Polić, Polić 2009). No, odgovori dviju ispitanica u ovom istraživanju pokazuju kako one nisu imale veliku ponudu raznolikih izvannastavnih aktivnosti u školi, a sve tri ispitanice ističu kako im u školi nije naglašavana važnost slobodnog vremena što je doista zabrinjavajući podatak s obzirom na važnost područja slobodnog vremena. Svakako treba biti oprezan u donošenju zaključaka, budući da istraživanje obuhvaća malen uzorak, te postoji mogućnost da bi odgovori, kad bi se uzorak proširio, bili drugačiji i raznolikiji. S druge strane, dobivene rezultate treba shvatiti kao poticaj za ulaganje većeg truda u odgojno obrazovnim ustanovama na isticanju važnosti slobodnog vremena, kao i proširivanju ponude izvannastavnih aktivnosti kako bi one zadovoljile potrebe mladih u 21. stoljeću. Odgojno obrazovne ustanove trebale bi raditi na pripremanju mladih za sve oblike provođenja slobodnog vremena, osobito uz medije, a trebalo bi im se omogućiti korištenje razne literature, časopisa, suvremenih tehnologija, praćenje medijskih sadržaja kako bi iskazali interese i stekli vrijedna znanja. Međutim, izvannastavne i izvanškolske aktivnosti često su ograničene organizacijskim i materijalnim uvjetima pojedinih škola te umjesto pružanja aktivnosti koje bi bile od interesa učenicima, pružaju se one za koje škola ima uvjete. No, ako i škola nema uvjete za pružanje raznolikih aktivnosti, važno je da stručni suradnici, nastavnici budu osposobljeni za organizaciju i vođenje aktivnosti za koje škola ima uvjete. Nadalje, važna je suradnja odgojno obrazovnih ustanova, obitelji, lokalne zajednice kako bi se holistički pristupilo organizaciji aktivnosti slobodnog vremena. Obrazovanje pedagoga za područje slobodnog vremena počinje već na fakultetima, a autor Livazović (2018) navodi četiri uloge pedagoga slobodnog vremena. Prvi je savjetodavni tip koji informira i savjetuje mlade o različitim modelima, načinima korištenja slobodnog vremena gdje on putem razgovora omogućava pojedincu da promisli i otkrije aktivnosti koje bi najbolje odgovarale njegovim interesima. Tu dolazi do izražaja potreba stalnog učenja pedagoga kako bi bio u korak s različitim oblicima i načinima provođenja slobodnog vremena koje donosi život u 21. stoljeću. Potom, pedagog preuzima i administrativnu ulogu koja se odnosi na organizaciju, planiranje, vođenje velikog raspona različitih kapaciteta slobodnog vremena, a važno je da se uzimaju u obzir interesi osobe. Treća uloga pedagoga je pedagog kao političar

ili znanstvenik gdje uzima u obzir društvene zahtjeve i primjereni pedagoški aranžman. Na kraju, pedagog mora preuzeti i ulogu animatora u kojoj predlaže načine smislenog, svrhovitog provođenja slobodnog vremena. Iako modni blog zbog svojeg sadržaja može biti negativno shvaćen kao doprinos potrošačkom mentalitetu i kapitalističkom sustavu, on omogućuje puno pozitivnih stvari koje se često nedovoljno ističu. Naime, blogovi mogu biti korišteni kao portali učenja i kao obrazovni alati u nastavi. Kako navode Muwanga-Zake i sur. (2010) blogovi mogu potaknuti integraciju osobnih, vršnjačkih i stručnih pripovijesti, mogu biti portali učenja te omogućiti dijeljenje informacija povezanih s kolegijima i obogatiti iskustva učenja. Što se tiče korištenja blogova kao obrazovnih alata, rezultati pokazuju kako on nije korišten u te svrhe, no i ovdje valja uzeti u obzir veličinu uzorka i razlike između ispitanica i njihovom vremenu pohađanja škole. Iako se može reći da je jedna ispitanica ne tako davno završila svoje obrazovanje, korištenje medija u nastavi kao pomagala dok je ona pohađala školu, tek je bilo u povojima. Kad bi se istraživanje proširilo na ispitanice koje sad pohađaju odgojno obrazovne ustanove, odgovori bi vjerojatno bili raznolikiji. Što se tiče bloga kao mjesta učenja, istraživanje je pokazalo kako osobe koje pišu blog prakticiraju samousmjerenom učenje gdje neprestano rade na poboljšavanju i stjecanju šireg znanja iz područja u kojima su uočene slabosti. U samousmjerenom učenju osobe same postavljaju pitanja učenja, primjenjuju novo znanje u rješavanju problema, razvijaju vještine traženja informacija, postaju fleksibilnije (Loyens i sur., 2008). Nadalje, pisanjem modnog bloga ispitanice su stekle širok raspon znanja od jezika do tehnoloških znanja, a korist nemaju samo osobe koje pišu blog, već i osobe koje ga čitaju, što također pokazuju odgovori ispitanica. Blogovi pripadaju takozvanim web 2.0 tehnologijama, a ispravno korištene omogućuju povećanje produktivnosti, kolaboracije i komunikacije (Andriole, 2010). Putem komentara omogućava se interakcija čitatelja i pisca, a ona donosi razmjenu informacija, znanja i davanje konstruktivnih kritika. Osobe koje pišu blog i osobe koje ga čitaju participiraju u suradničkom učenju, a s obzirom na to da imaju slične interese dijele i stječu specifično znanje. Istraživanje modnog bloga na prvi pogled nema očitu vezu s pedagogijom, osim da je to moguća aktivnost slobodnog vremena. No, kako je istraživanje pokazalo modni blogovi itekako imaju pedagoške koristi za autore i čitatelje istih. Vidljivo je kako osobe koriste različite oblike i načine učenja poput samousmjerenog, što je znak potrebe pripreme mladih

za novu kulturu učenja kako bi oni mogli učiti bez obzira na mjesto i sadržaj učenja. Učenje u aktivnosti modnog bloga događa se kao proces konstrukcije putem interakcije pojedinca s okolinom. Potrebno je mlade u odgojno obrazovnim ustanovama pripremiti za svrsishodno korištenje slobodnog vremena, te im ponuditi i upoznati ih s raznolikim aktivnostima. Slobodno vrijeme važno je pedagoško područje u kojem osoba raste, razvija se i uči na način koji ju ispunjuje i usređuje, a bitno je imati otvoren um za raznolikost mogućnosti i načina provođenja slobodnog vremena kako bi pripremili mlade da u svakom obliku slobodnog vremena nešto nauče i postignu osobni rast i razvoj.

Literatura:

Andriole, S. J. (2010), Business impact of Web 2.0 technologies. *Communications of the ACM*, 53 (12), 67-79.

Attwell, G. (2007), Personal Learning Environments-the future of eLearning?. *E learning papers*, 2(1), 1-8.

Bajrami, T. J., Lutfiu Kadriu, L., Ceka, A. (2016), The Opportunities of Contemporary Society in the Organization and Use of Childrens' Leisure Time. *Journal of Education and Practice*, 7 (29), 145-150.

Baškarada, S. (2014), Qualitative case studies guidelines. *The Qualitative Report*, 19(40), 1-25.

Baxter, P., & Jack, S. (2008), Qualitative Case Study Methodology: Study Design and Implementation for Novice Researchers. *The Qualitative Report*, 13(4), 544-559.

Bilić, M. (2016). Bloomova taksonomija znanja u sustavima e-učenja. Diplomski rad, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Splitu.

Bošnjak, Z. (1998), Postmoderna i Internet. *Revija za sociologiju*, 29 (1-2), 59-74.

Carr, P. R. (2011), Chapter 11: The Media, Media Literacy and Democratic Education. U: *Counterpoints, Does your vote count? Critical Pedagogy and Democracy*, 378, 209-230.

Chittenden, T. (2010), Digital dressing up: modelling female teen identity in the discursive spaces of the fashion blogosphere. *Journal of Youth Studies*, 13 (4) 505-520.

Čepić, R. (2009), Razvoj infrastrukture kontinuiranog učenja i stvaranja znanja: višestruke perspektive. *Pedagogijska istraživanja*, 6(1-2), 163-176.

Daille, B., Dubreil, E., Monceaux, L., Vernier, M. (2011), Annotating opinion—evaluation of blogs: the Blogoscopy corpus. *Language Resources and Evaluation*, 45 (4), 409-437.

Detterbeck, K., LaMoreaux, N., Sciangula, M. (2014), Off the Cuff: How Fashion Bloggers Find and Use Information. *Journal of the Art Libraries Society of North America*, 33 (2), 345-358.

Duffy, B. E., & Hund, E. (2015), “Having it All” on social media: Entrepreneurial femininity and self-branding among fashion bloggers. *Social Media and Society*, 1(2), 1-11.

Ercegovac, I. R. (2016), Psihologijski sadržaji i ishodi učenja u obrazovanju odraslih. U: Koludrović, M., Brčić Kuljiš, M., ur. *Doprinos razvoju kurikuluma namijenjenih stručnjacima u obrazovanju odraslih*. Zagreb: Hrvatsko andragoško društvo, 1- 403.

Findlay, R. (2015), The Short, Passionate, and Close-Knit History of Personal Style Blogs. *Fashion Theory*, 19 (2), 157-178.

Gustafsson, J. (2017), Single case studies vs. multiple case studies: A comparative study. *Academy of Business, Engineering and Science Halmstad University*, 1-15.

- Halmi, A. (2013), Kvalitativna istraživanja u obrazovanju. *Pedagogijska istraživanja*, 10 (2), 203-217.
- Hauge, T. (2010), Fashion blogs: a study on how consumers' attitude to fashion is influenced through fashion blog usage, 1-174.
- Ho, S. (2007), Blogging as popular history making, blogs as public history: The Singapore case study. *Public History Review*, 14, 64-79.
- Huffaker, D. A., & Calvert, S. L. (2005), Gender, identity, and language use in teenage blogs. *Journal of computer-mediated communication*, 10(2).
- Hunnicut, B. K. (2006), The history of western leisure. U: Palgrave, Macmillan, ur. A handbook of leisure studies., London, 55 -74.
- Husarić, M. (2011), Važnost uvažavanja kognitivnih stilova i stilova učenja kod učenika u procesu poučavanja. *Metodički obzori: časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu*, 6 (12), 143-151.
- Ilišin, V. (2003), Mediji u slobodnom vremenu i komunikacija o medijskim sadržajima. *Medijska istraživanja : znanstveno-stručni časopis za novinarstvo i medije*, 9 (2), 9-34.
- Ilišin, V. (2007), Slobodno vrijeme i interesi mladih. U: Ilišin, V., Radin, F., ur. *Mladi: problem ili resurs*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, str. 1 – 336.
- Ilišin, V., Marinović Bobinac, A., Radin, F. (2001), *Djeca i mediji*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji materinstva i mladeži i Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, 1-5.
- Janković, V. (1973), *Slobodno vrijeme u suvremenoj pedagoškoj teoriji i praksi*. Zagreb: Pedagoško književni zbor.
- Jeđud, I., Lebedina-Manzoni, M. (2008), Doživljaj školskog (ne) uspjeha kod djece i mladih s poremećajima u ponašanju. *Napredak: časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 149 (4), 404-425.
- Jones, L. C., Holland, A. (2013), Who Blogs? Understanding the Correlation of Personality and Blogging in Cultural Discussions. *CALICO Journal*, 30, 92-117.
- Jukić, R. (2013), Konstruktivizam kao poveznica poučavanja sadržaja prirodnoznanstvenih i društvenih predmeta. *Pedagogijska istraživanja*, 10 (2), 241-261.
- Kojadin, J. i dr. (2013), *Istraživanje potreba mladih – slobodno vrijeme mladih*. Centar za zdravo odrastanje IDEM i ja.
- Kuleš, M. (2015), Internet i društveni mediji kao pokretači društvenih promjena. Završni rad. Osijek, Sveučilište J.J. Strossmayera.
- Larraufie, A. F. M., & Sommer, F. (2016), Motivations behind Becoming a Blogger and Their Business Implications: The Case of Fashion. In *Capturing, Analyzing, and Managing Word-of-Mouth in the Digital Marketplace* 103-118.

Lasén, A. (2015), Digital self-portraits, exposure and the modulation of intimacy. Mobile and digital communication: Approaches to public and private. Covilhã, Portugal: Livros LabCom, 1-235.

Lasić – Lazić, J., Špiranec, S., Banek Zorica, M. (2012), Izgubljeni u novim obrazovnim okruženjima - pronađeni u informacijskom opismenjivanju. Medijska istraživanja, 18 (1), 125 - 142.

Livazović, G. (2018), Uvod u pedagogiju slobodnog vremena. Hrvatska sveučilišna naklada, Filozofski fakultet u Osijeku.

Loyens, S. M., Magda, J., & Rikers, R. M. (2008), Self-directed learning in problem-based learning and its relationships with self-regulated learning. Educational Psychology Review, 20(4), 411-427.

Martinčević, J. (2010), Provođenje slobodnog vremena i uključenost učenika u izvanastavne aktivnosti unutar škole. Život i škola. 56 (24), 19-34.

Marwick, A. (2013), 'They're Really Profound Women, They're Entrepreneurs': Conceptions of Authenticity in Fashion Blogging. In 7th International AIII Conference on Weblogs and Social Media (ICWSM), 8, 1-13.

Matijević, M. (2008), Novo (multi) medijsko okruženje i cjeloživotno obrazovanje. Andragoški glasnik, 12 (1), 19-27.

McLoughlin, C., Lee, M. J. (2008), The three p's of pedagogy for the networked society: Personalization, participation, and productivity. International Journal of Teaching and Learning in Higher Education, 20 (1), 10-27.

McLoughlin, C., Lee, M. J. (2010), Personalised and self regulated learning in the Web 2.0 era: International exemplars of innovative pedagogy using social software. Australasian Journal of Educational Technology, 26 (1), 28-43.

Miliša, Z., Milačić, V. (2011), Uloga medija u kreiranju slobodnog vremena mladih. Riječki teološki časopis, 36 (2), 571-590.

Mlinarević, V., Miliša, Z., Proroković A. (2007) Slobodno vrijeme mladih u procesima modernizacije – usporedba slavonskih gradova i Zadra. Pedagoška istraživanja. 4 (1), 81-99.

Muwanga-Zake, J. W. F., Parkes, M., Gregory, S. (2010), Blogging at university as a case study in instructional design: Challenges and suggestions towards professional development. International Journal of Education and Development using Information and Communication Technology, 6 (1), 14-29.

O'Donnell, M. (2006), Blogging as pedagogic practice: Artefact and ecology. Asia Pacific Media Educator, 1(17), 1-16.

Onwuegbuzie, A. J., Leech, N. L. (2006), Linking research questions to mixed methods data analysis procedures 1. The qualitative report, 11 (3), 474-498.

- Opdenakker, R. (2006), Advantages and disadvantages of four interview techniques in qualitative research. In *Forum Qualitative Sozialforschung* 7 (4), 1 – 13.
- Pajzetović, L. (2017), Analiza: tko su i što su modni blogeri u Hrvatskoj. Diplomski rad. Rijeka: Filozofski fakultet.
- Palmgren, A. C. (2010), Posing My Identity. Today's Outfit in Swedish Blogs. *Observatorio (OBS*)*, 4 (2), 1-16.
- Pane, P. (2014), How Does the Use of Blogs Impact Student Motivation for Literature Discussions? *Journal of Inquiry and Action in Education*, 5 (3), 70-90.
- Pantić Conić, D. (2015), Identiteti i budućnost medija?. In *medias res: časopis filozofije medija*, 4 (6), 896-901.
- Pavić, T. (2015), Utjecaj medija na stvaranje modnih trendova. Diplomski rad, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
- Pedroni, M. (2015) “Stumbling on the Heels of My Blog”: Career, Forms of Capital, and Strategies in the (Sub)Field of Fashion Blogging. *Fashion Theory*, 19 (2), 179-199.
- Pehlić, I. (2014) Slobodno vrijeme mladih: socijalnopedagoške refleksije. Sarajevo: Centar za napredne studije, 1 – 141.
- Pender, M. (2015), Modni blogovi u Hrvatskoj-perspektive i kritike. Diplomski rad. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.
- Peran, S., Raguž, A. (2016), Medijska pismenost–obrazovanje studenata i svijest o vlastitoj odgovornosti. *Nova prisutnost: časopis za intelektualna i duhovna pitanja*, 14(3), 379-392.
- Pham, M. H. T. (2011), The right to fashion in the age of terrorism. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 36 (2), 385-410.
- Polić, M., Polić, R. (2009), Vrijeme, slobodno od čega i za što?. *Filozofska istraživanja*, 29 (2), 255-270.
- Polić, R. (2004), Odgoj i dokolica. Metodčki ogledi: časopis za filozofiju odgoja, 10 (2), 25-37.
- Previšić, V.(1987), Izvannastavne aktivnosti i stvaralaštvo. Zagreb: Niro “školske novine”.
- Rocamora, A (2011), Personal Fashion Blogs: Screens and Mirrors in Digital Self-portraits, *Fashion Theory*, 15 (4), 407-424.
- Rodek, S. (2011), Novi mediji i nova kultura učenja. *Napredak: časopis za pedagogijsku teoriju i praksu*, 152 (1), 9-28.
- Saldana, J. (2009), *The Coding Manual for Qualitative Researchers*. SAGE Publications Ltd, 1 – 181.

Sunko, E. (2008), Pedagoške vrijednosti poznavanja stilova učenja. Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu, 57 (3-4), 297-310.

Tellis, W. M. (1997), Introduction to Case Study . The Qualitative Report, 3 (2), 1-14.

Theron, P.M., (2015), Coding and data analysis during qualitative empirical research. Practical Theology, 49 (3), 1-9.

Valjan Vukić, V. (2016), Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti učenika: višestruke perspektive. Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu. 65 (1), 33-57.

Valjan Vukić, V. (2013), Slobodno vrijeme kao "prostor" razvijanja vrijednosti u učenika. Magistra Iadertina, 8 (1), 59-73.

Vidulin-Orbanić, S. (2008), Fenomen slobodnog vremena u postmodernom društvu. Metodčki obzori: časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu, 3 (6), 19-33.

Vilović, G., Širinić, D. (2009), Tko su hrvatski blogeri?. MediAnali: međunarodni znanstveni časopis za pitanja medija, novinarstva, masovnog komuniciranja i odnosa s javnostima, 3 (5), 65-94.

Vrkić Dimić, J. (2005), Stvarne i željene aktivnosti studenata u slobodnom vremenu. Pedagogijska istraživanja, 2 (2), 313-325.

Walker, J. (2005), Mirrors and shadows: The digital aestheticisation of oneself. University of Bergen Department of Humanistic Informatics, 1-7.

Williams, J. B., Jacobs, J. S. (2004), Exploring the use of blogs as learning spaces in the higher education sector. Australasian journal of educational technology, 20 (2), 232-247.

Yazan, B. (2015), Three approaches to case study methods in education: Yin, Merriam, and Stake. The Qualitative Report, 20(2), 134-152.

Zhang, C. (2010), Fashion blogs: the new member in fashion industry. Journal of Digital Research and Publishing, 3(1), 153-161.

Zucker, D. M. (2009), How to do case study research. School of Nursing Faculty Publication Series, 1-14.

Prilog 1

Pitanja:

1. Kako biste definirali što je blog te što je za Vas modni blog? Koje ste godine počeli pisati blog?
2. S obzirom da postoje mnogi oblici blogova zašto ste odabrali baš modni blog? Što Vas je privuklo ovom mediju?
3. Je li Vaš blog nastao kao aktivnost slobodnog vremena? Vidite li ga sada kao slobodno vrijeme?
4. Koliko su Vam u školi (nastavnici ili stručni suradnici) govorili o važnosti slobodnog vremena i kvalitetnom provođenju istog?
5. Što Vas je potaknulo da počnete pisati vlastiti blog? Jeste li u školi sudjelovali u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima u kojima ste razvili želju za pisanjem bloga?
6. Je li Vam škola nudila raznoliku ponudu aktivnosti ili ste bili prepušteni samostalnom organiziranju aktivnosti slobodnog vremena?
7. Koliko su se često, ako uopće, u nastavi koristili mediji za obradu novog gradiva? Jeste li se susreli s blogom tijekom nastave, je li korišten u obrazovne svrhe?
8. Koliko često kreirate novi sadržaj?
9. Što je glavni motivacijski faktor koji Vas uvijek iznova potiče na objavljivanje i pisanje?
10. Što Vama predstavlja Vaš blog?
11. Koliko čitatelja prati objave na Vašem blogu?
12. Što je važan faktor u zadobivanju pažnje od strane čitatelja te koja je demografija Vaše publike?
13. Jeste li, prilikom pisanja bloga, primijetili doprinos Vašem osobnom razvoju, ili pogoršanje (u smislu krize identiteta)?
14. Je li blog faktor koji je imao doprinos na Vašu sliku o sebi i na koji način?
15. Zašto mislite da su modni blogovi toliko popularni? Što privlači čitatelje njima?
16. Što čitatelji mogu dobiti iz modnih blogova? Smatrate li da oni mogu učiti iz njih?
17. Što je potrebno za izradu objave?

18. Na koji način prikupljate informacije, procjenjujete li ih kritički?
19. Smatrate li da je Vas škola dovoljno pripremila da kritički promotrite sadržaje s Interneta s kojima ste se susretali tijekom slobodnog vremena?
20. S obzirom da mnogi Vaši čitatelji prate blog u slobodnom vremenu, mislite li da je mlade potrebno obrazovati za pravilno korištenje medija te formalno i neformalno učenje putem istih?
21. Zahtijeva li pisanje objava Vašu stalnu aktivnost, motivaciju, učenje?
22. Koja su Vam znanja potrebna za pisanje bloga? Možete li reći da ste razvili nova tijekom samog pisanja? Osjećate li kao da učite dok pripremate objave?
23. Jesu li Vas u školi pripremili za samostalno, samousmjereno učenje putem istraživanja, traženja informacija? Jeste li bili informirani o različitim oblicima učenja, koji nisu samo vezani uz odgojno obrazovne ustanove?
24. Koliko ste interaktivni s čitateljima? Razmjenjujete li različita znanja, informacije s njima u komentarima ili porukama? Služe li Vam kao inspiracija ili izvor novih informacija?
25. Određujete li sami ciljeve koje želite postići svakom objavom? Što želite da Vaši čitatelji dobiju iz svake objave?
26. Posvećujete li posebnu pažnju određenim područjima svoga rada?
27. Procjenjujete li svoja znanja, vještine, snage i slabosti u određenim područjima, temama? Usmjeravate li onda svoje učenje drugačije?
28. Smatrate li da imate kontrolu nad cijelim procesom pisanja (poput traženja informacija), odlučujete li sami o tome što ćete učiti i kako?
29. Što biste rekli koji je doprinos, korist pisanja bloga?

Prilog 2

Izvorni tekst	Kodovi prvog reda	Kodovi drugog reda	Kodovi trećeg reda
<p>Ovisno o osobi koja ga vodi, ali <u>naravno da mogu učiti iz njih</u>. Od samih vijesti, noviteta, stilskih savjeta i otkrivanja nekih novih tema na koje možda nisu naišli na drugim portalima.</p> <p>Ukoliko žele, <u>naravno da mogu puno naučiti</u>, od modnog izričaja do svakodnevnog života.</p>	<p>SREDSTVO UČENJA</p> <p>RAZNOLIKOST PODRUČJA</p>	Neformalno učenje	UČENJE PUTEM BLOGA
<p>Aktivnost i motivaciju svakako. Učenje ide uz to. <u>Zapravo se svakim novim postom informiram i učim jer i sama saznajem nešto novo.</u></p> <p>Naravno, <u>učimo dok smo živi</u>, svaki savjet je dobro došao, ali u ljudskoj psihi je da je naša odluka konačna, dakle mi odlučujemo srcem a mozak je taj koji kanalizira dobro od lošeg, barem ja tako mislim.</p>	<p>SAMOUSMJERENO UČENJE</p> <p>CJELOŽIVOTNO UČENJE</p>	Učenje kao stalni i samousmjereni proces	UČENJE PUTEM BLOGA

Prilog 3

Zašto su osobe pokrenule blog?

1. Kako biste definirali što je blog te što je za Vas modni blog? Koje ste godine počeli pisati blog?
2. S obzirom da postoje mnogi oblici blogova zašto ste odabrali baš modni blog? Što Vas je privuklo ovom mediju?
3. Što Vas je potaknulo da počnete pisati vlastiti blog? Jeste li u školi sudjelovali u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima u kojima ste razvili želju za pisanjem bloga?
4. Što je glavni motivacijski faktor koji Vas uvijek iznova potiče na objavljivanje i pisanje?

Kako se mijenjalo slobodno vrijeme ispitanika uz blog?

1. Je li Vaš blog nastao kao aktivnost slobodnog vremena? Vidite li ga sada kao slobodno vrijeme?
2. Koliko često kreirate novi sadržaj?
3. Koliko čitatelja prati objave na Vašem blogu?
4. Što je potrebno za izradu objave?

Kakvu je ulogu imala škola u pripremi mladih za slobodno vrijeme?

1. Koliko su Vam u školi (nastavnici ili stručni suradnici) govorili o važnosti slobodnog vremena i kvalitetnom provođenju istog?
2. Je li Vam škola nudila raznoliku ponudu aktivnosti ili ste bili prepušteni samostalnom organiziranju aktivnosti slobodnog vremena?
3. Koliko su se često, ako uopće, u nastavi koristili mediji za obradu novog gradiva? Jeste li se susreli s blogom tijekom nastave, je li korišten u obrazovne svrhe?
4. Smatrate li da je Vas škola dovoljno pripremila da kritički promotrite sadržaje s Interneta s kojima ste se susretali tijekom slobodnog vremena?

5. S obzirom da mnogi Vaši čitatelji prate blog u slobodnom vremenu, mislite li da je mlade potrebno obrazovati za pravilno korištenje medija te formalno i neformalno učenje putem istih?

Što ispitanicima omogućuje pisanje bloga?

1. Što Vama predstavlja Vaš blog?
2. Što je važan faktor u zadobivanju pažnje od strane čitatelja te koja je demografija Vaše publike?
3. Zašto mislite da su modni blogovi toliko popularni? Što privlači čitatelje njima?
4. Određujete li sami ciljeve koje želite postići svakom objavom? Što želite da Vaši čitatelji dobiju iz svake objave?

Kako je pisanje bloga doprinijelo razvoju ispitanika?

A

1. Što čitatelji mogu dobiti iz modnih blogova? Smatrate li da oni mogu učiti iz njih?
2. Na koji način prikupljate informacije, procjenjujete li ih kritički?
3. Zahtijeva li pisanje objava Vašu stalnu aktivnost, motivaciju, učenje?
4. Jesu li Vas u školi pripremili za samostalno, samousmjereno učenje putem istraživanja, traženja informacija? Jeste li bili informirani o različitim oblicima učenja, koji nisu samo vezani uz odgojno obrazovne ustanove?
5. Koliko ste interaktivni s čitateljima? Razmjenjujete li različita znanja, informacije s njima u komentarima ili porukama? Služe li Vam kao inspiracija ili izvor novih informacija?

B

1. Jeste li, prilikom pisanja bloga, primijetili doprinos Vašem osobnom razvoju, ili pogoršanje (u smislu krize identiteta)?
2. Je li blog faktor koji je imao doprinos na Vašu sliku o sebi i na koji način?
3. Koja su Vam znanja potrebna za pisanje bloga? Možete li reći da ste razvili nova tijekom samog pisanja? Osjećate li kao da učite dok pripremate objave?

4. Posvećujete li posebnu pažnju određenim područjima svoga rada?
5. Procjenjujete li svoja znanja, vještine, snage i slabosti u određenim područjima, temama? Usmjeravate li onda svoje učenje drugačije?
6. Smatrate li da imate kontrolu nad cijelim procesom pisanja (poput traženja informacija), odlučujete li sami o tome što ćete učiti i kako?
7. Što biste rekli koji je doprinos, korist pisanja bloga?